Sinek Sekiz

EKOKÖYLER

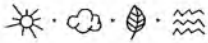
Sürdürülebilirliğin Yeni Ufukları

Jonathan Dawson

sürdürülebilir yaşam kitapları

Sinek Sekiz

sürdürülebilir yaşam
kitapları

Sürdürülebilir Yaşam Kitapları - 4

EKOKÖYLER
Sürdürülebilirliğin Yeni Ufukları

Ecovillages: New Frontiers for Sustainability
© 2006, Jonathan Dawson

1. Baskı: İstanbul, Mayıs 2012
ISBN 978-605-61475-1-7
© Sinek Sekiz Yayınevi, 2012
Kültür Bakanlığı Sertifika No: 17087

Yayın Yönetmeni
İrem Çağıl

Çeviri
Deniz Dinçer

Düzelti
Can Cankoçak

Kapak Tasarımı
Erasmo Ciufo

Kapak İllüstrasyonu
İrem Çağıl

Kitap Tasarımı
Gökçen Ergüven

Baskı ve Cilt
Sena Ofset
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi E Blok
4NE20 / B Topkapı, İstanbul

Sinek Sekiz Yayınevi
Sakızgülü Sok. Taranto Apt. 7/5
34710 Kadıköy, İstanbul Tel: 216 382 54 61
Dumlupınar Cad. Sarıkadı Sok. No: 67
06230 Kurtuluş, Ankara Tel: 312 309 01 16
www.sineksekiz.com - info@sineksekiz.com

ATIF JENEL
20/2/2017

JONATHAN DAWSON

EKOKÖYLER

Sürdürülebilirliğin Yeni Ufukları

JONATHAN DAWSON sürdürülebilirlik üzerine çalışan bir eğitmen ve çevre aktivistidir. Son yirmi yılının büyük kısmını Afrika ve Güney Asya'daki küçük ölçekli girişimlerin ve toplulukların ekonomik kalkınması üzerine yazarak, projeler yöneterek ve danışmanlık yaparak geçirmiştir. 2003-2008 seneleri arasında Küresel Ekoköyler Ağı-Avrupa'nın (GEN Avrupa) yönetici sekreteri, 2005-2009 yılları arasında da Küresel Ekoköyler Ağı'nın (GEN) başkanı olarak görev yapmıştır. Halen İskoçya'daki Findhorn ekoköyünde yaşamakta ve çalışmalarını sürdürmektedir.

DENİZ DİNÇEL 1978'te Zonguldak'ta doğdu. ODTÜ Biyoloji Bölümü'nü bitirdi. 2004-2006 yılları arasında İskoçya'yaki Findhorn Ekoköyü'nde yaşadı. 2005 yılında elinizdeki kitabın yazarı Jonathan Dawson'la beraber Küresel Ekoköyler Ağı-Avrupa, Findhorn Vakfı, Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği ve Avrupa Birliği Gençlik Programı Avrupa Gönüllü Hizmeti ortaklığında gerçekleşen "Findhorn Ekoköyü Ekolojik Ayakizi Analizi" projesini yürüttü. 2006 yılında Türkiye'ye döndü ve müfredatı Ekoköy Tasarım Eğitimi'nden alman "Uluslararası Sürdürülebilir Yaşam Çalıştayı"nın 2007, 2008 ve 2009 yıllarında düzenlenmesine ön ayak oldu. Findhorn ve Torri Superiore Ekoköyü'nden gelen eğitmenler eşliğinde gerçekleşen bu eğitimler, Türkiye'deki birçok kişiye ilham verdi. Dinçel, 2008 yılından beri Avrupa Küresel Ekoköyler Ağı'nın konsey üyesidir; 2009'dan beri Ekoköy Tasarım Eğitimi'nin sertifikalı eğitmenlerinden biri olarak Gaia Eğitimi Sertifikasyon Kurulu'nda yer almaktadır.

Bu çalışma, Danimarka'daki Gaia Vakfı'nın cömert bağışları ile gerçekleştirilmiştir. Bütün işlerinin arasında araştırmalarımda yardımcı olmak için bana zaman ayırmış olan ekoköy sakinlerine ve diğer tüm arkadaşlarıma şükranlarımı ifade etmek isterim. Bu kitap onlara adanmıştır.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 9

ÖNSÖZ 13

BÖLÜM 1:
EKOKÖY MOZAİĞİNDE İZ SÜRMEK 15

BÖLÜM 2:
EKOKÖYLER NEYE BENZER?
BEŞ ÖRNEK 29
EKOKÖYLER, ORTAK KONUT PROJELERİ VE EKOYERLEŞKELER . 30
BEŞ ÖRNEK 33

BÖLÜM 3:
KARŞI ÇIKMA SİYASETİNİN ÖTESİ
EVET DEMEK 51
ÇEVRE DOSTU İNSAN YERLEŞİMLERİ TASARLAMAK 53
FİNDHORN VAKFI'NIN EKOLOJİK AYAKİZİ ANALİZİ 61
SÜRDÜRÜLEBİLİR YEREL EKONOMİLERİ DESTEKLEMEK 62
YEREL VE ORGANİK GIDALARIN ÜRETİMİ VE İŞLENMESİ 70
YERKÜRENİN BOZULAN DENGESİNİ ONARMAK 71
KATILIMCI VE TOPLULUK ODAKLI YÖNETİM BİÇİMLERİ
YARATMAK 75
SOSYAL KATILIMCILIK 77
BÜTÜNCÜL EĞİTİM 85
SONUÇLAR 90

BÖLÜM 4:
ZORLUKLAR 93
DIŞ KAYNAKLI ZORLUKLAR 94
İÇ KAYNAKLI ZORLUKLAR 97

BÖLÜM 5:
EKOKÖYLER; SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN YENİ UFUKLARI 103
EKOKÖYLER İÇİN YENİ UFUKLAR 107
HÜKÜMET YETKİLİLERİ İÇİN YENİ UFUKLAR 116
KAYNAKÇA 121
EKOKÖYLER HAKKINDA BİLGİ ALINABİLECEK KAYNAKLAR 121
KİTAPTA ADI GEÇEN EKOKÖY KAYNAKLI GİRİŞİMLER 123
DİĞER FAYDALI ORGANİZASYONLAR 126
DERGİ VE YAYINLAR 127
KİTAPLAR 127
İNTERNET SİTELERİ 128
VİDEOLAR, DVD'LER VE DİĞER KAYNAKLAR 129
EK 1:
FOTOĞRAFLAR 131

GİRİŞ

Birkaç sene önce konuşmacı olarak katıldığım bir toplantıda bana "İlk ekoköy hangisidir?" diye sorulduğunda, aklıma hemen 1931 yılında kurulan meşhur İzlandalı topluluk *Sólheimar* gelmişti. Fakat sonraları ekoköy kelimesinin çağrıştırdığı modern anlamları bir tarafa bırakarak zihnimin gevşeyip daha gerilere gitmesine izin verdim ve kendime "Hangi bilge ataların omuzlarında yükseliyor, hangi kökenden geliyoruz?" diye yeniden sordum.

Tarih boyunca farklı zamanlarda kurulan çeşitli topluluk girişimlerini düşünmek aradığım cevabı bulmamı kolaylaştırdı. Ve en nihayetinde 6., 7. ve 8. yüzyıllarda Hıristiyan Keltlerin İskoçya ve İrlanda'nın batı kıyılarında kurdukları manastırlarda karar kıldım. Toprağı sevmeye ve kutsal olanı onurlandırmaya kendilerini adamış kadın ve erkeklerin oluşturduğu bu küçük ve merkezileşmemiş topluluklar, tüm Avrupa karanlık çağın etkisindeyken bile öğrenme ışığıyla aydınlanan yerlerdi. Sonraları Bill Metcalf'ın çalışmalarını da okuyarak konuyu derinlemesine araştırmak için vakit bulduğumda, bu tip manastırların kökeninin aslında çok daha eskiye, neredeyse MÖ 5. yüzyıla kadar gittiğini öğrendim. Bu da demek oluyordu ki bir topluluk içinde, hem de sadece akrabalık bağlarıyla değil, ortak değer ve görev anlayışıyla da yaşama arzusu tarih öncesi zamanlara kadar uzanıyordu.

Köklü bir tarihe sahip olsalar da, yaşadığımız çağın bilinçli topluluklar için aslında özel bir önemi var. Albenileri tarih içinde bir azalıp bir artmış olsa da, bilinçli topluluklar özellikle bu dönemde belirgin bir büyüme ve canlanma sürecindeler ve bu kesinlikle bir te-

sadüf değil. Yaşadığımız, zengin ülkelerdeki toplumsal yapıların derinden sarsıldığı, dünyanın dört bir köşesindeki ekosistemlerin daha önce emsali görülmemiş şekilde tehdit altında olduğu bir zaman. Bilgi ışığının Colomba ve Brendan[1]'ın denetimindeki manastırlar tarafından canlı tutulduğu ortaçağ ile günümüz arasında paralellikler kurmak bu yüzden çok da tuhaf değil. Bu açıdan baktığımızda ekoköylerin toplumdaki hasarları onarma ve gezegenimizin limitleri dahilinde yaşama konusunda bize yol gösterebileceğini söylemek yanlış olmaz.

Kitabıma işte buradan hareketle başladım ve ekoköy hareketine genel bir açıklama getirmenin yanında hareketin daha makul, adil, eşitlikçi ve sürdürülebilir bir dünyaya sağlayabileceği mevcut ve potansiyel katkıları göstermek istedim. Tarihsel bakış, özellikle günümüzdekine benzer kriz dönemlerinde çok kıymetlidir. Bu yüzden ilk bölüme ekoköyleri tarihsel ve kültürel bağlamda ele alarak başlamayı seçtim. İkinci ve üçüncü bölümlerde ise aktif olarak işleyen başlıca ekoköyleri ve yapılan en iyi uygulamaları tanımlamaya çalıştım. Dördüncü bölümde ekoköylerin karşılaştığı başlıca zorlukları inceledikten sonra son bölümü hareketin önünde uzanan büyük fırsatlara ve bunları değerlendirebilmek için hükümetlerin ve ekoköylerin yapmak zorunda kalabilecekleri değişikliklere ayırdım. Okumayı kolaylaştırmak amacıyla mümkün olduğunca az dipnot kullanmaya çalıştım. Referansların büyük bölümünü ve kaynakları kitabın sonundaki kaynakçada bulabilirsiniz.

Ekoköyler geçtiğimiz yıllar boyunca yerel hükümetlerden ve diğer benzer ana akım yapılardan az çok bağımsız olmayı tercih ederek, bu yapılarla çatışmadan işlemeye yönelik bir eğilim gösterdiler. Bağımsızlıkları onlara önemli faydalar sağladı ve bu sayede bir-

1 Aziz Columba ve Brendan, erken ortaçağ döneminde Hıristiyanlık savunuculuğu yapmış İrlandalı iki keşiştir (ç.n.)

çok alanda başarılı oldular. Ama günümüzde sayısız ekolojik ve sosyal krizle karşı karşıya kalan toplumun geneli, ekoköylerin uzun süredir üzerinde çalıştığı birçok soruna çözümler bulabilmek için çırpınmaktadır. Bugün ekoköy hareketinin üstesinden gelmesi gereken şey işte bu açlığa cevap verebilecek yaratıcı yöntemler icat etmek ve ana akıma dahil olan organizasyonlar ve inisiyatiflerle olan ilişkilerini güçlendirmektir.

Aslına bakarsanız bu yöneliş çoktan başladı. Okuyacağınız sayfalar başarılı ortaklıklara dair birçok hikâye içeriyor; bununla beraber yapılabilecek daha çok şey var. Bu çalışmanın büyük değişimlere hazırlanmada yol gösterici olmasını ve yolumuza ışık tutmasını umuyorum.

ÖNSÖZ

E.F. Schumacher, çevreci hareketi belki de diğer tüm düşünürlerden daha fazla etkilemiş bir isimdir. Ondan bize miras kalan benzersiz Schumacher Kitapları[1] sürdürülebilirlik konusunda özgün bilgiler içeren eşsiz kılavuzlardır. Bu kitaplar 1998'den beri sürdürülebilir şehirler, biyolojik bölgeler, doğal sağlık ve yeşil enerji gibi konuları ele alırken, bir yanda da çevreci hareketin içerdiği en yeni teknoloji ve fikirleri ortaya koyuyor. Serinin bu son kitabındaysa ekoköylerin Küresel Ekoköyler Ağı-Avrupa'nın eski başkanlarından Jonathan Dawson tarafından kaleme alınmış titiz bir incelemesini bulacaksınız.

Ekoköy hareketi, bir arada yaşamaya dair eskide kalmış fikirlerin, 1960 ve 70'lerde filizlenen çevreci hareketle birleşmesinden doğmuştur. Bir ekoköy kısaca "insan etkinliklerinin zararsız bir şekilde doğayla bütünleştiği, sağlıklı insan gelişimini destekleyen ve başarılı bir biçimde kesintisiz olarak sürebilecek, insan ölçeğindeki tam teşekküllü yerleşim" veya diğer bir deyişle sürdürülebilir, barışçıl ve sosyal anlamda adil bir topluluk olarak tanımlanabilir. Ekoköy hareketi Birleşik Krallık, Uganda, Hindistan ve Amerika Birleşik Devletleri gibi birçok farklı ülkedeki bilinçli topluluklar ile giderek büyümektedir. Bu yerleşimleri kuran insanlar, toplumlarının her geçen gün artmakta olan sosyal ve ekolojik krizi fark etmesini beklemekten vazgeçip bizzat harekete geçmeye karar vermiş olan öncülerdir.

Dawson'un kitabında tarif ettiği bu başarılı mikro toplumlar,

1 Kitabın ilk baskısı Greenbooks Yayınevi tarafından Schumacher Kitapları Serisi adı altında yayımlandığı için, C. Lucas önsözünde, seriye destek olan E.F. Schumacher'i anıyor. (ç.n.)

karbon tüketiminin az olduğu, tüketicilik sonrası dönemin yaşam biçimini sürdürmekte ve bu çabanın meyvelerini şimdiden toplamaktadır; daha huzurlu evleri, daha güçlü topluluk ilişkileri ve daha sağlıklı bir yaşam tarzları vardır. Ayrıca bu toplumlar pratikte olduğu kadar politik ve sembolik anlamda da bir fark yaratmaktadır.

İklim değişikliği, yoksulluk, hastalık ve savaş gibi bir süredir yüzleşmekte olduğumuz küresel tehditler ancak ekoköylerden öğrendiğimiz dersleri aynı ilkelere bağlı kalarak yani sürdürülebilirliği, barışı ve adaleti toplum seviyesinde uygulayabilirsek çözülebilir. Neoliberal kapitalist model bizi hayal kırıklığına uğratmaya devam ederken, bu yaşam şeklinden bize kalan bölünmüş toplumlar, çevre tahribatı, iklim değişikliği ve sanayileşmeyle gelen zehirli yan ürünlerdir. Ekoköy hareketi sürdürülebilir bir yaşama dair fikir ve çözümlerini dış dünyaya ihraç etmek için giderek daha dışa dönük bir şekilde çabalasa da, yeşil bir gelecek vaadi aslında tüm hükümetlerin sorumluluğu olmalıdır. Hükümetlerimiz ekoköy yaşamının toplumsal ve ekolojik faydalarını toplumun geri kalanıyla paylaşarak, daha yeşil ve sağlıklı yaşam tarzlarını benimsememizi sağlayacak yapıyı oluşturmalıdır.

Sürdürülebilir, barışçıl ve eşitlikçi bir gelecek, belki de 21. yüzyılın sonunda insan neslinin hayatta kalabilmesi için eldeki tek şanstır. Eğer dünyaya daha az hasar vererek yaşamayı öğrenemez ve işbirliği yerine çatışmayı seçersek daha çok yıkım ile karşılaşacağımız kesindir.

Elinizdeki kitap, işte bu şansı değerlendirerek şimdiden başarıya ulaşan bazı toplulukları anlatıyor. Ekoköy hareketinin içinde ve dışında karşılaştığımız en büyük zorluk, bu kıymetli bilgiyi daha büyük kitlelerle paylaşmak ve sürdürülebilir bir yaşamı toplumun uçlarından genele taşımaktır. Bu kitap tam da bunu yapmamıza yardımcı oluyor.

Dr. Caroline Lucas*, Nisan 2006

**Dr. Caroline Lucas, Yeşil Parti'nin Baş Sözcüsü ve Güneydoğu İngiltere'nin Avrupa Parlamentosu üyesidir.*

BÖLÜM 1:
EKOKÖY MOZAİĞİNDE İZ SÜRMEK

> Ekoköyler, yeni ve özel bir amaç için bir araya gelmiş bilinçli topluluklardır. Dünyayı etkileyen çevre hareketlerinin en önünde yer alır ve yapılarında şu iki önemli gerçeği taşırlar: En nitelikli yaşam biçimi, insanların birbirine destek olduğu küçük topluluklarda geliştir ve sürdürülebilir bir yaşamın yolu geleneksel hayat şekillerinin yeniden canlandırılıp iyileştirilmesinden geçer.
>
> **Robert J. Rosenthal, Felsefe Profesörü, Hanover Koleji, ABD**

Ekoköyler aniden ortaya çıkmış gibi görünüyor; otuz sene önce ortalıkta böyle bir sözcük dahi yoktu. Bugünse ekoköyler baş döndürücü bir hızla gelişerek yeni biçimler alıyor. Şu anda internette ekoköy kelimesini girerek yapacağımız bir taramayla, Kuzey'in sanayileşmiş ülkelerindeki bilinçli topluluklardan Güney'in yoksul ülkelerindeki topluluk geliştirme projelerine; ulaşım için harcanan yakıt ve enerji göz önünde bulundurulduğunda iyi niyetli 'ekolojik' özellikleri anlamsızlaşan lüks turistik merkezlerden büyük çaplı konut projelerine ve genellikle sabit bir nüfusun olmadığı ya da çok az kişinin yaşadığı eğitim merkezlerine kadar uzanan bir listeye ulaşabiliriz. Bu süreçte kelimenin netleştirilmesi için bazı tavizler verilmiş olsa da sonuçta ekoköy kelimesi günümüz kullanımındaki yerini almıştır.

Ekoköy kavramının çok daha eski bir kökeni olsa da sözcüğün günümüzdeki anlamını kavramak için 1980'lerin sonuna gitmek gerekir. Alışılagelmiş yöntemler insan refahını gayrisafi milli hasılada-

ki para akışına dayandırarak ölçse de veriler, sanayileşmiş ülkelerdeki yaşam kalitesinin 1970'lerin ortalarında en yüksek seviyeye çıktığını ve o zamandan beri de gayrisafi milli hasıladaki artışa rağmen düşüşte olduğunu göstermektedir. Küresel çapta yapılan ekolojik ayakizi analizleri de, dünyanın kendini yenileyebilme kapasitesinin üzerine çıkarak doğal sermayesinden yemeye başladığımızı ve eskiden olduğu gibi, gezegenimizin yenilenebilen doğal kaynakları ile sürdürülebilir olarak yaşayamadığımızı ortaya koymuştur. 1980'lerin sonlarına doğru iyice gözle görülür hale gelen yaşam kalitesindeki bu düşüş, kendini ozon tabakasında oluşan delikler, türlerin soyunun tükenmesi, ormanların yok edilmesiyle doğal kaynakların tükenmeye başlaması ve ekolojik dengenin bozulmasıyla göstermiştir. Bu süreçte toplumların bütünlüğü, paranın serbest dolaşımını ve seri üretimi destekleyen ekonomik politikalar tarafından yağmalanmakta, giderek artan suç, depresyon, madde bağımlılığı ve intihar oranları da anomaliyi ve yabancılaşmayı bariz biçimde ortaya koymaktaydı. Buna rağmen devletlerin sorunlara tepkisi genel olarak zayıf oldu. Bu tutum, Thatcher/Reagan döneminde doruğa çıktı ve her şey hızla kötüye gitmeye devam etti. Şirketler durmaksızın güçleniyor ve ticari büyümeyi eleştiren, neoliberal olmayan muhalif politikacılar bulmak giderek zorlaşıyordu; çevre konuları politik müzakarelerde dış kapının mandalı konumundaydı; sosyal olarak dışlanmış grupların sorunlarıysa çok ağır ilerleyen politikalarla çözülmeye çalışılıyordu.

Ortaya çıkan bu siyasi boşluk, sivil toplum dediğimiz hareketin büyümesini teşvik etti. Bu sırada çok sayıda bağımsız girişim de ortaya çıktı, ulusal parlementoların dışında popüler tartışma ortamları oluştu. Seattle ve Cenova'da yıllar sonra yeşerecek olan kitlesel gösterilerin tohumları bu dönemde ekildi. Bu yıllar, aynı zamanda sürdürülebilir bir ortak yaşamın nasıl olabileceğine dair soruların ilk defa kafaları kurcalamaya başladığı yıllardı. Bir yanda ekolojik ve sosyal

tahribata dair giderek artan kanıtlar, diğer yanda bu tahribata politik ve resmi çevrelerden gelen sınırlı tepkiler, vatandaşları sürdürülebilir yaşam modelleri yaratma sorunuyla uğraşmaya itmekteydi.

Böyle bir ortamda etkinlik gösteren iki girişimin birleşmesi çağdaş ekoköy hareketinin ortaya çıkmasını hızlandırmıştır. Bunlardan biri, oluşumunda Danimarkalı aktivist Hildur Jackson'ın rol aldığı ortak konut[1] modelidir. Bu modelde belli sayıda hane, beraber yemek yenilen bir alan ve çamaşırhane, kiler, oyun odası gibi her topluluğun tercihlerine göre değişen ihtiyaç alanlarının paylaşıldığı bir evin etrafında toplanır. Bu model birlikte yaşam bilincinin yeniden kazanılması ve paylaşılan ortak ev vesilesiyle kaynak tüketiminin azaltılması konusunda belli bir başarı elde etse de, insanların alışageldik yaşam şekillerini sürdürmeye devam etmesi sebebiyle Hildur ve arkadaşlarını tatmin edememiş ve ortak konut modelinin sunduğundan daha derin ve geniş kapsamlı bir değişime ihtiyaç olduğu konusunda fikir birliğine varılmıştır. Bunun üzerine Hildur, Kanadalı bir girişimci olan eşi Ross Jackson ile Gaia Vakfı'nı kurmuş, insanların keyifle yaşadığı ve çevreye en az hasar veren yerleşimlerin nasıl olabileceğine dair radikal denemelerin yapılmasını kolaylaştıracak çalışmalara başlamıştır.

Tüm bunlar olurken ekoköylerin geleceğinde önemli rol oynayacak bir başka hareket Atlantik'in öbür yakasında filizlenmektedir. Robert ve Diane Gilman sürdürülebilir olarak yaşayan toplulukları araştırıp, buldukları en parlak örnekleri sahibi ve editörü oldukları *In Context* dergisinde yayımlamaktadır. Gaia Vakfı "sürdürülebilir topluluklar" konusunda bir saha çalışması yapmak üzere Gilmanları 1990 yılında işe alır. Gilmanlar bir sonraki sene "Ekoköyler ve Sürdürülebilir Topluluklar" adlı bir rapor hazırlayarak, uluslararası alanda en başarılı uygulamaların altını çizerek bu hareketin "deneme"

1 İng. *Cohousing*. (ç.n.)

aşamasından "kanatlanma" aşamasına, hatta daha da ötesine taşınması için en etkili desteğin nasıl verilebileceği konusuda Gaia Vakfı'na bir dizi öneride bulunurlar.

Gilmanların çalışması, sürdürülebilir bir topluma geçişte öncü olabilecek topluluklara ait ortak özellikleri göstermeye çalışması ve çeşitli deneyimleri bir araya getirerek bir çeşit sentez oluşturmaya çabalaması açısından önemlidir. Raporda ekoköy ve sürdürülebilir topluluk hareketini omuzlayan yaklaşık 26 girişim listelemektedir. Bunlar arasında geleneksel köyler, ortak konut projeleri, şehir ve kasabalardaki alternatif topluluklar, Mondragon Kooperatifler Ağı, Nepal'den permakültür destekleme projeleri ve merkezi Filipinler olan bir sürdürülebilir gelişim ağı vardır. Raporda ayrıca ekoköyler için şöyle bir tanım da verilmektedir: "İnsan etkinliklerinin zararsız bir şekilde doğa ile bütünleştiği, sağlıklı insan gelişimini destekleyen ve başarılı bir biçimde kesintisiz olarak sürebilecek, insan ölçeğindeki tam teşekküllü yerleşimler."

Ekoköy kavramı Gilmanların raporunda, idealleştirilmiş bir geçmişe dönme çabası olarak tanımlanmamıştı; amaç daha çok, dünya üzerinde ekolojik anlamda küçük bir iz bırakarak yaşamaya çalışan, topluluk düzeyinde yönetilen ve çağdaş enerji verimliliği teknolojilerini uygulayan en iyi denemelerden yola çıkarak yeni bir sentez oluşturmaktı. Rapordaki tanımda, ekoköylerin işlevleri ve bunların ifade ettiği anlamlar, birçok toplumda giderek daha çok önem kazanan "tek bir alanda uzmanlaşma, ekonomik büyüme" gibi değerlere ters düşüyordu. Gilmanlara göre ekoköyler etkinlikler, yapılar ve süreçler arasındaki bağlantıların önemine vurgu yapan yeni bir görüşün ifadesiydi. Bu bakış açısı, ekoköylerin yeni ve bütüncül bir dünya görüşünün vücut bulmuş küçük örnekleri olarak ele alınmasını sağlayan daha kapsamlı bir anlayışın ortaya çıkmasını mümkün kıldı. Rapordaki ekoköy görüşü ayrıca bir toplumsal dönüşümü de yansıtıyordu:

"Ekoköyler sürdürülebilir topluluk ve ekoköy tanımımızdaki anahtar ilkeye göre, tam teşekküllü bir toplumun küçük birimlerini oluşturacak şekilde tasarlanmalıdır."

Gilmanların raporu ekoköylerin karşılaştığı zorlukları altı alanda tanımlıyordu: "Biyosistemle bütünleşme, yapılar, ekonomi, yönetim, değerler ve sistemin bütünüyle ilgili sorunlar". Bu liste aynı zamanda ekoköylerin sürdürülebilirlik hareketine sunduğu en belirgin ve cömert armağanın da altını çizmekteydi: "Farklı fiziksel ve sosyal teknolojileri parçaların toplamından daha büyük olan bir bütünde birleştirerek bütüncül bir yaklaşımla tasarlamak, kurmak ve hareket etmek." Bu, kitap boyunca tekrar tekrar döneceğimiz bir konu olacak.

1991 yılında Danimarka'da düzenlenen yirmi öncü düşünürün katıldığı bir toplantıda Gilmanların raporu en önemli belge niteliğindeydi. Aralarında Gilmanlar ve Jacksonların yanı sıra, The Natural Step'in[2] kurucusu Karl-Henrik Robert ve ekonomist David Korten'in de bulunduğu bu toplantının sonunda sürdürülebilir ve keyifli bir şekilde yaşayan topluluklara dair iyi örneklere acil ihtiyaç olduğu sonucuna varıldı. Ayrıca Gilmanların raporuna dayanarak bu alanda çalışmalar yapan girişimlerin güç kazanmaya başladığını gösteren sağlam bulgular olduğu da belirtildi.

Gaia Vakfı'nın ekoköylerin gelişimiyle ilgili desteğine geçmeden önce, sürdürülebilirlikteki yeni dönemin habercisi olarak görülen girişimleri tarihsel ve felsefi olarak ele almakta fayda var. Ekoköy hareketinin öncüleri, sanayileşmiş ülkelerdeki bilinçli toplulukları umut ve ilham kaynağı olarak görüyordu. Bu topluluklar, genellikle farklı bir toplum yaratmak için arayış içinde olan, devlet desteği almayan

2 Merkezi İsveç'te bulunan, ekolojik ve ekonomik sürdürülebilirlikle ilgili eğitim faaliyetleri yürüten bir sivil toplum kuruluşu. (ç.n)

ve küçük yerleşimler[3] oluşturmak için bir araya gelmiş sivil girişimler olarak tanımlanabilirdi.

Gilmanların raporunda belirtilen 26 öncü girişimden 17'si bilinçli topluluk olarak nitelendirilebilirdi. Bu 17 girişiminden ikisi hariç hepsi Kuzey Yarımküre'de bulunuyordu. Ayrıca Güney Yarımküre'deki iki girişimde de (Hindistan'daki Auroville ve Meksika'daki Aztlan) ciddi bir Kuzeyli nüfus vardı. Raporun hazırlandığı dönemde bu 26 girişimden 13'ünün nüfusu 100 kişiden daha azdı.

Gilmanların raporu kaleme aldığı dönemde bilinçli topluluk kavramının nispeten yeni bir olgu olduğunu söyleyebilir miyiz? Kesinlikle hayır. Topluluk bilimcisi Bill Metcalf'a göre, bugün adlandırdığımız şekliyle, bilinçli olarak bir arada yaşamayı seçen ilk topluluk, MÖ 525 yılında Pisagor tarafından oluşturulan Homakoeion'dur. Metcalf ayrıca, İncil'e dayanan bazı kaynakların gösterdiği gibi, ilk topluluk tasarımının MÖ 8. yüzyılda İbranî peygamberi Amos tarafından yapıldığı bilgisini kabul etmektedir.

O zamandan beri, bilinçli topluluk hareketi bir parlayıp bir söndü. En parlak olduğu dönemlere örnek olarak MS 2. yüzyılda, Lut Gölü etrafında 4000 kadar Esseni'nin[4] birlikte yaşayıp çalıştığı topluluk; birkaç yüzyıl sonra İrlanda'da Patrick devrinde serpilen Kelt manastırları; Avrupa'da ortaçağ'da, aralarında Katarların da olduğu, bin yıllık mutluluğa[5] inanan topluluklar; 17. yüzyıl İngiltere'sinin Kazıcıları[6]; Robert Owen'ın New Lanark'ından[7] ilham alan topluluk

3 Gilmanların raporunda, ekoköylerin nüfusu için üst sınır kabaca 500 kişi olarak verilmişti.

4 MÖ 500 yıllarından itibaren Filistin'le Mısır arasındaki Yahuda Krallığı bölgesinde yaşadıkları söylenen Yahudi mezhebi. (ç.n.)

5 Bu topluluklar, bin yıllık bir döngü içinde toplumların her şeyi değiştirecek büyük bir dönüşüm geçireceğine inanır. (ç.n.)

6 İng. *Diggers* (ç.n.)

7 İskoçya'da Güney Lanarkshire'da bulunan bir köy. 1786 yılında David Dale ta-

girişimleri ve 18 ile 19. yüzyıldaki Avrupalı topluluk girişimleri verilebilir. Metcalf'a göre, bu girişimcilerin asıl aradıkları "maddi dünyadan uzak bir kırsal inziva hayatından ziyade insanları kapitalizmin baskısından kurtaracak, modern teknolojileri kullanan çağdaş topluluklar kurmaktı". Bu tip bilinçli topluluklara gösterilen ilgi, içinde yaşadığımız dönemde yine artmıştır.

Günümüz bilinçli topluluklarının dokusuysa farklı etkenlerin bir araya gelmesiyle örülmüştür. Bunların en önemlilerinden biri, hareketin kendisi kadar eski olup dini toplulukların da birçoğunda açıkça görülen, kendi kendine yetebilme ve ruhani arayış özelliğidir. Günümüzde bu akım, Fransa'daki Katolik l'Arche ve Thich Nhat Hanh[8] tarafından yine Fransa'da kurulan, manastır benzeri Plum Village gibi topluluklarda görülmektedir. Bunun yanında maneviyat, Hindistan'daki Auroville topluluğu ve Kuzey'deki Yeni Çağ akımını oluşturan gruplar gibi manastır hayatı yaşamayan birçok farklı girişim tarafından da derinliğiyle içselleştirilmiştir. Bütün bu topluluklarda Gandhi'nin ilkeleri olan kendine yeterlik, merkezileşmeme ve spiritüel arayış da oldukça önemli bir yer tutmaktadır.

Benzer olarak, bilinçli toplulukların günümüzdeki en güçlü örneği İsrail'deki Kibbutz[9] hareketidir. Kibbutz hareketi, yeni devletin yaratıcılarına kendine yeterlik, sosyal adalet gibi bazı ilkeleri, Siyonizmin temelinde olan kültürel ve dini değerlerle birleştirme fırsatı sunmuştur. En revaçta olduğu dönemde Kibbutizm, İsrail nüfu-

---

rafından pamuk işçileri için kurulmuştur. David Dale'in damadı olan sosyal reformcu Robert Owen'ın katkısı ve ortaklığıyla ütopik sosyalizmde bir sembol halini almıştır. (ç.n.)

8 Vinetnamlı sürgün Budist rahip, şair, eğitmen, yazar ve barış aktivisti. (ç.n.)

9 İsrail'de bulunan, geleneksel olarak tarıma dayalı bir topluluk girişimi. İsrail devletinin kuruluşunda önemli etkileri olmuştur. Sosyalizm ve siyonizmi pratik bir şekilde bir araya getiren Kibbutizm İsrail'e özgü bir deneydir ve tarihte gelmiş geçmiş en büyük ortaklaşa toplum hareketlerinden biridir. (ç.n.)

sunun %7'sine ev sahipliği yapıp yeni devlet ekonomisinin de kalbini oluşturmuştur.

Birçok eş zamanlı ve birbirinden farklı hareket de zamanla ekoköy mozaiğinde yerini bulmuştur. 1960 ve 70'lerin hippi ve Back to the Land[10] hareketleri hakim kültürün gençlik tarafından dışlanmasını, antimateryalist değerleri, bir arada yaşamaya olan özlemi ve Batı'da topluluk hayatını yeniden şekillendirmek için yapılan sayısız denemeleri temsil ediyordu. Danimarka'da başlayan ve uluslararası alanda hızla yayılan ortak konut hareketi ise, üyelerine topluluk hissini yaşatırken aynı zamanda dünyada ekolojik anlamda daha küçük bir iz bırakarak yaşama imkânı sunuyordu ve bilinçli topluluk hareketine kıyasla daha az radikal olsa da en az bu hareket kadar önemli bir denemeydi.

Bu dönemde hem çevreci hem de feminist hareketlerin içinde etkin olan birçok kişi, kadınların ataerkil toplum tarafından baskı altına alınması ile yerküre üzerinde kurulan hakimiyet ve tahribat arasındaki bağlantıyı görmeye başladı. Yerküre de, tıpkı kadınlar gibi edilgen bir varlık olarak ele alınıyor, kâr amacıyla tüketilebilecek ve talep üzerine üretimde kullanılabilecek bir kaynak olarak değerlendiriliyordu. Bu sebeple ekolojik ilkelere dayanan küçük ölçekli ve eşitlikçi toplulukların ortaya çıkışı, kadın ve erkeğin gerçek anlamda eşit olarak birlikte varolabilecekleri yeni bir toplum oluşturmak için ideal laboratuvarlar olarak görüldü. Günümüzde ise bazı bilinçli topluluklar, 18. ve 19. yüzyıldaki kimi örneklerde olduğu gibi, heteroseksüel tek eşliliğin toplum tarafından onaylanan baskıcı normlarının ötesine geçmeyi deneyimliyor.

Ekoköy mozaiğinde yerini alan bir hareket de Almanya'dan geldi. Buradaki barış yanlıları, nükleer enerjiyi protesto etmekten bir adım

10 İng. *Back to the Land.* 1960 ve 1970'li yıllarda Kuzey Amerika'da şehirlerden kırsala yapılan göç hareketine verilen isim. (ç.n.)

ileri giderek, karşı oldukları santrallerin yanına ekolojik ilkelere dayalı yerleşimler kurdular. Bu yerleşimler, protesto amacının ötesinde ekolojik olarak faaldiler. Bu sıralarda, Gandhi'nin izinden giden E.F. Schumacher, daha insani ölçekteki yerleşimlerin ortaya çıkmasında anahtar görevi görecek geçiş teknolojilerini geliştirmeyi önerdi. Kurduğu Ara Teknolojiler Geliştirme Grubu[11] ya da yeni ismiyle Uygulanabilir Adımlar[12] ile öncelikle Güney Yarımküre'deki şartlara odaklandı. Ama fikirleri Kuzey'de de giderek daha çok sayıda taraftar buldu ve ortaya koyduğu "insan ölçekli teknolojiler" gibi kavramlar, birçok yeni alternatif topluluğun anahtar unsurlarından oldu.

Günümüz bilinçli toplulukları için bir diğer itici güç de alternatif eğitim hareketi olmuştur. Gençleri endüstriyel gelişim ekonomisinin bir parçası olan işçiler ve tüketiciler şeklinde yetiştirmeyi hedefleyen ulusal eğitim sisteminden rahatsızlık duyan birçok topluluk, bütüncül ve kapsamlı bir yaklaşımı amaçlayarak kendi modellerini ve sistemlerini yaratmışlardır. Alternatif bütüncül eğitim halihazırda bu toplulukların çoğu için en önemli etkinlik ve başlıca gelir kaynağı olmaya devam etmektedir.

Bireylerin kendi hayatlarında deneyimlediği çevre sorunlarının ciddiyetinin farkına varmaları da bilinçli topluluklara yönelik ilgiyi arttırmıştır. Hükümetlerin ekolojik krizleri sistemli bir şekilde ele alma konusundaki başarısızlıkları, birçok insanın mevcut gidişatın içeriden düzeltilemeyecek kadar temelden hatalı olduğu sonucuna varmasına neden olmuştur. O günlerde sosyal adalet, barış ve insan ölçekli toplum gibi ilkelerin yanında ekolojik sürdürülebilirliği de bir "varoluş sebebi" olarak gören birçok topluluk, bugün artık kendilerini ekoköy olarak adlandırmaktadır. Bu akımın ne kadar güçlü olduğunu Bill Metcalf'ın şu sözlerinden anlayabiliriz: "Ekoköyler dünya-

11 İng. *Intermediate Technology Development* (ç.n.)

12 İng. *Practical Action* (ç.n.)

nın büyük bir kısmında o kadar revaçta ki, çoğu kimse bu yerleşimleri bilinçli toplulukların tek örneği sanıyor."

Güney Yarımküre'deki bazı popüler hareketlerin ortaya koyduğu çalışmalar bir süredir ekoköy öncülerinin dikkatini çekiyordu. Bu sebeple Güney'deki ağlar ve organizasyonlarla Kuzey'deki yenilikçi hareketler arasında bir köprü kurmanın yolları aranmaya başladı. Örneğin İskandinavya'daki Alternatif Kampanya'nın koordinatörü Hildur Jackson, Tibetliler için kutsal olan Ladakh şehrinde yaptıklarıyla modern ekoköy hareketinin öncülerine ilham veren Helena Norberg-Hodge ile birlikte çalışmaya başladı. Zamanla Güney Yarımküre'deki ileri görüşlü liderler ya da onlarla güçlü bağları olan kişiler de küresel sürdürülebilir topluluklar hareketinin gidişatıyla ilgili tartışmalara katılmaya başladılar. Bunların arasında Sri Lanka'da 15.000 köyde çalışmalar yürüten Sarvodaya Organizasyonu'nun yöneticisi Ari Ariyaratne; Hindistan'daki Uluslararası Sürdürülebilir Gelecek Enstitüsü Yöneticisi ve Küresel Gelecek Ağı'nın Başkanı Rashmi Mayur; Burkino Faso'da, toplamda 300.000 üyesiyle 700 köyü bir araya getiren Naam Hareketi'nden Bernard Lecompte ve Hintli bir fizikçi ve çevre aktivisti olan Vandana Shiva da vardı.

Bu ortaklaşa çalışmalar sayesinde Kuzey'deki bilinçli topluluklarla, Güney'deki topluluk temelli girişimler arasında ortak olan iki kilit özelliğin farkına varıldı. Öncelikle her iki hareket de kapitalizmin doğal kaynakları giderek artan bir biçimde ve sistemli olarak tehdit ettiğinin bilincindeydi; bu sebeple doğal kaynaklar üzerinde daha demokratik ve halkçı bir kontrolü tekrar elde etmenin yollarını arıyordu. Ayrıca, her iki grup da yüzleşilmesi gereken sorunun temelinin ekonomik olduğu kadar kültürel olduğunu kabul ediyordu. Nitekim Güney'deki geleneksel topluluklar, sadece kaynakları gasp ederek kontrol etmeye çalışan şirketlerin saldırgan tavırlarının yanında geleneksel değerleri ve yaşam şekillerini yok etmeye yönelik med-

ya mesajlarıyla da zayıflatılıyordu. Kuzey'deyse tüketimi azaltma ve kendine yeterliğe yönelik çabalar, şirketlerin yönlendirdiği ve tüketim miktarını yaşam kalitesiyle eş tutan egemen kültürel normlar tarafından hiçe sayılıyordu. Dolayısıyla hem Kuzey'deki hem de Güney'deki hareketler hedeflerini belirlerken varolan kültürlerin yeniden canlandırılmasını ekonomik güçlenme kadar önemsediler. Senegal'deki ekoköy hareketinin öncülerinden Marian Zeitlin bu durumu şöyle ortaya koyuyordu: "Senegal'de ekolojik bir köy olmak demek, Senegal'in sömürgeleştirildiği dönemde kaybettiği manevi ve kültürel bütünlüğü, geleneklerle gurur duymayı, karşılıklı yardımlaşmayı, toplumsal dayanışmayı, kendine yeterliği ve güveni geri istemek demektir."

Ekoköy öncülerinin Kuzey ve Güney'deki hareketlerin birleşmesi yolundaki bu girişimleri özellikle aydınlanma sonrası toplumu tanımlayan ve hatta onu var eden kalkınmacı paradigmanın radikal eleştirisi üzerinde temellendi. Gelişmiş ülke liderleri tarafından belirlenen sınırsız büyüme hedefiyle, geri kalmış ülkelerin gelişmiş olanları takip ettikleri doğrusal kalkınma modelinin aksine ekoköy felsefesi, sınırlı kaynakları olan yerküredeki eşitliğe ve çeşitliliğe saygı temeline dayanıyordu. Bu, özellikle Güney'de hoş karşılanan güçlü bir mesajdı ve alışılageldik kalkınma düşüncesinin aksine, küçük ölçekli çiftçi ile zanaatkârların bilgi ve becerilerini hızlı modernleşme yolunda çözülmesi gereken bir sorundan çok, güçlü bir dayanak olarak görmekteydi.

1991 yılındaki 'Kurucular' toplantısından sonra "Sürdürülebilirlik Hareketi" daha bir ivme kazandı. 1992 yılının Mayıs ayında, önceleri Schumacher ile birlikte çalışmış olan İngiliz Michael Boddington "Yaşam için Teknolojiler, Ekoköyler için Sürdürülebilir Teknolojiler" raporunu yazmak üzere görevlendirildi. Bu rapor, Gaia Vakfı'nın Gaia Teknolojileri şirketini, risk alarak da olsa kurmasında etki-

li oldu. Gaia Teknolojileri şirketinin amacı, Kuzey ve Güney'deki ekolojik köylerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek ara teknolojilerin geliştirilmesine öncülük etmekti.

Yeni bağlantılar kurma çabaları ve yoğun tartışmalarla geçirilen bir dönemin ardından, sürdürülebilirlik alanında çalışan ve toplumun gidişatını değiştirme potansiyeline sahip olan topluluk girişimlerinin, toplumun geneli üzerindeki etkilerinin hızla arttığı kanısına varıldı. Ayrıca birçok yeni girişim de kendi kanatlarıyla uçmaya başlıyordu: İlk Ekoköy Eğitim Merkezi, Gaia Vakfı'nın desteğiyle Tennessee'deki The Farm Ekoköyü'nde kuruldu, farklı uluslardan gelen ekoköy eylemcilerinin desteğiyle Yeşil Kibbutz hareketi ortaya çıktı. Dört senelik müzakerelerin sonunda ekoköy öncüleri artık harekete geçmeye hazırdı.

1995 yılında İskoçya'daki Findhorn Vakfı'nda yapılan "Ekoköyler ve Sürdürülebilir Topluluklar: 21. Yüzyıl için Modeller" konferansı tüm dünyadan 400 kişinin katılımıyla gerçekleşti, yer yetersizliğinden dolayı 300 kişi de geri çevrilmek zorunda kalındı. Bir yıl sonra 1996'da İstanbul'daki Birleşmiş Milletler HABITAT Konferansı'nda Küresel Ekoköyler Ağı (Global Ecovillage Network; GEN) kuruldu. GEN bu konferasta kendini "bir araya gelerek fikirlerini paylaşan, teknoloji değiş tokuşu yapan, kültürel ve eğitimsel değişim programları, rehber ve bültenler hazırlayan, aldığından daha fazlasını çevreye vererek toprağı canlandırmaya, sürdürülebilir yaşamlar kurmaya kendini adamış kişiler ve topluluklardan oluşan küresel konfederasyon" olarak tanıttı ve ana amacını tüm dünyada sürdürülebilir yerleşimlerin evrimini teşvik etmek olarak belirledi. GEN bunu şu yollarla sağlayacaktı:

- İç ve dış iletişim desteği hizmetleriyle,
- Ekoköyler ve örnek yerleşimler hakkındaki bilgi akışını ve değiş tokuşunu kolaylaştırarak,

- Sürdürülebilir yerleşimler konusunda projeler yöneterek ve iletişim ağları oluşturarak,
- Özellikle Birleşmiş Milletler gibi kurumlarla küresel işbirlikleri ve ortaklıklar kurarak.

GEN'in içinde ayrıca üç ayrı bölge merkezi oluşturuldu: ENA[13] (Kuzey ve Güney Amerika Ekoköyler Ağı), GENOA[14] (Asya ve Okyanusya için GEN) ve GEN Avrupa[15]. Afrika ve Ortadoğu'da ekoköy modelinin gelişmesini teşvik etme görevi GEN Avrupa'ya verildi[16]. GEN son on yıldır uluslararası arenada etkin olarak yer almakta ve bu dönemde ortaya çıkan birçok yeni ekoköy girişimine destek vermektedir.

Bu hikâyeye devam etmeden önce, isterseniz ekoköylerin neye benzediğine ve ne tür etkinliklerde bulunduğuna biraz daha yakından bakalım. Önümüzdeki iki bölümün konusu işte bu olacak. Asya, Afrika, Avrupa, Kuzey ve Güney Amerika'dan beş ekoköy girişimine bir göz atıp ekoköylerin çeşitli alanlardaki etkinlikleri arasında gezintiye çıkacağız.

13 İng. *Ecovillage Network of the Americas* (ç.n.)
14 İng. *GEN for Oceania and Asia* (ç.n.)
15 İng. *GEN Europe* (ç.n.)
16 Türkiye, GEN Avrupa'ya bağlıdır (ç.n.)

BÖLÜM 2:
EKOKÖYLER NEYE BENZER? BEŞ ÖRNEK

Ekoköy hareketi, küresel ekonomi bağımlılığına karşı belki de en kapsamlı çözümdür. Tüm dünyada insanlar israftan, kirlilikten, rekabetten ve günümüz yaşamının şiddetinden uzaklaşmak için topluluklar kuruyorlar.

Helena Norberg-Hodge, Uluslararası Ekoloji ve Kültür Topluluğu Yöneticisi

Ekoköyler tek bir modelle tarif edilemeyecek kadar çeşitlidir. Gilman'ların raporundaki şekliyle "insan etkinliklerinin zararsız bir şekilde doğa ile bütünleştiği, sağlıklı insan gelişimini destekleyen ve başarılı bir biçimde kesintisiz olarak sürebilecek, insan ölçeğindeki tam teşekküllü yerleşimler" bir tanım olarak ele alınamayacak kadar belirsizdir. Üstelik betimleyici olmaktan ziyade niyet belirtmeye yöneliktir; ekoköylerin vardıkları noktayı anlatmaktan çok ulaşmayı istedikleri hedefi işaret eder. Küresel Ekoköyler Ağı'na üye olmak da bir ekoköyü meydana getiren öğeleri tanımlamak için kullanışlı, yetkin bir yol değildir. GEN, geniş ve büyümekte olan uluslararası ekoköyler ailesini temsil etse de, ekoköy olarak tanımlanabilecek birçok girişim GEN'in dışında kalmaktadır. Mesela Güney Yarımküre'de ekoköy olarak nitelendirilebilecek sayısız topluluk GEN'in faal olmadığı ya da bilinmediği ülkelerde bulunmaktadır. Bazı girişimler de ya ağ kurma etkinlikleri öncelikli olmadığından ya da zaten di-

ğer ağ kurma organizasyonlarına (mesela Bilinçli Topluluklar Derneği[1] ve Kuzey Amerika Eşitlikçi Topluluk Federasyonu[2]) dahil olduklarından GEN'e üye olmamayı seçmişlerdir. Bu durumda tüm ekoköy hareketinin özünü anlamak için izlenebilecek en iyi yol, varolan girişimlerden birkaçını tarif etmek ve bu örneklerden daha kapsamlı irdelemeler için faydalanmak olabilir.

EKOKÖYLER, ORTAK KONUT PROJELERİ VE EKOYERLEŞKELER[3]

Ekoköyleri yakın akrabası olduğu ortak konut projeleri ve ekoyerleşkelerle ilişkili olarak tanımlamak konunun aydınlanmasına yardımcı olabilir. Ekoyerleşkeler, amacı kâr etmek olan girişimciler tarafından inşa edilen ama ekolojik anlamda da mümkün olduğunca az zarar verecek şekilde tasarlanan bilindik toplu konutlardır. Girişimciler bu yerleşkeleri ya kendileri şekillendirir ya da yerleşkeler hemen hemen tüm diğer toplu konut projelerinde olduğu gibi emlak piyasası tarafından belirlenir. Dolayısıyla yerleşke sakinlerinin inşa ya da tasarım aşamasında hiç söz hakları yoktur.

Günümüzde ekoyerleşkelerin sayısı nispeten azdır ama bu modele rağbet giderek artmaktadır. Bu tür projelerin en ünlüsü Londra'nın güneyindeki Beddington Sıfır Enerji Yerleşkesi'dir[4]. Bu şekilde adlandırılmasının sebebi -en azından teoride- tükettiği kadar enerji üretebilecek şekilde tasarlanmış olmasıdır. Ekoyerleşkeler Çin'de dahi destek bulmaktadır. Önümüzdeki birkaç sene içerisinde Çin'in doğusunda, ileri çevre dostu tasarımların kullanıldığı 180.000 kişilik pilot bir şehrin inşası planlanmaktadır.

---

1 İng. *Fellowship of Intentional Communities* (ç.n.)
2 İng. *Federation of Egalitarian Communities in North America* (ç.n.)
3 İng. *Eco-settlement* (ç.n.)
4 İng. *Beddington Zero Energy Development (BedZED)* (ç.n.)

Hem ekoyerleşkelerde hem de ortak konut modelinde tüm yaşam alanı genellikle bir bütün olarak planlanıp inşa edildiği için, inşaatı yapana çok önemli bir rol düşmektedir. Bununla beraber ekoyerleşkelere kıyasla sosyal yaşama daha güçlü bir vurgu yapan ortak konut modelinde, ikâmet edecekler tasarım aşamasında önemli ölçüde söz sahibidir. Bu modelde her bir hane kendine yetecek şekilde tasarlansa da birlikte yemek yemek ve sosyal ihtiyaçları gidermek için mutlaka ortak bir alan bulunur. Böylelikle burada yaşayanlar kendi istedikleri ölçüde sosyalleşmeyi seçebilir. Ayrıca ekoyerleşkelerin aksine ortak konut sakinleri, evlerine yerleştikten sonra projenin kendini idare etmesi konusunda tüm sorumluluğu üstlenirler. Bu süreçteki kararlar genellikle uzlaşma esasına dayandırılarak alınır.

Ortak konut modelini seçenler, göze çarpan bazı istisnalar haricinde, ekonomik sisteme alışılageldik bir biçimde katılırlar. Çoğunun düzenli bir işi vardır, ipotek öderler ve gelirlerini ortak bir havuzda toplamazlar. Bir ortak konut uzmanı olan Graham Meltzer'in deyişiyle, "Ortak konut modeli popüler kültüre hitap edecek şekilde tasarlanmıştır. Alternatif bir yaşam şeklinden ziyade halkın geneli için uygun olduğu varsayılan bir seçenektir." Bu model, ilk ortaya çıktığı Danimarka, İsveç, Hollanda, ABD ve Kanada'da yaygındır; Avustralya, Yeni Zelanda ve Japonya'da da bazı örnekler mevcuttur, Birleşik Krallığın ilk ortak konut projesiyse kısa bir süre önce Stroud kasabasında gerçekleştirilmiştir.

Ekoköyler arasında genelleme yapmayı zorlaştıracak çok fazla çeşitlilik olsa da bazı benzerlikleri kabaca tanımlamak mümkündür. Ekoköy sakinleri ortak konut ve ekoyerleşkelere kıyasla işin sosyal boyutunu daha ileriye taşımıştır ve tutumları daha radikaldir. Ayrıca yerleşkelerini tasarlamakla kalmaz, aynı zamanda inşa da ederler. Sakinlerin kendi yaşam alanlarını yerel ve geri dönüştürülmüş malzemeleri kullanarak inşa etmeleri de yine güçlü bir gelenektir. Hat-

ta becerilerini bu işte çalışırken kazanmış olan inşaat işçilerinin kurduğu, ekolojik ilkelere göre çalışan inşaat şirketleri birçok ekoköyde hızla çoğalmaktadır. Bazı ekoköyler, bir ana plana göre tasarlanıp kurulsalar da, binalar genellikle para oldukça yenilenir ya da inşa edilir ve çoğu zaman yapım şekilleri arasında büyük farklılıklar vardır.

Ekoköy toplulukları güçlü ortak değerlere sahip olma eğilimindedir. Bu ortak değerlerin yapısı ekoköyler arasında büyük farklılıklar gösterir ve çoğunlukla ekolojik, sosyal, ekonomik ve spiritüel[5] ilgi ya da kaygılardan kaynaklanır. Ekoköyler kendilerini ekolojik iyileşme, topluluk yaşamının güçlendirilmesi, yerel ekonomilerin canlandırılması veya maneviyatın derinleştirilmesi gibi büyük bir amacın hizmetinde görmeye meyillidir. Bu yüzden çoğu ekoköy mesajlarını geniş kitlelere iletebilmek için eğitim etkinliklerinde bulunur. Ekoköylerde yaşayanlar ortak konutlardakine göre daha az özel alana sahiptir, ayrıca çoğu ekoköy içinde, genellikle ortalama maaşın oldukça altında ücretlerle çalışılır. (Bu sebeple ekoköylerde gelir paylaşımını sağlayan ya da ekonomik kazancın üyeler arasında yeniden dağılımını sağlayan farklı yöntemler geliştirilmiştir.) Bu açılardan bakıldığında, topluluk olarak bir arada yaşamada ekoköylerin ortak konut projelerine göre çok daha güçlü olduğu söylenebilir

Yukarıda yapılan ekoköy, ortak konut ve ekoyerleşke karşılaştırmaları, ortak konut projeleri ile ekoköyler arasında son yıllarda oluşan bazı benzerliklerden dolayı bir parça karışmıştır. Bu karışıklığa kısmen ortak konut üyelerinin bazılarının kendi modellerini sosyo-

5 İng. *Spiritual.* 'Spirit' kelimesi bazı kaynaklarda "her şeyin içindeki yaşam enerjisi" olarak tarif edilir. Spiritüellik ya da spiritüel buna inanıp bunu onurlandıranlar anlamına da gelmektedir. Türkçe'de maneviyat, *tinsellik* ve *ruhani* kelimeleriyle karşılanabilecek olan bu kavramı, kitapta geçtiği yere ve aldığı anlamalara göre çevirmeyi ve bu üç kelimenin yetersiz kaldığı durumlarda 'spiritüel' olarak bırakmayı tercih ettik. (ç.n.)

politik açıdan yeterince radikal bulmamaları sebep olmuştur. Ayrıca ekoköyler de, inşa sürecine ve tasarımı basitleştirmeye dair ortak konut modelinin sağlayabileceği faydaları görmüşlerdir. Bu önemli konuya ilerleyen sayfalarda tekrar döneceğiz.

BEŞ ÖRNEK

Aşağıda ekoköy hareketinin tümünü temsil etmekten ziyade hareketin içindeki bazı önemli konu ve eğilimlerin güzel bir özetini sunduğunu düşündüğüm örnekler var. Birçok ekoköy sakini kendi topluluklarının da özünü oluşturan esasları bu toplulukların bir ya da birkaçında görebilir. Asya, Afrika, Avrupa, Latin Amerika ve Kuzey Amerika'dan birer temsilciyle örneklenen coğrafi denge de ekoköy olgusunun küreselliğini göstermek için özellikle seçilmiştir.

Auroville, Hindistan

En başarılı ve tanınmış ekoköylerden Auroville, Güney Hindistan'ın Tamil Nadu eyaletindeki Pondicherry şehri yakınlarında bulunmaktadır. Kuruluşu Hint bilge Sri Aurobindo'nun ruhani partneri olan ve ekoköyde "Ana" olarak da bilinen Fransız Mira Alfassa'nın bir vizyonu sonucunda olmuştur. Bu ekoköy kendini "insanların birliğine adanmış ideal bir kasaba denemesi" olarak tanımlamaktadır ve nüfusu 1700 kişi civarındadır. (Ama nihai amaçları 50.000 kişiden oluşan bir şehir haline gelmektir.) Nüfusun üçte birini Hintliler kalanını ise 35 farklı ülkeden gelen insanlar oluşturmaktadır.

Auroville topluluğunun doğumu çok kutlu bir şekilde gerçekleşmiştir. 28 Şubat 1968'de, ileride oluşacak kasabanın merkezindeki banyan ağacının yanında, içlerinde 124 ülkeden ve Hindistan'ın tüm eyaletlerinden gelen temsilcilerin de bulunduğu 5000 kişi açılış töreni için toplanmıştır. Tüm temsilciler kendi ülkelerinden sembolik olarak Auroville'in toprağına karıştırmak üzere bir parça toprak

getirmiştir. Ayrıca bu girişim kültürlerarası işbirliği ve gelişimi denemesi olarak UNESCO tarafından da onaylanmıştır.

Auroville'in kurulduğu bölge, başlarda üzerinde hiç bitki örtüsü bulunmayan çorak bir toprak parçasıydı. Halihazırda zayıf olan yüzey toprağı, sık sık tekrarlanan fırtına ve muson yağmurlarının oluşturduğu sellerle iyice erozyona uğruyor, yağmur suları arkasında derin oyuklar bırakarak platodan denize dökülüyordu. Muson sellerinin yüzeydeki toprağı alıp götürmesini durdurmak için Auroville'in çiçeği burnunda sakinleri ilk iş olarak su bentleri ve setleri yaptılar, araziyi ağaçlandırdılar. Kuruluşun ilk zamanlarında bölgede elektrik de yoktu. İlk yerleşenler su pompalaması ve enerji üretmesi için araziye yel değirmenleri monte etti, topluluk işletmeleri biyokütle ve güneş enerjisi teknolojilerini geliştirmek için çok çalıştı ve tüm çabaların sonunda Auroville Hindistan'daki en büyük alternatif enerji sistemleri merkezi haline geldi. Bu alternatif teknolojiler arasında en dikkat çekeni, monte edildiği mutfak çatısından günde 1000 öğün yemek pişirmeye yetecek enerjiyi üretebilen 15 metre çapındaki güneş toplayıcısıdır.

Auroville hem kendi bölgesinde hem de Hint Yarımadası'nda bulunan topluluklar için önemli bir kaynaktır. Auroville sakinleri farklı kurumlarla ortaklıklar kurarak aralarında 8700 ev aydınlatma seti ve güneş enerjisiyle çalışan 550 su pompasının da bulunduğu, kendi geliştirdikleri birçok teknolojiyi Kuzey Hindistan'daki topluluklara ihraç etmiştir. Ayrıca 546 hektarlık arazilerinde süt ihtiyaçlarının tümünü, tükettikleri meyve ve sebzeninse neredeyse yarısını kendileri üretmektedir. Çok çeşitli ağaç ve sebze tohumlarından oluşan büyük bir tohum bankaları vardır. Tıbbi bitkiler kataloğunun hazırlanması ve yerel topluluklarla beraber bitkilerden alınan tohumların saklanması uzun süredir devam ettirilen çalışmalardandır.

Yeniden ağaçlandırma ve yenilenebilir enerji çalışmalarında elde

edilen başarıların sonucunda Auroville, 2003 yılında Yeşil Oscar olarak da bilinen Ashden Sürdürülebilir Enerji Ödülü'nü kazanmıştır. Auroville'de kurulan Bilimsel Araştırma Merkezi ise tüm Hint Yarımadası için bir başarı abidesi olarak kabul edilir.

Auroville'in bu başarısı üç etkene dayandırılabilir. Bunlardan ilki, topluluğu güçlü bir şekilde bir arada tutan ve girişimin kalbinde yer alan kuvvetli maneviyattır. Sri Aurobindo ve Ana'nın manevi rehberliği, topluluğun dünyanın en yoksul bölgelerinden birinde olmasından kaynaklanan hizmet etiğiyle birleşerek, topluluk içinde güçlü bir ortak değer anlayışının oluşmasını sağlamıştır. Bu durum, Auroville'in merkezindeki dev meditasyon kubbesi Matrimandir'e yapılan büyük mali ve insani yatırımda en açık şekliyle görülse de aslında bu destek ve güç, topluluğun diğer tüm etkinliklerine yayılmıştır. Başarıdaki bir diğer etken, Auroville'in umudun ve birliğin sağlam bir sembolü haline gelen duruşudur. Bu sayede ekoköye, Hindistan'dan ve diğer ülkelerden birçok dost ve düzenli bir gönüllü akışının yanında cömert bağış ve fonlar da sağlamaktadır. Son olarak Auroville, mali kaynakların ve özel kazanımların topluluk içinde dağılımını sağlayan güçlü bir dayanışma ekonomisi geliştirmiştir. Topluluğun tüm üyeleri asgari bir gelir elde etme hakkına sahiptir. Faiz ödemelerinden feragat ederek kazanımlarını ortak havuza yatırabilecek kişilerden bunu yapmaları rica edilir. 1999 yılından bu yana işleyen "havuz sistemi" ise genellikle 20 kişiden oluşan grupların, topluluk içindeki mali eşitsizlikleri dengelemek amacıyla, gelirlerini ortak bir havuzda toplamasıdır. Bunlar gibi birçok mekanizma topluluğun ekonomisinin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Bugün Auroville'de inşaat, enerji, atık arıtma teknolojilerinin yanı sıra el işleri, besin ve teknoloji üretip, bu ürünlerin perakende satışını yapan 125 ticari kuruluş bulunmaktadır.

Tüm bunlara bakıldığında yeni girişimcilerin hevesiyle yerel hal-

kın bilgisi birleşince sonucun herkes için kazançlı olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bugün, kuruluşundan yaklaşık otuz yıl sonra, Auroville iki milyon ağacın gökyüzüne uzandığı, su yönetim programlarının yürürlüğe konduğu ve yerel ekosistemin eski sağlığına geri kavuşturulduğu bir yerdir.

Mbam ve Faoune, Senegal

Mbam ve Faoune, Senegal'in başkenti Dakar'ın güneyindeki kırsal alanda yer alan iki topluluktur. Mbam başkentin 100 kilometre uzaklığındaki Siné-Saloum deltasıda, Faoune ise daha güneydeki Casamance bölgesinde; Senegal'in Gambiya ile olan güney sınırının az ötesinde yer alır. Her ikisi de etraflarındaki diğer topluluklar gibi, önemli zorluklara göğüs germektedir.

Mangrov[6] ormanları, Siné-Saloum deltasındaki hassas ekosistemin sürdürülebilmesi için çok önemlidir. Mangrov, diğer kara bitkileri arasında çok nadir rastlanan tuzlu suda yaşayabilme özelliğine sahip olan bir bitkidir. Mangrov tuz filtresi olarak öyle etkilidir ki, yakınlarında bulunan toprakları bile büyük oranda tuzdan arındırır. Deltada tuzdan arındırılmış bu tür yerler pirinç yetiştirmek için kullanılmaktadır.

1980'lerin ortalarında Sahra çölünün güneyindeki yarı kurak Sahel bölgesi büyük bir kuraklık geçirmiş ve mangrov ağaçları görülmemiş bir tehlike ile karşı karşıya kalmıştır. Bu durum, kısmen bitkilerin büyük sıcaklık farklılıklarından dolayı zayıflayarak yenik düşmesi yüzünden ortaya çıkmıştır. Ama asıl zararı, kuraklıktan Senegal'den daha kötü etkilenen Moritanya, Mali ve Burkino Faso gibi ülkelerden kuzeye ve batıya göç edenler vermiştir. Deltada yaşayan köylüler, yemek pişirmek için daima mangrov ormanlarından kestikleri odunları kullanırdı. Ne var ki, insan nüfusundaki ani artış yü-

6 Tropik kuşaktaki kıyı ve bataklıklarda yetişen bir bitki (ç.n.)

zünden ağaçların kendi kendini yenileyebilme yeteneği zayıflamaya başladı. Yeni göç eden kişilerin çoğu geçimini balık satışından karşılıyor ve balıkları tütsülemek için ciddi miktarda odun kullanılıyordu (Önceden, Mbam gibi köylerde yerel tüketime ancak yetecek kadar balık avlanırdı). Yıllar içinde mangrov ağaçları öldü ve deniz bir zamanlar zengin pirinç tarlaları olan topraklara doğru akmaya başladı.

Casamance bölgesindeki Faoune ve etrafındaki köyleri vuran krizin kökleriyse daha eskiydi. Bu köylerde yirminci yüzyılın ilk yıllarına kadar birçok farklı ürün yetiştirilmekteydi ve bunlar arasındaki susam, köy ekonomisi için oldukça önemliydi. Susam, gıda ve ihracat ürünü olmasının yanında ilaç ve kozmetik ürünleri için de temel madde olarak kullanılıyordu. Ancak sömürgecilerin baskısı ile bölge yalnız bir ihracat ürününün; fıstığın seri üreticisi haline geldi. Susamla kıyaslandığında fıstığın birçok sakıncası vardı; diğer gıda ürünleriyle birlikte kolayca ekilemiyor, ihracat dışında kullanılamıyor, topraktaki besin maddelerini tüketiyor ve köy ölçeğinde işlenemiyordu.

Bu ekonomik ve ekolojik sorunlar bir yana Mbam ve Faoune, Güney'deki benzer toplulukların tümü gibi, kendilerini bir çeşit kültürel saldırının içinde de buldular. Televizyon, radyo ve gazete gibi iletişim araçları sürekli olarak geleneksel değerleri kötüleyen ve Batı tarzı, modern, şehirli yaşamı göklere çıkaran görüntü ve mesajlar yayımlıyordu. Bir yanda ekolojik ve ekonomik krizin, diğer yanda yok olan kültürel birliktelik ve özgüvenin arasına sıkışan genç nüfus şehirlere göç ediyordu.

Mbam ve Faoune'yi etrafındaki topluluklardan ayıran ve ekoköy olmalarını sağlayan etken, topluluğun merkezinde yerelde sözü geçen bir grup vatandaşın bulunmasıydı. Bu kişiler önlerindeki krizin gerçek yüzünü görmekteydi ve topluluklarının geleceğini daha fazla kontrol etmeye kararlıydılar. Sonunda Mbam ve Faoune, ekoköy

olmak için başvurdu ve GEN Senegal'in kurucu üyeleri tarafından belirlenmiş olan onay sürecinden geçtiler. Bu süreç, köylülerin kendi etkinliklerini kültür, ekonomi, sağlık ve spiritüellik gibi alanlarda araştırıp değerlendirerek, yerel olarak sürdürülebilir olmayı taahhüt etmelerini içeriyordu.

Bugün her iki topluluk da civar bölgeler için birer araştırma, eğitim ve uygulama merkezi halini almıştır. Mbam ve Faoune'nin alışılageldik kalkınma projelerinden belli ölçüde ayrılmasına sebep olan üç belirleyici unsur vardır: Öncellikle iki topluluk da şoför koltuğunda kalarak, dönüşüm sürecinin yönünü ve hızını kendileri belirlemiştir. Ayrıca GEN Senegal aracılığıyla bütüncül bir paket hazırlamak için bir araya getirilen çeşitli teknik girdilerin tasarlanması ve yayılması sürecine birebir katılmışlardır Son olarak, sürdürülebilirliğin kültürel boyutunun önemini kavradıklarından, yerel değerlerini, inançlarını ve geleneklerini paylaşmış, korumuş ve kutlamışlardır.

Her iki köyün üyeleri, GEN Senegal tarafından düzenlenen sulak alan idaresi, mangrov ekimi, bilgisayar ve internet kullanımı, fon başvuruları hazırlanması, permakültür ve eko-turizm uygulamaları gibi eğitimlere katılmıştır. GEN Senegal'in koçluk ve lojistik destek sağladığı başvuru hazırlama eğitimi, Mbam'ın biyogaz geliştirme projesi için Küresel Çevre Fonu'ndan maddi destek almasına yardımcı olmuştur. Bütün bu çalışmalarla Mbam zamanla, çevre köyler ve özellikle mangrov ekimini düzenleyen iş çevreleri için önemli bir bilgi kaynağı halini almıştır.

Faoune bugün, COLUFIFA[7] adlı organizasyonun genel merkezidir. COLUFIFA, yaşanan kuraklığa bir çözüm getirebilmek için Gandhi'nin öğretilerinden ilham alan Demba Mansaré tarafından 1980 yılında kurulmuştur ve şu anda Senegal'de 350 köyle ve Sene-

7 Fra. *Comité de Lutte pour la Fin de la Faim*. Açlığa Son Verme Komitesi'nin Fransızca kısaltılmış ismi (ç.n.)

gal'in üç komşusu Gambiya, Gine Bissau ve Gine Cumhuriyeti'yle çalışmaktadır. Gıda güvenliğinin desteklenmesi, mali özerklik, herkes için sağlık ve eğitim, fiziksel ve kültürel çevrenin korunması ve geliştirilmesi COLUFIFA'nın ana hedefleridir. Bu organizasyon kümes hayvanlarının yetiştirilmesi, arıcılık, kurak mevsim sebzeciliği gibi gelir getirici bazı etkinlikleri desteklese de, asıl çalışmaları susam üretiminin ve susama bağlı diğer etkinliklerin tekrar başlatılması üzerine odaklanmıştır. Okuma yazma öğreniminin teşvik edilmesi, kuyu kazma, bambu gibi yerel malzemelerle ev yapımı, güneş fırını kullanımının yaygınlaştırılması ve yerel bitkilerin kullanım alanlarının araştırılması gibi çeşitli eğitim programları da vardır. COLIFIFA köyleri ağının, başta Danimarka'dakiler olmak üzere, çeşitli uluslararası kuruluşlarla güçlü ilişkiler geliştirmiş olması da ayrıca dikkate değerdir.

Sieben Linden, Avrupa

Alman ekoköyü Sieben Linden'in ilk kurulma sebebi, bulunulan bölgede çok küçük bir ekolojik iz bırakarak yaşamayı deneyimlemekti. Projenin öncüleri 1986 yılında toplantılara başlamış, net hedefler koymak için çok yoğun bir şekilde çalışmıştı. Proje sürecinde ekolojik inşaat teknikleri ve kaynakların döngüsel dolaşımı gibi, yaşamın tüm alanlarında kendine yeterliği deneyimlemeyi sağlayan yöntemler tercih edildiğinden, mevcut bir yerleşkeyi iyileştirmek yerine yeni bir yerleşke kurulmasına karar verilmişti. Yürürlükteki planlama mevzuatı, satın alınabilecek yeterli arazi olmaması ve açık fikirli bir köy bulamamak gibi engeller yüzünden bu süreç uzun sürdü ve zorlu geçti.

Topluluk üyelerinin yolu eski Doğu Almanya'da bulunan Poppau köyünün sempatik belediye başkanıyla 1997 yılında kesiştiğindeyse, hiç vakit kaybetmeden köyün bitişiğindeki 22 hektarlık arazi-

yi satın aldılar. Almanya'nın bu bölgesinde geçerli olan ucuz arsa fiyatlarından yararlandılarsa da, arazinin alınması tüm üyelerin katkısı ve topluluğun yakın çevresinden faizsiz, uzun vadeli borçlar alması ile mümkün oldu. Şu anda Sieben Linden'ın 28 hektarı orman olmak üzere, toplam 44 hektar arazisi vardır.

Topluluk üyeleri ilk iş olarak, arazideki bir çiftlik evini düşük enerjili yapı standartlarına uygun şekilde tamir etti ve bu bina daha sonra ziyaretçiler ve topluluk için kullanılan bir merkeze dönüştürüldü. İlk taşınma sırasında grup üyeleri karavanlarda kaldı (Bugün bile birçok kişi hâlâ bu karavanlarda yaşamaktadır). İlk konutların yapımına geçildiğindeyse uygulamak istedikleri ekolojik kurallarla ulaşmak istedikleri inşa hızı arasında bir denge kurmakta zorlandılarsa da inşaat sürecine yapım hızından feragat ederek devam ettiler. Bu sayede uygulamaya koyabildikleri ekolojik ilkeler, binaların yalıtımının çok daha iyi biçimde yapılmasına yardımcı oldu. Daha sonraki binalardaysa hem tasarım hem de kurulum açısından daha radikal seçimler yaptılar. Mesela, büyük bir saman ev, sadece ekoköyün arazisinden toplanan odun, kerpiç ve diğer malzemelerle, hiçbir elektrikli alet kullanılmadan atlarla, elle ve hatta kerpiç söz konusu olduğunda ayakla inşa edildi. Avrupa'nın en büyük (üç katlı) saman evinin de içinde bulunduğu diğer binalar da, mümkün olduğunca yerel malzemeler kullanılarak, alıştıklarımıza kıyasla çok daha az enerji gerektirecek şekilde tasarlandı. Kassel Üniversitesi'yle işbirliği içinde yapılan bir çalışma, Sieben Linden'in ekolojik binalar konusunda çok önemli bir başarı elde ettiğini ispatlamıştır. Bu çalışma ekoköyde kişi başı karbondioksit salınımının, Almanya ortalamasının yaklaşık %28'i kadar olduğunu, bu oranın ısınma için %10, konut için ise %6'ya düştüğünü göstermiştir. Sieben Linden halen, saman balyasıyla ev yapımının daha da ucuzlayıp kolaylaşması için, Almanya'da yürürlükte olan inşaat mevzuatının değiştirilmesi yö-

nünde çok yoğun bir kulis yapmaktadır. Mevcut mevzuata göre, saman balyasıyla ev yapımı için yapılan tüm başvurular tek tek değerlendirilmekte, bu da zaman ve para açısından kayıp yaratmaktadır. Ama yakın gelecekte, Sieben Linden'ın istediği yönde bir mevzuat değişikliğinin yapılması olası gözükmektedir.

Bugün Sieben Linden Ekoköyü'nün elektrik enerjisini fotovoltik paneller karşılıyor, sıcak su ihtiyacı içinse güneş panelleri kullanılıyor. Evlerin ana ısınma kaynağıysa ekoköyün kendi arazisinden sağlanan odun. Tüm etkinlikler içinde en çok emeği besin yetiştirmek alıyor. Bir kısım gıda ihtiyacı ve hububat ürünleri, kurulmasına yardımcı oldukları organik üreticiler ağından satın alınıyor olsa da, sebze ihtiyacının %75'i kendi üretimlerinden sağlanıyor.

Topluluk son altı yılda hızla büyüyerek nüfusunu 30'dan 100'e çıkarmıştır. Karar vermeyi ve grup içi bağlantı kurmayı kolaylaştırmak amacıyla, üye sayısı 15 ile 30 arasında değişen ve genellikle belli bir konu ya da ilgi alanına göre bir araya gelen küçük gruplar oluşturulmuştur. Sieben Linden'ın öncüleri, topluluğun ilk yıllarındaki kendine yeterliğe odaklanan sürdürülebilir bir yerleşim kurulması ve korunması hedefini, süreç içinde sosyal ve spiritüel boyutları kapsayacak şekilde genişletmiştir. Bugünlerde, genel toplumsal tercihleri olan insanlar için de rahatça erişilebilir ve taklit edilebilir olmaya verdikleri önem artmıştır. Bu sebeple daha çok eğitim programı planlanmaktadır. Topluluğun küçük birimlerden meydana geliyor olması da bu açıdan çok önemli bir kazanımdır. Bu sayede bir grup ekolojik ayakizlerini radikal bir şekilde azaltmanın yollarını araştırırken, diğer gruplarsa kolaylıkla kopyalanıp çoğaltılabilen modeller üzerine odaklanabilmektedir. Son olarak Sieben Linden'de özellikle öne çıkan 'çeşitlilikteki birlik' kavramının bilinçli topluluk deneyiminin önemli bir özelliği olduğu söylenebilir.

Ithaca Ekoköyü; EVI, ABD

Ithaca Ekoköyü kurucularının başından beri en fazla önem verdikleri şey, orta sınıf Amerikan vatandaşları tarafından kolayca kopyalanabilir bir örnek oluşturmaktı. EVI'nin hedeflerini ortaya koyduğu ilk bildirilerden biri bunu açıkça yansıtır: "EVI'nin nihai hedefi, insan yerleşimlerinin tekrar tasarlanmasıdır. Biz, sürdürülebilir yaşam için sadece kullanışlı değil, aynı zamanda kolayca tekrarlanabilen sistemlere örnek oluşturacak yaklaşık 500 kişilik bir topluluk modeli yaratıyoruz."

EVI'yi yaratma fikri, "Yaşanabilir bir Dünya için Küresel Yürüyüş"[8] adlı, Birleşik Devletler'in bir kıyıdan öbür kıyıya kadar geçildiği yürüyüş sırasında ortaya çıkmış ve dönüş yolunda yürüyüşün öncülerinden bazıları Kuzey Amerika'nın en tanınmış ekoköyünün ortaya çıkmasına yol açacak süreci başlatmıştır. 1991 yılındaki ilk vizyon geliştirme toplantılarında yaklaşık 100 kişi ağırlanmış ve hedeflerin belirlenmesi, satılık arazi arama, yasal konular ve fon bulunması gibi konuları araştırmak üzere komiteler oluşturulmuştur.

Bir sonraki sene içinde, New York eyaleti'ndeki Ithaca şehrine iki mil uzaklıkta yarı kırsal bir arazi bulunmuştur. EVI, destekçilerinin verdiği kaynakla 70 dönüm araziyi satın almış, ekoköyün tasarım ile kurulum süreçlerinin merkezden yönetilmesine ve bu yeni yerleşimin ortak konut modeli çizgisinde tasarlanmasına karar vermiştir.

Dört buçuk yıllık planlama, tasarlama ve inşa sürecinden sonra, ilk üyeler FroG'lara[9] 1996 yılında taşındılar. 2003 yılında ikinci grup yerleşkeler olan SoNG[10] evleri tamamlandı ve topluluğun nüfusu bugünkü sayısına, yani 60 haneye denk düşen 160'a ulaştı. Her iki yerleşke de ekolojik ayakizini azlatmak için birbirine yakın kü-

8 İng. *Global Walk for a Liveable World* (ç.n.)

9 İng. *First Residents Group; FroG* (ç.n.)

10 İng. *Second Neighbourhood Group; SoNG* (ç.n.)

melenmiştir ve merkezi ısıtma, pasif güneş enerjisi sistemleri, üstün yalıtımlı duvarlar gibi tasarımsal özellikleri vardır. Evlerin neredeyse yarısı güneş pili panellerine, bazıları da güneş enerjisiyle çalışan sıcak su ısıtıcılarına sahip olduğundan FroG'lar aynı bölgede bulunan benzer evlere kıyasla %40 daha az gaz ve elektrik tüketmektedir. SoNG'un daha da verimli olması beklenmektedir.

Araba havuzu[11], toplu taşıma ve bisiklet kullanımı EVI'de oldukça yaygındır. Ayrıca, çalışan nüfusun yaklaşık %60'ı, en azından yarı zamanlı olarak ekoköyün kendi içinde çalışmakta; bu da işe gidiş geliş sırasında araç ihtiyacını ciddi anlamda azaltmaktadır. EVI'de birçok hibrid araç[12] ve bir tane de bitkisel yağla çalışan araba bulunmaktadır. Bazı evlerde kuru kompost tuvaletler mevcuttur, diğerleri ise az su kullanan sifon sistemlerine sahiptir. Ekoköy arazisinin %95'i organik tarım, otlak, orman arazisi ve sulak alan için ayrılmış açık alanlardan oluşmaktadır. Ekoköyde yaşayan bir çift, topluluk destekli organik tarım[13] yaparak hasat mevsimine kadar, haftada 1000 kişiyi besleyebilecek sebze ve meyve üretmektedir. Bu ürünlerin bir kısmı yerel pazarda satılmakta, diğer kısmı ise topluluk destekli tarım programı üyelerine kutularla dağıtılmaktadır. Ayrıca çilek, dut, kiraz gibi ürünlerin organik olarak yetiştirildiği başka bir topluluk destekli tarım projesi 2006 yılının sonlarında başlamıştır.

Bulundukları Tompkins ilçesini daha sürdürülebilir yapmak için başlayan bir girişimde EVI başı çeken kurum olmuştur. Bu projede yer alan komiteler, şehirde araba paylaşma, kentsel yeşil yapılanma, atık yönetimi, okullarda sürdürülebilirlik ve diğer birçok girişim üzerinde çalışmaktadır.

EVI, ana hedefine uygun olarak kendi deneyimini daha geniş kit-

11 Sahip olunan arabaların ortaklaşa kullanımı için geliştirilmiş bir sistem. (ç.n.)

12 Hem elektrik hem de benzinle çalışan araçlar (ç.n.)

13 İng. *Community Supported Agriculture; CSA* (ç.n.)

lelere ulaştırma konusuna çok önem vermektedir. EVI, Cornell Üniversitesi'nin Din, Etik ve Toplumsal Siyaset Merkezi'nin[14] (CRESP) himayesinde kurulduğundan, en baştan itibaren Kuzey Amerika'daki birçok üniversite ile Cornell'deki araştırma görevlileri ve stajyerler için önemli bir kaynak oluşturmuştur. Altı yüksek lisans, iki doktora öğrencisi EVI'deki yaşamın çeşitli yönleri üzerine tez yazmıştır. EVI 2002 yılında Ithaca Koleji Çevre Çalışmaları Bölümü'yle de bir ortaklık kurmuştur. Bu ortaklık "Sürdürülebilirlik Bilimi" üzerine bir müfredat hazırlamak için Ulusal Bilim Vakfı'ndan[15] 149.000 dolarlık bir fon almıştır. Bu birliktelik öyle verimli olmuştur ki, Ithaca Koleji, dekanının deyişiyle, "sürdürülebilirliğin tüm boyutlarını örnekleyen, ülkedeki ilk kolej yerleşkelerinden biri" olmaya karar vermiştir.

EVI, yazılı ve görsel basında da iyi tanınır. New York Times, CNN, PBS ve Ulusal Halk Radyosu gibi basın yayın organlarında geniş yer almış, uluslararası basın yayın organlarında da epeyce haberi yapılmıştır.

Ecoovila, Brezilya

Ecoovila, Brezilya'nın Porto Alegre şehrinin göbeğinde yer alan küçük bir ekoköydür. Ana hedefi, şehir yerleşimleri için çevreyle dost, sosyal yaşamı destekleyen yapı yöntemleri geliştirmek ve sergilemektir. Bu ekoköyün ortaya çıkmasında, Brezilya'daki hakim mimari anlayışın ekolojik ve sosyal anlamdaki olumsuz etkilerinden rahatsızlık duyan sekiz mimar aile rol almıştır. Bu öncü mimarlar, doğayı taklit etmeye ve ondan öğrenmeye dayanan 'permakültür'den ilham alarak, permakültür tasarım ilkelerinin şehir yerleşimlerindeki uygulamaları üzerine çalışmışlardır.

---

14 İng. *Center for Religion, Ethics and Social Policy* (ç.n.)

15 İng. *National Science Foundation* (ç.n.)

Grup üyeleri birikimlerini birleştirerek, 2001 yılında 2.6 hektarlık bir arazi satın almış ve yirmi sekiz aileyi barındırabilecek bir yerleşimi permakültür ilkelerine göre tasarlamak için kolları sıvamıştır. Fakat hemen akabinde uygulanmak istenen tasarım ilkelerinden ya çok az haberdar olan ya da hiç haberdar olmayan şehir otoriteleriyle grup üyeleri karşı karşıya gelmişlerdir. Yeni yerleşimin tasarımı üzerinde anlaşmaya varılmadan önce sıkı pazarlıklar yapılmış, uzun bir bilinçlendirme dönemi yaşanmıştır.

2002'nin sonlarına doğru, grup inşaata hazır hale gelmiştir. Yirmi sekiz ailenin hepsi projeye katılmış, her biri az çok standart bir tasarıma göre evlerini yapmaya karar vermiştir; zira bunun için ihtiyaç duydukları finansal kaynakları hazırdır. Bugün, bu evlerden yirmisinin inşaatı bitmiştir ve kalan sekizinin yapımına yakında başlanacaktır.

Bütün evler, enerjisinden faydalanmak için güneşe göre konumlandırılmıştır. Termal kütleyi, yani gün içinde emilen ısının serin gecelerde eve geri yayılmasını en üst seviyeye çıkarmak için şömineli bir merkezi ısıtma sistemi tasarlanmıştır. Sıcak su güneş panelleri aracılığıyla elde edilmektedir, nadir olarak kullanılan bir gazlı ısıtma sistemi de mevcuttur. Porto Alegre'deki evlerin aksine, ekoköydeki konutlarda klima bulunmaz. Evler yeraltı bölmeleriyle ve yüzeydeki kanallardan geçen hava akımı ile soğutulur. Yemeklik otları, baharatları ve asma bitkilerini yetiştirmek için de bu yenilikçi sistemden faydalanılır. Yazın sıcak günlerinde evlerin serin kalmasını sağlayan ve Brezilya'da bir ilk olan çim çatılar, aynı zamanda estetik görünüşleri için de tercih edilir.

Yapılarda çoğunlukla bambu, kerpiç ve kil tuğlalar gibi yerel malzemeler kullanılmıştır. Kullanılan tüm ahşap ürünleri, sürdürülebilir sertifikalı yerel üreticilerden temin edilmiştir. Kanalizasyon, biyolojik bir arıtma sistemi olan sazlıklarda temizlenir, arıtılan su bahçeler-

de yetiştirilenleri sulamada kullanılır.

Ekoköy öncülerinin asıl istediği, çekici ve keyif veren tasarımlarla, canlı bir topluluğun ortaya çıkmasına katkıda bulunmaktır. Bahçede çalışarak, ilgili ziyaretçilere ev sahipliği yaparak ve benzeri etkinliklerle bu istekleri gerçekleşmeye başlamıştır.

Proje hem yazılı ve görsel basının hem de halkın hatırı sayılır seviyede ilgisini çekmiş, yeni yerleşkeler için de çevre dostu bir model olarak görülmüştür. Topluluk her cumartesi kapılarını ziyaretçilere açar. Ekoköyde, topluluk içinden on iki, dışarıdan da otuz kişiye iş sağlayan bir danışmanlık şirketi kurulmuştur ve bu şirket Ecoovila'dan esinlenen farklı projeler üzerinde çalışmaktadır. Projelerden biri, elli altı ailenin satın aldığı dokuz hektarlık arazide Ecoovilla benzeri ikinci bir ekoköy kurmaktır. Ayrıca aileleriyle birlikte altmış öğretmen için okullarının yanında bir ekoköy yerleşimi kurmayı amaçlayan üçüncü bir proje de başlangıç aşamasındadır. Bunlara ek olarak Porto Alegre'deki kimi işyerleri için bahçe tasarımı da yapılmaktadır. Hatta işçiler ve halk için çevre eğitim merkezleri de hazırlanan projeler arasındadır.

Bu beş örnek bize ekoköy ailesindeki çeşitliliğin bir kısmını gösterir fakat burada bazı güçlü çelişkiler de vardır. Bu en bariz haliyle Kuzey Amerika ve Avrupa'nın yeni bilinçli topluluklarıyla Afrika'nın geleneksel köyleri arasında görülebilir. Örneğin Auroville her iki taraftan da özellikler taşıdığından tam ortadadır. Mümkün olduğu kadar az ekolojik ayakizi bırakmayı amaçlayan Sieben Linden bu uğurda çok az ödün verirken, hedefi orta sınıf vatandaşlar için çekici ve tekrarlanabilir modeller yaratmak olan EVI ve Ecoovila, hareketin "saflığından" bazı ödünler vermişlerdir.

Ayrıca ölçek ve konum açısından da keskin farklılıklar vardır: Auroville küçük bir kasaba büyüklüğündeyken, EVI ve Sieben Linden için köy demek bile zordur, Ecoovila'ysa şehir içinde küçük bir

mahalledir. Bu beş örnek de yeni yerleşimlerdir, bununla beraber Senegal ekoköyleri zaten var olan toplulukları içermektedir. Bu büyük çeşitliliği göz önünde bulundurarak şu soruyu sormak yerinde olabilir: Ekoköy terimi bunca çeşitli koşul, vizyon ve yöntemi tanımlamak için kullanılırken, bu kavram içerisinde gerçek bir tutarlılık ve anlam bulmak mümkün müdür? Ben yukarıdaki örneklerin hepsinde de mevcut olan beş temel özelliğe dayanarak bunun az çok mümkün olduğuna inanıyorum.

Bahsedeceğim özelliklerin ilki 'topluluğun önceliği'dir. Ekoköyler, belki de her şeyden önce modern yaşamdaki yabancılaşma ve yalnızlaşmaya, diğer insanlarla bağlantılı olarak yaşama, topluluğun faydalı ve değerli bir üyesi olma açlığıyla verilen bir tepkidir. Bu topluluk halinde yaşama güdüsü, fakir ülkelerdeki yerel topluluklarda biraz daha farklıdır. Mesela Senegal'deki topluluklar, her şeyden önce, modernliğin saldırısı altındaki geleneksel değerleri ve yaşam şekillerini koruma isteğini temsil eder. Ayrıca topluluk hayatının faydaları, küçük ölçekli yerleşimlerde yaşamanın verdiği keyifle sınırlı değildir. Kaynak ve olanakların paylaşılması sayesinde, özkaynak kullanımından büyük ölçüde tasarruf edilir. Birlikte yemek yiyen, arabalarını, bahçe aletlerini ve ısıtma sistemlerini paylaşan topluluklar daha mutlu yaşamakla kalmaz, dünyaya da az zarar vermiş olurlar.

İkincisi, ekoköyler en azından başlangıçta kaynak, hayal ve vizyon açısından bütünüyle topluluğun üyelerine bağımlı, sivil girişimleridir, çoğunlukla hükümet ve resmi kurumlara yabancılaşmanın ve yaptıklarından tatmin olmamanın bir sonucu olarak doğmuşlardır. Devletlerin şirketlerin çıkarlarına göre hareket eder hale gelmesi, çevre tahribatı ve fakirliğin gittikçe büyüyen sorunlarıyla hükümetlerin ciddi bir biçimde ilgilenecek beceriden ya da istekten yoksun olması, birçok vatandaşı sistem dışı bir çözüm bulma yolunda cesa-

retlendirmiştir. Ekoköylerin üyeleri, birlikte çalışmak kendi ihtiyaçlarını daha iyi karşılayacağı için bilinçli olarak baskın toplumsal örgütlenmelerin dışına çıkmışlardır. Bu da onlara özgürlükçü bir hava katmaktadır. Evet, hem Auroville'in hem de Senegalli ekoköylerin resmi bağışlardan faydalandığı doğrudur. Bununla beraber her iki ekoköy girişimi de, toplulukların kendileri tarafından oluşturulmuştur ve yine kendileri tarafından idare edilmektedir.

Tüm ekoköylerde görülebilecek bir diğer tanımlayıcı özellik, kendi kaynakları ve nihayetinde kaderleri üzerinde kontrolü yeniden elde etmenin yollarını aramadır. Kaynakların kontrolünü elde etmek için topluluklar ve şirketler arasıda süregiden mücadele, özellikle Güney ülkelerinde açıkça görülebilir. Bu coğrafyada küçük ölçekli tarlalar, monokültür ekim yapılan devasa tarlaları ve golf sahalarını beslemek adına sudan mahrum bırakılmakta; geleneksel yöntemlerle avlanan balıkçılar, balıkları açgözlülükle tüketen fabrika gemilerini çaresizce izlemekte; fuhuş ve cinsel istismarın yarattığı kirliliği yansıtan turistik işletmelerse kültürel değerleri ve özgüven duygusunu zayıflatmaktadır. Kuzeydeki ülkelerde de, birçok kişi tarafından açıkça görülmese de benzer bir oyun oynanmaktadır. Şehirlerin dışına kurulmuş büyük süpermarketler, tüketicilere ekosistemlerin bozulmasına sebep olan ürünleri satın almaktan başka çok az seçenek bırakmakta ve bununla bağlantılı olarak yerel ekonomilere çok büyük zarar vermektedir. İnsanlar çalışmak için yaşadıkları yerden uzaktaki büyük şirketlere bağımlı hale gelmiştir ve bu şirketlerin sunduğu işlere girmek için mesai ücretlerinden ve çevre düzenlemelerinden ödün vererek, rekabet etmek zorundadırlar. Kültür metalaştırılıp, standardize edilmiş ve iyice basitleştirilerek küçücük bir ortak paydaya indirgenmiştir. Dolayısıyla hem Kuzey'deki hem de Güney'deki ekoköyler için, ekonomik küreselleşmenin karşında olmak ve bunun yanında besin yetiştirmek, enerji üretmek, yerleşim alanla-

rı inşa etmek, geçinmek gibi yaşamın çeşitli boyutları üzerinde yeniden bir miktar kontrol kazanmak bir ortak payda haline gelmiştir.

Tüm ekoköylerde görülen dördüncü özellikse, hareketin kalbinde ortak değerlerden oluşan güçlü bir yapının bulunmasıdır. Bazı ekoköyler bunu 'spiritüellik' olarak adlandırır. Ekoköy ailesinin hem içinde hem de dışında bu terimle ilgili şüpheleri olan birçok kişi olduğundan, bu biraz tartışmalı bir savdır. Kesin olarak söyleyebileceğimiz şeyse, ana akıma hitap eden hatırı sayılır sayıda ekoköyün spiritüelliğe özel bir vurgu yapmadan, "özgür düşünme", "çeşitli inanışlara karşı hoşgörülü olma" gibi terimleri kullanmayı tercih ettiğidir. Bununla beraber, Auroville gibi spiritüelliği açık bir şekilde vurgulayan ekoköylerde bile küresel adalet, ekolojik iyileşme, topluluğun yeniden kurulması, başkalarına hizmet etme (bunu her topluluk farklı tanımlayabilir) konularında ekoköy ailesindeki herkes tarafından kabul gören ortak bir mutabakat vardır ki, bu da aslında az çok aynı şeydir. Bilinçli topluluk bilimcisi Bill Metcalf'dan alıntı yaparsak: "Niederkufungen Topluluğu (bir sonraki bölümde ayrıntılı incelenecek olan Alman ekoköyü) spiritüel olmadığını iddia etmektedir ama bana sorarsanız onların insancıl, toplumcu ve ekolojik hedefleri neredeyse spiritüel bir boyuttadır. Üyeleri müşterek yaşamı desteklerken bir işbirliği, eşitlik, adalet ve üretkenlik modeli oluşturmanın görevleri olduğuna inanır ve dünya barışı ve ekolojik sürdürülebilirlik için ellerinden geleni yaparlar."

Dördüncüyle yakından ilişkili olan son ortak özellikleri ise, ekoköylerin araştırma, sergileme ve çoğu durumda da eğitim merkezleri olmasıdır. Her ekoköy kendisine özgü alanlarda birçok farklı etkinlik gösterir ve hepsinin ana işlevi yeni fikirler, teknolojiler, modeller geliştirmek ve bunları daha geniş kitlelerle paylaşmaktır. Mbam ve Faoune gibi önceden beri var olan geleneksel köylerdeki ekoköy güdüsünün özünde bile, toplumsal sorunları çözmek için etkili yön-

temler geliştirme ve bunları diğerleriyle paylaşma arzusu vardır. Yerel şartları geliştirmeyi hedefleyen kırsal ve kentsel çevre iyileştirme girişimleri ile ekoköyleri birbirinden ayırmak için, bu son özelliğin anlaşılması önemlidir zira ekoköyler daima daha etraflı bir amaca hizmet etmektedir.

Yukarıdaki çözümlemeler üzerinden giderek ekoköyler için yeni bir tanım yapabiliriz: *Topluluğun kaynakları üzerinde kontrolü geri kazanmanın yollarını arayan; güçlü ortak değerler taşıyan (bu genellikle spiritüellik olarak adlandırılır); araştırma, sergileme ve çoğu zaman da eğitim merkezleri olarak etkinlik gösteren, topluluk halinde yaşama isteğinin son derece önemli olduğu bağımsız sivil girişimler.*

Buraya kadar ekoköy dünyasına şöyle bir göz attık. Bir sonraki bölümde ekoköylerin daha keyifli ve sürdürülebilir bir dünya yaratmak adına ürettikleri anlamlı ve alternatif modellerdeki bazı kilit alanları konularına göre inceleyeceğiz.

BÖLÜM 3:
KARŞI ÇIKMA SİYASETİNİN ÖTESİ EVET DEMEK

'Tek hayır, birçok evet'

Paul Kingsnorth'un son kitabının başlığı.

Dünya liderleri Temmuz 2005'te G8 zirvesi için İskoçya'daki Gleneagles'ta toplandıkları sırada, yaklaşık 40 mil aşağıdaki Stirling'de de başka bir toplantı gerçekleşmekteydi. Binlerce aktivist Gleneagles'takilerin savurgan politikalarına alternatif oluşturmak için geçici bir ekoköy kurmuştu. Bu geçici ekoköyün kuruluşunda yer alanlar arasında Inverness yakınlarındaki Findhorn Vakfı Ekoköyü'nde yaşayan kırk kişilik, küçük ama etkili bir grup da vardı.

Sadece birkaç günde dokuz kompost tuvalet ve yirmiden fazla atık su sistemi kuruldu. Bu sistemler tüm hafta boyunca korundu ve atıklar, çevreyi kirletmeyecek hale getirildi. Aydınlatma için ihtiyaç duyulan enerji, rüzgâr türbinleri ve güneş panelleriyle sağlandı. On üç mutfak kuruldu ve mutfaklardan çıkan tüm atıklar için kompost alanları yapıldı. Bu mutfaklar çoğu yerel olarak üretilmiş, adil ticaret ürünü ya da organik gıdalar sundular. Ana organizasyon ekibinden Amerikalı aktivist Starhawk olan biteni şöyle aktarıyordu: "Sosyal ilişkilerde gücün ve sorumlulukların paylaşımını teşvik eden bir kamp yarattık. Kamp düzeninin iyi anlamda anarşizmi hatırlattığı birçok an vardı; herkes uğuldayan ve mutlu bir arı kovanındaki gibi zorunluluk hissetmeden, uyumlu bir şekilde çalıştı, insanlar görev

almaya can attı, inşa etti, taşıma gibi ağır fiziksel işleri keyifle üstlendi, tasarladı, yarattı ve gerçekten birlikte iyi zaman geçirdi".

BBC'nin web sitesi "Hepimiz için bir model: Ekoköy" başlıklı haberi ön sayfasına taşıdı, yerel yöneticilerin sözlerine ise şöyle yer verdi: "Burayı buldukları gibi bırakmak istiyorlar" ve "Güzel bir konuya parmak basıyorlar. Onların, atık suyun dönüştürülmesi konusunda yaptıklarını destekliyoruz; bu bizim de insanları cesaretlendirmek istediğimiz bir konu."

Aslına bakılırsa Stirling eyleminin kökleri, 1970'lerde ve 1980'lerde Alman barış yanlılarının karşı oldukları askeri üslerin yanına ekolojik ilkelere dayalı yerleşimler kurarak kamp yapmasına kadar gider. Onlar da dünyaya daha az zarar vererek yaşamanın peşindeydiler. Stirling'deki geçici ekoköy, ekoköylerin sürdürülebilirlik hareketine verdiği en önemli hediyedir; özünde karşı çıkmanın ötesine geçerek daha akılcı, adil ve sürdürülebilir bir yaşamın yollarını gösteren modeller yaratmak vardır.

Bu bölümde, ekoköyler tarafından geliştirilen modellerin bazılarını, aşağıdaki etkinlik alanlarına göre inceleyeceğiz:

- Çevre dostu insan yerleşimleri tasarlama
- Sürdürülebilir yerel ekonomileri destekleme
- Organik, yerel gıda üretme ve işleme
- Yerkürenin bozulan dengesini onarma
- Katılımcı, halka dayalı yönetim biçimlerine hayat verme
- Sosyal katılımcılık
- Barış ve uluslararası dayanışma savunuculuğu
- Bütüncül eğitim[1]

1 Sadece zihne hitap eden alışılageldik eğitim sistemlerinden farklı olarak insanı beden, zihin, ruh olarak bütünüyle kabul eden eğitim sistemleri (ç.n.)

Bu liste, ekoköylerin etkinlikte bulunduğu alanların eksiksiz bir listesi değildir; su yönetimi, şifacılık, kültür, sanat, atık yönetimi ve geri dönüşüm, manevi arayış gibi daha birçok ekleme yapılabilir. Bunun için kaynakça bölümündeki kitaplara, internet sitelerine ve diğer kaynaklara başvurabilirsiniz. Buradaki amacımız, başarılı olunan bazı dikkat çekici alanlara odaklanmaktır.

ÇEVRE DOSTU İNSAN YERLEŞİMLERİ TASARLAMAK

Ekoköyleri ortaya çıkaran gerekçelerin temelinde ekolojik olarak en az hasarı veren, insanların daha sağlıklı ve sürdürülebilir bir şekilde doğa ile bütünleştiği yerleşim modelleri kurma isteği yatar.

Ekoköylerin çevre dostu yerleşimleri kurma arayışında birbirini bütünleyen, hatta belli derecede iç içe geçmiş iki ana yaklaşım görülebilir. Bunlardan ilki 'düşük teknoloji' yaklaşımıdır. Sieben Linden örneğinde görüldüğü gibi fosil yakıtların kullanımını en aza indirmek, tasarımı basitleştirerek ihtiyaçları ve maliyeti azaltmak ve mümkün olduğu kadar yerel, geri dönüştürülmüş malzemeleri kullanmak için bilinçli bir çaba sarfedilir. Diğeri ise 'yüksek teknoloji' yaklaşımı olarak tanımlanabilir ve yatırım giderleri açısından bildiğimiz alternatiflere göre daha maliyetli olsa da üstün ekolojik tekniklerin kullanımına dayanır.

Birleşik Krallık'taki bazı topluluklar düşük teknoloji modeline öncülük eder. Bunların en ünlüsü, Somerset'teki on altı dönümlük arazide, on iki yetişkine ve dört çocuğa ev sahipliği yapan Tinkers Bubble topluluğudur. Bu topluluğun, ortak kullanımdaki iki otomobil ve lambaları yakmaya yarayan parafin dışında tüm fosil yakıtların kullanımını yasaklayan katı kuralları vardır. Barınak olarak ya küçük, kanvas tipi çadırları ya da bunun gibi geçici yapıları kullanırlar. Ayrıca kendi ormanlarından el testeresi kullanarak kestikleri ağaçlarla beraber saman balyaları, sazlar ve toprak kullanarak yaptıkları gü-

zel evleri de giderek daha çok rağbet görmektedir. Mekânlarını odun ateşiyle ısıtırlar. Samanları tırpanla biçerken, inekleri sağarken, yabani otları ayıklarken ve hasadı yaparken el emeğini kullanırlar. Bunlara ek olarak, küçük bir rüzgâr türbini, güneş panelleri ve kompost tuvaletler kurmuşlar, kereste işleyebilmek için de odun ateşiyle çalışan bir buhar makinesi almışlardır. Organik ürün toptancılarından alınan hububat ve tahıllar haricindeki tüm besin ihtiyacı topluluk tarafından karşılanır. Spiker George Monbiot bir seferinde bu topluluktan şöyle bahsetmişti: "Tinkers Bubble tüm sorunlarını henüz tam anlamıyla çözmüş olmasa da neredeyse hiç fosil yakıt kullanmadan yaşamanın mümkün olduğunu gösteriyor (...) Henry David Thoreau'nun yüz elli yıl önce yayınlanan eseri *Walden*'da anlattıkları, bugün Somerset'te yaşıyor." Ayrıca yargıtaya kadar giden bir yasal mücadelenin sonunda, Tinkers Bubble kendi arazilerinde çevre dostu yaşam kurmak isteyenler için Britanya'da emsal teşkil eden bir izin almıştır. Topluluğun sakinlerinden Simon Fairlie, *Chapter 7* adlı organizasyonun kurulmasının arkasındaki itici güçtür. Bu etkili kurum, Britanya'nın kırsal planlama mevzuatında Tinkers Bubble'da elde edilen başarıları tekrarlamayı kolaylaştıracak reformların peşindedir.

Yasal sorunlar yaşayan bir diğer ekoköy de Batı Galler, Pembrokeshire'daki Brithdir Mawr'dır. 'Sadelik, sürdürülebilirlik ve maneviyat' ilkelerine dayanan bu topluluk, on yetişkin ve beş çocuktan oluşmaktadır. Arazide elektrik üretmek için güneş panelleri, su ve rüzgâr enerjisinden faydalanılır. Toprak çiftlikteki üç at yardımıyla işlenir ve topluluk sebze üretimi açısından büyük ölçüde kendine yeterlidir. Topluluğun ana amacı, kendi topraklarında yetiştirdikleri ürünlerle geçinmenin mümkün olduğunu göstermektir. Bu çaba keçe yapımı, sepetçilik, ağaç tornacılığı, dokuma ve yün eğirme gibi çok çeşitli geleneksel el işinin gelişmesine de katkıda bulunmuştur. Burada yaşayanlar gıda işleme konusunda da çalışırlar; yapılan-

lar arasında turşu ve meyve şarapları gibi ürünler vardır. Arazide büyük ölçüde yerel malzemeler kullanılarak inşa edilen birkaç yapı vardır. Bunlardan biri olan Round House, topluluk sakinlerinden Jane Faith ve Tony Wrench tarafından, el kesimi Kaliforniya ladininden yapılan ahşap iskelet üzerine kurulmuş çevre dostu bir konuttur. Duvarlar kerpiç ve ahşaptan yapılmıştır, geri dönüştürülmüş çift camlı pencereleri ve samanla yalıtılmış çimden bir çatısı vardır. Isınma sobayla sağlanır, elektrik güneş panelleriyle üretilir ve içme suyu yakındaki dağdan borularla aktarılır. Kompost tuvaleti vardır, ayrıca diğer evsel atık sular da yakındaki sazlık tarafından arıtılır. Evin yapımı sırasında hiç çimento kullanılmamış ya da atık üretilmemiştir ve tüm yapı toplam 3000 sterlinine mal olmuştur. Ne yazık ki topluluk bu ev yüzünden son yıllarda yasal işlerle uğraşmak zorunda kalmıştır. 2004 yılında yıkım tehlikesi baş göstermiş ama ceza 2006 yılı Temmuz'unda görüşülmek üzere ertelenmiştir[2].

Sadeleşme ilkesinin haricinde ekoköylerin ekolojik ayakizlerini küçültmek için izledikleri diğer bir strateji de yüksek enerji verimliliği sağlayan en yeni teknolojileri uyarlamaya dayanır. Ekoköyler bu konuda genellikle öncü konumundadır; küçük ölçekleri ve güçlü ortak değerleri, alışılageldik toplumlara göre daha hızlı hareket etmelerini sağlar. Birçok ekoköy, farklı teknolojilerin sağladığı farklı özelliklere sahiptir. Güneş enerjili su ısıtıcıları, fotovoltaik jeneratörler, jeotermal enerji üretimi, kombine ısı ve enerji sistemleri, yüksek enerji verimliliği sağlayan ve zehirli madde içermeyen inşaat teknikleri, biyolojik atık arıtma sistemleri ve hibrid arabalar bunlardan bazılarıdır. Ekoköy ailesindeki başarılı uygulamaların birkaçından daha detaylı bahsetmek kavrayışınızı kolaylaştırabilir. Örneğin İtalya'daki Damanhur, ileri teknolojilere yüklü miktarda yatırım yapan bir ekoköydür.

2 Bu yapıyla ve yaşanan yasal süreçle ilgili daha fazla bilgiye http://thatroundhouse.info/ adresinden ulaşabilirsiniz (ç.n.)

Bu topluluğun yanma sonucu oluşan ısının %90'nını diğer işler için geri dönüştürebilen ileri sistemlere sahip ısıtıcıları vardır. Ayrıca yerel kaynaklardan ve Avrupa Birliği'nden gelen yardımlar sayesinde araziye yirmi fotovoltaik elektrik jeneratörü monte edilmiştir. Bu jeneratörler, yaklaşık 130 kişinin evsel elektrik ihtiyacını karşılamaya yetecek enerji üretir. Yaklaşık otuz güneş enerjili su ısıtıcısı, birkaç küçük hidroelektrik ve rüzgâr türbini de bunlara ek olarak kullanılmaktadır. Damanhur'da odun yongasından imal edilen briketleri yakan ve elektronik olarak kontrol edilebilen sobaların yanında, enerji üretmede kullanılan metan ve hidrojen teknolojileri de mevcuttur. Damanhur'daki evler iyi yalıtımlıdır; öyle ki ısınma ihtiyacı ortalama bir İtalyan evinin dörtte biri kadardır. Kısa mesafe için elektrikli, uzun mesafeler için de metan gazı ve LPG ile çalışan çevre dostu araçlar kullanılmaktadır. En son olarak, büyük araba parkına koyulan biyodizel pompası, topluluğun aylık mazot tüketimini 3000 litre azaltmıştır.

Benzer şekilde, İzlanda'daki Sólheimar da yenilikçi teknolojileri kullanarak ekolojik ayak izini ciddi oranda küçültürken, enerji ve gıda konularında tam olarak kendine yeter hale gelmiş bir topluluktur. Son on beş yılda araziye çevre dostu yapılar inşa edilmiştir. Bunların en etkileyicisi aynı zamanda bir ekomerkez olan ve konferanslara, toplantılara, eğitim kurslarına ev sahipliği yapan Sesselja House'tur. Bu yapının enerji tasarruflu aydınlatma, toprakla soğutulan ve jeotermal olarak ısıtılan hava dolaşımı, fotovoltaik ve jeotermal elektrik kullanımı gibi İzlanda'da önceden bilinmeyen birçok yenilikçi özelliği vardır. Ayrıca İzlanda'nın PVC içermeyen ilk modern binasıdır. Tuvaletlerde kullanılan ve katı atıklardan sıvıların ayrıştırılarak, katı olanın toprağa dönüştürülmesini sağlayan sistem de İzlanda için bir ilktir. Sesselja House'ta ekolojik ayakizini küçültmeye yarayan daha basit teknolojiler de kullanılır. Örneğin yer döşemesi olarak geri dönüştürülmüş araba lastikleri, kirişlerde sürdürülebilir ola-

rak elde edilen kereste kullanılmış; çimentonun yerini kerpiç almıştır. Kullanılan boyalar organik yağlardan yapılmış; duvarlar İzlanda koyunlarının tüyleriyle, çatıysa geri dönüştürülmüş kâğıtlarla yalıtılmıştır. Ayrıca arazide saniyede 48 ila 70 litre kaynar su üreten doğal bir sıcak su kaynağı vardır. Bu sayede yerleşimdeki bütün binalara merkezi ısıtma ve sıcak su sağlandığı gibi sıcak bir yüzme havuzu, jakuzi ve tüm sene boyunca sebze ve meyve fidanı yetiştiren birçok sera da kurulabilmiştir. Sólheimar Ekoköyü ayrıca İzlanda'nın organik gıda üretimi yapan ilk kurumudur.

Camphill Toplulukları Ailesi[3] de tıpkı Sólheimar gibi Rudolf Steiner'ın öğretilerinden esinlenmiştir. Bu topluluğun üyeleri, zihinsel ya da bedensel engelli kişileri geri kalanlarla bütünleştirerek, canlı ve keyifli toplulukların bir parçası yapmaya kendilerini adamışlardır. Sólheimar'la resmen üye olmasa da bağlantılı olan bu grup, verimli ekolojik tasarıma çok güçlü bir vurgu yapma eğilimindedir. Mesela, İrlanda'daki Kilkenny bölgesinde birbirine komşu olan ve ekogrup olarak da tanımlanabilecek Camphill topluluklarından dördü, ısınmak için odun yongası sistemlerini kullanır (Şu sıralarda bu topluluklara ve bölgede gelişen yenilenebilir enerji kullanıcıları ağına mal tedarik etmek amacıyla bir odun yongası üretim ve dağıtım şirketi kurulmaktadır.) Diğeriyse, İrlanda'da ilk kez uygulanan bir yöntemle, yılda 5000 tonluk gıda atığıyla çalışan bir biyogaz ünitesi ile ısıtılmaktadır ve buradan çıkan organik gübre civar çiftliklerde kullanılmaktadır. Camphill topluluklarında ayrıca güneş enerjili su ısıtıcıları ve topluluğun araçlarında kullanılmak üzere bir biyodizel üretme ve dağıtma ünitesi vardır. Seksen kişilik grup, yedi arabadan oluşan bir araba havuzuna sahiptir. Bütün binalar çok yüksek ekolojik standartlara göre inşa edilmiştir ve bu alandaki deneyimlerini geliştirip paylaşmak için de bir inşaat firması kurulmuştur.

3 İng. *The Camphill Family of Communities* (ç.n.)

Almanya'daki Lebensgarten Ekoköyü de yeni ekoteknolojilerin kullanılmasında önemli rol oynayan öncülerden biridir. Fotovoltaik, kombine ısı ve güç jeneratörleri, güneş enerjisiyle çalışan arabaları ve ısıtıcıları kendi bölgesinde kullanan ilk ekoköydür. Lebensgarten'da bir mağaza olan ÖkoLoggia, bu tür teknolojilerin bölgede rağbet görmesinde önemli bir rol oynamış, yenilikçi ekoteknolojiler giderek tüm Almanya'da yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bugün Lebensgarten'ın yedi fotovoltaik sistemi, sekiz termal ısıtma sistemi, güneş enerjisiyle çalışan iki arabası ve on beş kişinin ortak kullandığı beş dizel arabası vardır.

Teknolojik yenilikler için harcanan çabalar sadece Kuzey'deki topluluklarla sınırlı değildir. Güney'de hem Auroville hem de GEN Senegal, şebekeye bağlı olmayan köylere güneş teknolojilerini yaymak için etkinlik göstermektedir. Ladakh Ekoloji Geliştirme Grubu[4] (LEDeG) ile yakın olarak çalışan ve GEN'in kurucularından biri olan Ladakh Projesi, Kuzey Hindistan'ın dağlık bölgelerini çeşitli güneş teknolojileriyle tanıştırmıştır. Bunlar arasında aydınlanma için fotovoltaik güç, güneş enerjisiyle çalışan su ısıtıcıları ve ocaklar, soğuk kış geceleri için güneş enerjili oda ısıtıcıları vardır. Proje ayrıca içme suyu ve yüksek bölgelerdeki sulama ihtiyacı için darbeli hidrolik pompaların[5], elektrik üretimi için de küçük rüzgâr ve su türbinlerinin kullanımını yaygınlaştırmaktadır. Bu projenin uygulamaları Ladakh'da bir nevi yenilenebilir enerji devrimi yaratmış, devlet kurumları ve gönüllü kuruluşlar bu teknolojileri büyük ölçekte kullanmaya başlamışlardır.

İster düşük ister yüksek teknoloji uygulamaları kullansınlar, ço-

4 İng. *Ladakh Ecological Development Group; LEDeG*, 1978 yılında kurulan yerel bir sivil toplum kuruluşudur. (ç.n.)

5 Su gücüyle çalışan döngüsel su pompaları; suyu daha yüksek eğimli bölgelere taşımak için kullanılır. (ç.n.)

ğu ekoköyün ekolojik ayakizlerini büyük ölçüde düşürmesine yardımcı olan en çarpıcı özelliği, dış girdi ihtiyacını azaltan ve iç kaynak akışını arttıran bütüncül düşünme özelliğidir. Mesela mutfak atıkları topluluk bahçeleri için kolaylıkla komposta dönüştürülebilir; topluluğun ağaçlıklarındaki çalılar evlerdeki sobaları ve odun yongasıyla çalışan ısınma sistemlerini besleyebilir; biyolojik olarak arıtılan atık su, gıda üretim alanlarında sulama amaçlı kullanılabilir ve kesilen ağaçlar yeni inşaat projelerinde işe yarayabilir. Bunlara ek olarak, birçok ekoköyün kendi yerleşkesinde hatırı sayılır sayıda iş imkânı sunması, ulaşım ihtiyacını ciddi oranda azaltır. Bu faydalar kısmen tasarımdan kısmen de ölçekten kaynaklanır; ekoköy gibi görece küçük topluluklarda kaynak akışının sağlanması ve atıkların azaltılması daha kolaydır.

Ekoköyleri toplumsal bir değişimin etkin tetikleyicileri yapan şey, yukarıdaki listede de görüldüğü gibi, etkinliklerdeki ana hedefin ekoköy sakinlerine konforlu bir hayat sunmaktan ziyade daha yaratıcı ve çevre dostu yaklaşımların uygulanabilirliğini toplumun geneline göstermek ve yaymak olmasıdır. Bu hedef çoğunlukla çevrede yaşayanların ziyaretleriyle kendiliğinden gerçekleşir. Mesela sıkıştırılmış talaş tabletlerinin[6] kullanıldığı ısıtma sistemleri, İrlanda'nın güneydoğusundaki Camphill topluluklarının yakınlarında bulunan üç ayrı çocuk yuvası, sanat koleji ve eğitim merkezinde kullanılmaya başlanmıştır. Bir diğer örnek, biyogaz teknolojisine gösterilen ilginin yoğunluğudur; Camphill topluluklarından biri, İrlanda'da yine bir ilke imza atarak, bağımsız bir biyogaz tasarlama, inşa etme ve işletme firması kurmaktadır.

Ayrıca birçok ekoköy kendi geliştirdiği inşaat teknikleri ve diğer birçok yenilikçi teknoloji hakkında eğitimler, hatta kimi zaman danışmanlık hizmetleri vermektedir. Örneğin Avustralya'daki Crystal

6 İng. *Wood pellet* (ç.n.)

Waters Ekoköyü, çevre dostu binalar ve yerleşkeler konusunda Avustralya, Yeni Zelanda ve Asya'daki kaynak yönetimi ve sürdürülebilirlikle ilgili girişimlere teknik destek sunmaktadır. Galler'de bulunan Alternatif Teknoloji Merkezi'nin[7] (CAT) danışmanlık firması ise, yenilenebilir enerjiler, enerji verimliliği, ekolojik mimari, organik atık ve arıtma sistemleri, su kaynakları iyileştirme ve koruma, ekolojik çevre düzenlemesi, çevre dostu ziyaretçi tesislerinin oluşturulması ve yönetimi gibi birçok konuda hükümete, iş çevrelerine, eğitim kurumlarına ve sivil toplum kuruluşlarına hizmet vermektedir. Findhorn Ekoköyü de öncülerden biridir. Öyle ki Findhorn Ekoköy Enstitüsü[8] (EVI) geliştirdiği model ve teknikleri ihraç etmektedir. Bu enstitü, Bolivya ve Etiyopya'dan İngiltere'ye, çok çeşitli ülkeler için iş yapmaktadır. Birleşik Krallık, Findhorn sayesinde çok verimli bir atık su arıtma sistemi olan ve ülkede yaygın bir biçimde kullanılmaya başlayan "yaşayan makine teknolojisi[9]"yle tanışmıştır. Findhorn'da bulunan mühendislik firması Living Technologies[10], bu sistem konusunda BedZED, The Earth Center ve Body Shop gibi birçok proje ve firmaya teknik destek sağlamaktadır.

İnşaat ve yeni teknolojiler üzerinde çalışan firmalar ekoköylerin çevre dostu yöntemleri daha geniş kitlelere yaymak için kullandığı araçlardandır. Ekoköylerde bulunan birçok inşaat firması, estetik olmasının yanısıra yüksek oranda yerel malzeme içeren, enerji verimliliği sağlayan yapıların sırrını bizzat uygulayarak öğrenmiştir. Sonrasında bu bilgiler, bulundukları bölgelerdeki tüm insanlar için değerli birer başvuru kaynağı haline gelmiştir. Örneğin Hitler zamanında kullanılan ve bir zamanlar içinde Polonyalı ve Rus savaş esirlerinin

7 İng. *Alternative Technology Center; CAT* (ç.n.)
8 İng. *The Ecovillage Institute* (ç.n.)
9 İng. *Living machine* (ç.n.)
10 İng. *Living Technologies* (ç.n.)

çalıştığı mühimmat fabrikası, Alman ekoköyü Lebensgarten tarafından ilham verici bir sürdürülebilirlik merkezine dönüştürülmüştür. Bugün burada etkin olarak çalışan inşaat firmalarının yanında Öko-Loggia adında, ekolojik inşaata düşkün kişilerin uğruna uzun mesafeler katettiği, yapı malzemeleri satan bir mağaza da vardır.

Ekoköylerde yenilenebilir enerji firmalarının bulunması da sıkça rastlanan bir durumdur. Auroville tarafından yaygınlaştırılan enerji teknolojilerini bu bölümün başında görmüştük. Findhorn'daki AES, İskoçya'daki Dulas Mühendislik; Kuzey ve Güney'deki çeşitli ülkeler için biyogaz, güneş ve mikrohidro gibi çok çeşitli yenilenebilir teknolojileri üreten ve kurulumunu yapan firmalardandır.

FİNDHORN VAKFI'NIN EKOLOJİK AYAKİZİ ANALİZİ

İskoçya'daki Findhorn Vakfı Ekoköyü'nün ekolojik ayakizi analizi, çevre dostu teknolojiler ve kaynakların bir araya getirilmesinden kaynaklanan faydaları açıkça göstermektedir. Bu topluluk yaklaşık 400 kişidir ve besin ihtiyacının çoğu, topluluk destekli tarım ile üretilmektedir. Üretilen rüzgâr ve güneş kaynaklı yenilenebilir enerjinin ihtiyaç fazlası ana şebekeye satılır. Üyelerin bir kısmını barındıran karavanlardan enerji verimliliği olan konutlara geçiş süreciyse halen devam etmektedir. Kanalizasyon, biyolojik bir arıtma sistemi olan "yaşayan makine" tarafından arıtılır. Topluluğun kendine ait bir bankası ve para birimi vardır. Üyelerinin çoğu ekoköy içinde çalışmaktadır, bu da ulaşım ihtiyacını azaltır. Findhorn, Avustralya'daki Crystal Waters ve Almanya'daki Lebensgarten ekoköyleriyle birlikte BM İnsan Yerleşimleri Merkezi[11] tarafından "en iyi uygulama örneği" olarak gösterilmiştir.

2005 yılında topluluğun ekolojik ayakizi hesaplanmıştır. Ekolojik ayakizi analizi, toplulukların kaynak kullanımını ölçmeye ya-

11 İng. *United Nations Center for Human Settlements; HABITAT* (ç.n.)

rayan bir araçtır. Ölçüm birimi, hektar bazında biyolojik olarak verimli alandır. Bu hesaplamayla ortalama bir Findhorn üyesinin ayakizi 3.25 hektar olarak bulunmuştur. Bu, Birleşik Krallık ortalamasının %60'ıdır, yani Findhorn sakinleri ulusal ortalamaya kıyasla %40 daha az kaynak tüketmektedir. Bu etkileyici görünebilir; ama dünyadaki herkes ortalama bir Findhorn ekoköyü sakini gibi yaşasa bile, tüm ihtiyaçlarımızı karşılamak için hâlâ 1.8 dünyaya ihtiyaç vardır.

Topluluğun gıda üretimi kaynaklı ayakizi, ulusal ortalamanın sadece %37'sidir. Gıdalarının çok büyük bir kısmı yerel tohumlarla ve organik olarak, topluluk tarafından üretilir. Kaynak ve mal paylaşımıyla beraber gönüllü sadeliğin sağladığı faydalar da yine ayakizi analizinde açıkça görülmektedir; evsel ve kişisel eşyalar bazında Findhorn'un ayakizi ulusal ortalamanın sadece %47'sidir.

Findhorn'un ayakizi Londra'daki ekoyerleşke BedZED'in ayak iziyle neredeyse aynıdır (BedZED'in ayakizi kişi başına 3.20 hektardır). Ama BedZED'in salt binalar ve ısınmadan kaynaklanan ayakizi Findhorn'un yarısı kadardır. Bunun sebebi, Findhorn'da enerji verimliliği olmayan karavanların hâlâ kısmen de olsa barınak olarak kullanılmasıdır. Bu durum bize, enerji verimliliği olan barınaklara geçildiğinde ve aynı zamanda odun yongasıyla çalışan uzaktan ısıtma sistemleri ya da konutlar arası ısı paylaşımı gibi daha uygun ekotasarım özellikleri tüm yerleşkede uygulandığında, Findhorn'un diğer ekoköylerde olduğu gibi ciddi ilerlemeler kaydedebileceğini göstermektedir.

SÜRDÜRÜLEBİLİR YEREL EKONOMİLERİ DESTEKLEMEK

Ekonomik küreselleşme sürecinde, yerel ekonomilerin ayakta kalabilmesi ciddi anlamda zorlaşmıştır. Şirket sübvansiyonları ve adil olmayan ticaret uygulamaları, çok büyük miktarlarda malın dünyanın dört bir yanına nakliye edildiği, küresel bir ekonomi yaratmıştır. Bu

durum üretim ve dağıtımı kontrol eden şirketleri giderek daha kârlı hale getirirken toplulukların, yerel ekonomilerin ve ekosistemlerin kuyusunu kazmaktadır.

Bu yaygın küresel sistem karşısında insanlar kendilerini giderek daha da çaresiz hissetmektedir. Adil ticaret akımı önemli gelişmeler kaydetse de, henüz toplam küresel ticaretin çok küçük bir parçasını teşkil etmektedir ve tüketiciler yerel ve/veya etik olarak üretilmiş ürünler bulmakta giderek daha da fazla zorlanmaktadır.

Ekoköyler, bu çetrefilli soruna üç şekilde karşılık verir: Öncellikle hepsinde 'gönüllü sadelik' konusunda güçlü bir istek vardır; bir başka deyişle ekoköy sakinleri bilinçli olarak daha sade yaşamayı seçmektedir. Bu durum, Tinkers Bubble ve Sieben Linden gibi çevreye en az hasar verecek şekilde yaşamaya kendini adamış ekoköylerde en saf halini alsa da aslında ekoköy hareketinin genelinde yaygındır. Dolayısıyla ekoköylerin büyük oranda paylaşımın ve geri dönüşümün yapıldığı yerler olduğu söylenebilir; kıyafetler, oyuncaklar, alet ve edevatlar paylaşılır.

Almanya'daki yetmiş iki kişilik Niederkaufungen Ekoköyü sakinleri yedi araba, iki çamaşır makinesi ve iki video kamerayı ortaklaşa kullanır. Televizyon ise hem pahalı hem de tüketimi özendiren bir araç olduğundan ekoköylerde kullanım oranları oldukça düşüktür. Ladakh Projesi, Ladakh kültürünün bir parçası olmayan zararlı unsurlara direnme amacıyla, "Televizyona Hayır" haftaları bile düzenlemektedir. İnsanlar televizyon seyretmek yerine kendilerine özgü eğlenceler düzenlemeyi tercih ederler; korolar, konserler ve tiyatro grupları ekoköylerde çok yaygındır. Ekoköy sakinlerinin işle ilgili ilişkilerini tatsız ve zor bir eylemden ziyade keyifli bir hizmet olarak yeniden tanımlamak konusunda da güçlü bir istekleri vardır. Virginia'daki Twin Oaks Ekoköyü bu duruma şöyle bir açıklama getirmektedir: "Biz yaptığımız bütün işlere eşit değer veren, güvene da-

yalı bir çalışma sistemi kullanıyoruz. Bu sistemin amacı, işleri her üyeye mümkün olduğu kadar çok seçenek ve esneklik verecek şekilde planlamak ve eşit olarak paylaştırmaktır. İşi sadece bitirilmesi gereken bir şey olarak görmüyoruz; onu yaşamımızın keyifli bir parçası haline getirmeye çalışıyoruz." Findhorn'daysa iş, 'eylem halinde olan sevgi'[12] olarak ifade edilir.

Ekoköyler ayrıca gönüllü sadelik etiğini desteklemek için kampanyalara da katılmaktadır. Bazıları yerel Slow Food[13] grupları için bir buluşma noktasıdır. Bunlardan biri olan İtalya'daki Torri Superiori Ekoköyü, Sürdürülebilir Küçülme Hareketi'nin[14] ortaya çıkmasında etkin olarak rol almıştır. İtalya ve Fransa'da hızla büyüyen Sürdürülebilir Küçülme Hareketi, daha kaliteli bir yaşam için daha az tüketimi desteklenmesi gerektiğini savunur.

Ekoköylerin ekonomik küreselleşme karşısında izlediği bir diğer yol da dayanışmadır. Ekoköylerde -giderek zayıflamakta da olsa- güçlü bir ekonomik dayanışma geleneği vardır. Buna göre bütün gelir ortak bir havuzda toplanır ve topluluk, üyelerin ihtiyaçlarını karşılamak için belli derecelerde sorumluluk alır. Bu durum onlara çok çeşitli ortak hizmetlerin temin edilmesi, kazancın kollektif içinde yeniden dağılımının düzenlenmesi ve küresel ekonomiye bağımlılıkların azaltılması gibi faydalar sağlar.

Camphill, muhtemelen, dayanışma ekonomisinin en güçlü ifade edildiği topluluklardandır. Ana ekonomik ilkeleri şöyledir: "Beraber çalışan topluluklarda, kişiler kendi yaptıkları işten elde ettikleri gelirin ne kadar azını kendileri için isterlerse, topluluğun iyiliğini de o derecede arttırırlar. Yani, kişi kazancının ne kadar çoğunu mesai ar-

12 İng. *Love in action* (ç.n.)

13 1980'lerin sonunda İtalyan Carlo Petrini'nin önderliğinde ortaya çıkan ve tüm dünyaya yayılan bir ekogastronomi hareketi.

14 İng. *Sustainable Contraction* (ç.n.)

kadaşlarına devrederse, ihtiyaçları da kendi işinden değil ama diğerlerinin çalışmaları sayesinde daha çok karşılanır." Bu anlayış sadelik ve cömertliğin ekonomik sisteme yerleşmesinde yardımcı olur. Norveç'teki Camphill toplulukları ailesiyse gelirlerinin fazlasını Estonya, Letonya, Polonya, Rusya ve Çek Cumhuriyeti'nde Camphill toplulukları kurulmasını desteklemek için oluşturulmuş bir fona yatırır. Son on beş yılda 1 milyon sterlin bu fon aracılığıyla aktarılmış, yanısıra Norveçli topluluklar inşaat ustalarını saman balyasından ev yapımı eğitimi vermeleri için Rusya'ya göndermişlerdir.

Niederkaufungen Ekoköyü'ne baktığımızdaysa çok gelişmiş bir topluluk içi ekonomi görürüz. Burada yaşayanların kıyafetler ve özel eşyalar dışında şahsi mülkiyetleri yoktur; marangozhane, seminer merkezi, inşaat atölyesi, mutfak, organik bahçe, süt ürünleri çiftliği, deri işlemeciliği, mimarlık hizmetleri, çocuk yuvası ve metal atölyesi gibi on farklı iş kolunun her birinden gelen kârlar bir ortak fonda toplanır. Topluluğun kurduğu bu şirketler ekoköye, aylık 50.000 euro civarında olan genel giderleri ödemeye yetecek kadar para kazandırır. Eğer üyeler şahsi olarak paraya ihtiyaç duyarlarsa ofisteki kumbaradan gidip alırlar. Bunun için hiç kimseden izin alınmaz ama nasıl kullanılacağı kaydedilir. Masraflar, her ayın sonunda nerelere harcama yapıldığına göre listelenir ama kimin harcadığından bahsedilmez. Bill Metcalf'ın gözlemlerine göre bu sistem oldukça iyi çalışmaktadır.

Virginia'daki Twin Oak Ekoköyü'nde mobilya, hamak ve tofu yapımı işlerinden elde edilen kâr, sağlık sigortası da dahil olmak üzere 100 üyenin geçimini sağlar. ABD'nin Tennessee eyaletindeki The Farm Ekoköyü'nün bazı üyeleri dahice bir sistem geliştirerek "Second Foundation" adlı bir vakıf kurmuşlardır. Bu sistemde katılımcıların kazançları bu vakfa aktarılır ve topluluğun şirketleri için düşük faizli kredi sağlar. Böylelikle anapara bir yandan sistemde döner-

ken bir yandan da kredilerden elde edilen faiz geliri üyelere muhasebe, hukuki danışmanlık hizmetleri, sağlık ve emeklilik fonları olarak geri döner.

Norveç'teki Camphill topluluklarında geliştirilen emeklilik sistemi de buna benzer özellikler gösterir. Bu sistem için en başta seksen katılımcı emeklilik fonuna yaklaşık 500 bin sterlin katkıda bulunmuştur. Bu birikim Norveç Camphill Köyü Vakfı tarafından en az 9 milyon sterline teminat altına alınmıştır. Bu fonlar (yatırılan toplam miktarın %20'sini aşmamak kaydıyla) Norveç Camphill Vakfı ve Camphill üyeleri için kredi, etik bankalarda[15] ise özsermaye yatırımı olarak değerlendirilmektedir. Borçların faizleriyle emeklilik payları ödenir, anaparaysa yaşamı destekleyen projeler gerçekleştirmek için yeniden dolaşıma girer.

Ekoköylerin geliştirdiği üçüncü bir ekonomik yenilik de topluluk bankaları ve özel para birimleridir. İtalya'daki Damanhur ve İskoçya'daki Findhorn Vakfı ekoköyleri bu açıdan en başarılı topluluklardır. Her ikisi de üye birikimlerinin topluluğun girişimlerinde kullanılması amacıyla kendi bankalarını kurmuştur. Ayrıca bu birikimlerin yalnız topluluk içinde kalmasını sağlamak için kendi para birimlerini de üretmişlerdir; böylelikle ulusal ve uluslararası para birimlerinde olduğu gibi para dolaşımı belirli bir bölgeyle sınırlanır.

Damanhur'da bankanın rolünü topluluğun emlak kooperatifi üstlenmiştir. Bu yapı, üyelerin birikimlerini arazi alımında, ev, ofis ve eğitim merkezleri inşaatında kullanmak için yaratılmış bir yatırım aracıdır. Alışılageldik bankalara benzer bir rolü de vardır; iş olanaklarını belirler, topluluğun üyelerine kredi verir ve danışmanlık yapar. Bu kooperatif her senenin sonunda topluluğun ekonomisini inceleyip, dışarıdan hangi mal ve hizmetlere ihtiyaç duyulduğunu belirler

15 Etik olarak çalışan bu gibi bankalar, yatırımcılarının birikimlerini çeşitli sosyal ve çevre iyileştirme projelerine yatırarak değerlendirir. (ç.n.)

ve bu boşlukları doldurmak üzere yeni ticari girişimleri desteklemenin yollarını arar.

Findhorn Vakfı topluluğuysa, üyelerinin birikimlerini yerel olarak geri dönüştürebilmek için Ekopia'yı kurmuştur. Ekopia bir nevi endüstriyel tasarruf topluluğu statüsüne sahiptir. Yatırım gerektiren projeler belirlenir ve ortak sorunlar dile getirilir. Her yatırımcının, yatırdığı paranın miktarına bakılmaksızın sadece tek oy hakkı olan tek hisse senedi vardır. Bu, güçlü bir kooperatif etiğinin gelişmesini sağlar. Ekopia sayesinde kendine yeterli, çevre dostu bir yerleşim vizyonunu paylaşan bugünkü üyelerin ve çoğu Findhorn'un eski üylerinden oluşan daha geniş bir ailenin finansal kaynakları topluluk için kullanılabilmektedir. Ekopia'nın satışa çıkardığı ilk hisse senetleri, hisselerinin tamamı topluluğun 250 üyesi tarafından 225.000 sterline satın alınan Phoenix mağazasına aittir. Ekopia ayrıca hisse senedi satarak Findhorn Vakfı'na 100.000 sterlin, NewBold Evi'ne de 25.000 sterlin gelir sağlamıştır. Hattâ yeni rüzgâr türbinlerinin ve çevre dostu binaların alımını karşılamak için de hisse senetleri hazırlanmaktadır. Bu sistemin topluluğa birçok faydası vardır: Yatırımcılar hisse satın alarak bu gibi işletmelerin ortakları haline gelir, ayrıca Phoenix dükkânında indirimli alışveriş yapma imkânına sahiptirler ve işletmelerin değer artışına göre kâr payına sahip olurlar. Ekopia'nın hesaplarına göre bu faydalar, 500 sterlin için yıllık %15 faiz veren bir banka ile kıyaslandığında, yatırılan her 500 sterlin için yılda 100 sterlin gelir sağlamaktadır. Ayrıca, ekoköydeki işletmeler ticari banka ücreti ve faiz yüzdesi ödemek zorunda kalmadan topluluk üyelerinin birikimlerinden yararlanabilir. Böylelikle, bu işletmeler banka ücretlerinden yılda 2000 sterline kadar tasarruf edebilir.

Topluluk para birimleri (örneğin Damanhur'daki credito ve Findhorn'da eko) ulusal para birimleriyle aynı değerde işlem görür. Damanhur'daki tüm işlemlerde credito kullanılırken, Findhorn sa-

kinleri ve ziyaretçilerinin seçme şansı vardır ve çoğu hem ulusal para birimini hem de yerel para birimini kullanır. Her iki ekoköyde de tüm mallar ve hizmetler yerel para birimleriyle satın alınabilir. Findhorn'da basılan ilk 18.000 eko, bir yılda 150.000 sterlinliklik iş hacmi yaratmıştır; bu miktar, sekiz yıllık bir harcama döngüsüne denktir. Bu para topluluk içinde kalmış, birçok kez el değiştirmiş ve topluluk ekonomisi için çok değerli bir akış sağlamıştır. Tabii ki topluluk mağazasında satılan birçok ürün ve diğer iş alanları ekoköyün dışında üretilmektedir, dolayısıyla bunları ödeyebilmek için paranın mecburen sistemin dışına çıkması gerekecektir. Ama her şeye rağmen, credito ve eko kullanımı alım gücünün büyük ölçüde topluluğun içerisinde kalmasını ve yerel girişimlerin kolaylıkla ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Özetle, Findhorn Vakfı topluluğunda ekopia ve eko, Damanhur'da da emlak kooperatifi ve credito, herkese kazandıran verimli bir mali döngü yaratmış; yatırımcılar hem maddi getiri hem de topluluk işletmelerindeki mülkiyet hakkı anlamında daha fazla kazanç sağlamıştır. Alışılageldik bankacılık sistemlerine kıyasla, işletmeler daha ucuza kredi alabilmektedir. Ayrıca yerel işletmelerin artması ek istihdam ve alım gücü yaratmakta, bu alım gücünün daha fazlası da topluluk içinde kalmaktadır. Amerikalı yorumcu Michael Shuman'ın tarifiyle: "Yerel yatırım, yerel mülkiyet, yerel üretim ve yerel istihdam bir araya gelince bu tür sinerjiler ortaya çıkmaktadır."

Ölçülmesi daha zor olan şey, topluluk üyelerinin kendi ekonomilerine karşı duydukları sahiplenme ve ortaklık hissinin getirdiği güçlü sosyal paydaşlıktır. Alışılageldik ekonomik sistemde tüketim, yatırım ve işlere dair kararlar sadece kârın en yüksek seviyeye çıkarılması ölçütüne göre verilir. Mevcut küresel ekonomi, mantıkla vicdan arasındaki bağlantıyı zayıflatır. Tüketiciler, sosyal ya da ekolojik sömürüye sebep olduğunu bildikleri halde seçimlerini değiştirmezler çün-

kü çok az seçenekleri olduğunu düşünürler. Topluluk ekonomilerindeyse, vicdan ile mantık arasındaki bu ayrılığın bir parça da olsa üstesinden gelinmektedir. Ekoköy modeli, insanların adalet ve sürdürülebilirlik istekleri ile mutlu ve iyi bir hayat sürdürme arzuları arasında tekrar bir denge kurmalarına olanak tanır. Modern insanın ruhundaki bu önemli parçalanma iyileşmeye başlar.

Gönüllü sadelik, ekonomik dayanışma, topluluk bankaları ve yerel para birimlerinin kullanımı gibi çeşitli ekonomik stratejilerin bir araya gelmesi, birçok ekoköy ekonomisine olağan dışı ve belirgin bir canlılık getirmektedir. Ekoköylerdeki fırınların, tiyatroların, mağazaların ve kafelerin uzak yerlerden birçok ziyaretçi çektiği görmek zor değildir. Yerel organik peynirler, şaraplar, meyve ve sebzeler yüksek kaliteyle ve çok az mesafe katedilerek tüketiciye sunulur. El sanatı atölyelerinde seramikler, dokumalar, oyma işleri ve mumlar üretilir. Hem çocuklar hem de yetişkinler için okullar ve eğitim merkezleri çoğalır. Yayınevleri, matbaalar, güneş paneli üreticileri, atık su sistemi tasarımcıları, danışmanlık şirketleri ve dahası; ekoköylerde ekonomik canlılık ve çeşitliliğin çok çeşitli yansımaları vardır.

2002 yılında yerel bir şirket tarafından yapılan ve Findhorn Vakfi'nın ekonomik etkilerini hesaplayan çalışma, topluluğun İskoçya'da 400 kişiye istihdam sağladığını ve yıllık 5 milyon sterlinden fazla kazanç sağlandığı göstermiştir. Bu, topluluğun asıl amacı olan eğitimin ötesinde farklı etkinlikler göstermesinin İskoçya ekonomisine kattığı değerin açık bir göstergesidir. Findhorn kadar olmasa da Damanhur Ekoköyü'nün ekonomisi de giderek güçlenmektedir. Damanhur'daki son gelişmelerden biri yakınlarındaki eski Olivetti fabrikasının satın alınmasıdır. Bu el değiştirme, belki de şirket toplumundan ekoköy toplumuna doğru evrimin bir metaforudur.

YEREL VE ORGANİK GIDALARIN ÜRETİMİ VE İŞLENMESİ

Ekoköylerin özellikle etkin olduğu sektörlerden biri de gıdadır. Mesela, Danimarka'daki Svanholm Ekoköyü ülkedeki ilk organik üreticilerden ve büyük organik çiftlik sahiplerinden biridir. Buradaki 230 dönüm arazide 200 koyun ve 100 inek beslenir; sebze, patates, tahıl ürünleri ve yemeklik baharatlar yetiştirilir. Svanholm ayrıca, kooperatif süpermarketlerine[16] toptan organik gıda satışına da öncülük etmiştir.

Findhorn'daki EarthShare[17] Birleşik Krallık'ın ilk ve hâlâ en büyük topluluk destekli tarım[18] projesidir. Topluluk destekli tarım modelinde, üreticilerle tüketiciler, organik ürün yetiştirmenin ve pazarlamanın hem tehlikelerini hem de faydalarını paylaşırlar. EarthShare'de 200 üye, üyelik aidatı ve belli bir süre çalışma karşılığında her hafta bir kutu ürün alır. Ayrıca bu yolla, paketleme ve nakliye ihtiyaçları da asgariye indirilir. Findhorn'daki EarthShare örneği, Britanya'nın en önemli organik ürün sertifika kuruluşu Soil Association tarafından eğitim merkezi olarak kullanılmıştır. Britanya'da halihazırda işleyen yaklaşık yirmi adet topluluk destekli tarım projesi vardır.

ABD'nin Kuzey Carolina eyaletindeki Earthaven Ekoköyü de üyelerini yaratıcı bir sistemle destekleyerek büyük miktarlarda organik ürün üretmiştir. Oysa ki başlarda bu ekoköyün tarla ölçeğinde üretime geçmek için gerekli olan maddi kaynağı yoktu. Bu yüzden topluluk, belirlediği sürdürülebilir tarım tekniklerini kullanmaları şartı ile üyelerin ortak arazilerinin uygun fiyatlarla kiralamasına

16 Kooperatif süpermarketleri, tüketiciler tarafından kurulan kooperatiflerin işlettiği marketlerdir. Bu sistem zamanla Danimarka'daki diğer market ve üreticiler tarafından da taklit edilmiştir (ç.n.)

17 Yerküre'nin Paylaşımı (ç.n.)

18 İng. *Community Supported Agriculture*; CSA (ç.n.)

izin verdi. Ayrıca üyelerin tarımsal üretime geçebilmesi için, üç farklı sübvansiyon imkânı da sağlandı. Bunlardan ilki, arazinin ekim yapılabilecek şekilde hazırlanması için gerekli olan sürdürülebilir kerestecilik ve diğer işlemlerin masraflarının, topluluk tarafından üstlenilmesini içeriyordu. İkinci olarak, tarım için gerekli olan depo, ahır, evcil hayvan barınakları, çitler ve sulama göletleri gibi kalıcı altyapı masraflar karşılandı. Son olarak, arazinin hazırlanmasına ve tarımsal altyapının kurulmasına destek olan bazı üyelere, emekleri karşılığında takas imkânı sunuldu. Günümüzde, topluluğun içinde üç farklı tarım girişimi bulunmaktadır. Bunlardan ikisi dönüşümlü mera sistemini kullanmakta, diğeri ise biyodinamik[19] yöntemlerin kullanıldığı bir sebze bahçesi işletmektedir. Bu gibi işletmelerin ortaya çıkması, topluluğun üyelerle beraber yatırım masraflarını paylaşması ve tehlikeleri göğüslemesi sayesinde mümkün olmuştur.

Ladakh Projesi ise tarım alanındaki çeşitli yeniliklerinin yanı sıra, Ladakh'ı güneş seralarıyla tanıştırarak köylülerin tüm sene boyunca sebze meyve yetiştirebilmesine olanak sağlamıştır. Bugün, bölgede bu seralardan binlerce vardır. Proje aynı zamanda tarım ilaçlarının ve kimyasal gübrelerin zararları hakkında bir kampanya ve tahıl ürünleriyle baklagillerin yerel çeşitlerini korumak amacıyla bir tohum koruma programı yürütmektedir.

YERKÜRENİN BOZULAN DENGESİNİ ONARMAK

"Balinaların yok olmasını engelleme, yağmur ormanlarını koruma gibi çevreci kampanyaların çoğu, verilen zararı azaltmaya yöneliktir. Bugün yaşayanlar, gelecekte hangi türlerin ve ekosistemlerin hayatta kalacağına karar verecek olanlardır. Bununla birlikte, ekolojik tah-

19 Biyodinamik tarım, tarlayı bir organizma olarak ele alır ve dış girdi olmadan toprağın, bitkilerin ve hayvanların bütüncül bir şekilde etkileşime girmesi ve gelişmesi gerektiğini savunur (ç.n.)

ribat yarın dursa bile, taşıma kapasitesi büyük oranda hasar görmüş bir dünya ile baş başa kalacağımız ortadadır. Dolayısıyla zararı azaltmaya yönelik kampanyaların, ciddi şekilde hasar görmüş bölgelerdeki yaşamı ve çeşitliliği arttırmaya yönelik girişimlerle tamamlanması şarttır. Bu, 'ekolojik yenileme' olarak adlandırılan ve yerkürenin nasıl iyileştirileceğini anlatan yeni bir uygulama ve bilim dalıdır."

Bu ifade, Findhorn Vakfı Ekoköyü bünyesinde ekolojik yenileme için çalışan Trees for Life[20] adlı kuruluşun internet sitesinden alınmıştır ve ekoköylerin karşı çıkma siyasetinin ötesine geçtiğini net bir şekilde göstermektedir. Bir zamanlar Kuzey İskoçya'da 1.5 milyon hektarı kaplayan Büyük Kaledonya Ormanı'ndan bugün geriye sadece %1'lik bir kısım kalmıştır. Trees for Life bu farkındalıkla 1981 yılında kurulmuş ve "toprağın iyiliği için gerekli ekolojik işlevleri yerine getirerek, doğal hayata ev sahipliği yapan yabani ormanı yenilemeyi" kendine amaç edinmiştir. Kuruluşundan 2005 yılına kadarki 24 sene içinde yöreye özgü yarım milyondan fazla ağaç dikilmiş ve 150.000 doğal fidan, aşırı otlayan geyiklerden koruma amacıyla çitle çevrilerek kendi büyüme sürecine bırakılmıştır (zira ormanın kendini yenilemesinin önündeki en büyük engel geyiklerin aşırı otlamasıdır). Bu çabaların sonunda ormandaki yaşamın doğal dokusu başarıyla yenilenmiş ve ekosistem yeniden eski sağlığına kavuşmuştur. Bunun için binden fazla kişi sorumluluk üstlenmiş, projenin yaşları on üç ile yetmiş arasında değişen bu gönüllülerin yaşamlarına da önemli katkıları olmuştur. Trees for Life, İngiltere Dartmoor'daki doğal meşe ormanlarını yeniden onarmaya çalışan "Moor Trees" gibi birçok başka onarım projesine de ilham kaynağı olmuştur. Tüm bu sonuçlarıyla, Trees for Life birçok saygın ödüle layık bulunmuştur. Bunların arasında 21. yüzyılın çevre konusunda büyük başarılara imza atan projelerine verilen "Millennium Marque Ödülü" de vardır.

20 İsmi Türkçede 'Yaşam için Ağaçlar' anlamına gelen bir çevre kuruluşu (ç.n.)

Buna benzer ekolojik onarım girişimleri ekoköy hareketi içinde çok yaygındır. Auroville'in Hindistan'da iki milyondan fazla ağaç diktiğine ve Mbam Ekoköyünün Senegal kıyılarındaki zarar görmüş Mangrovları onardığına daha önce değinmiştik. Kolombiya'da bir ekoköy olan Gaviotas ise, yüzyıllardır verimsiz olan ve asitli toprağı yüzünden ağaç yetiştirmenin çok zor olduğu söylenen 8.000 hektarlık bir alanı Karayip çamıyla yeşillendirmeyi başarmıştır. On yıl sonra bu bölgedeki yağış %10 oranında artmış ve Las Gaviotas işe yaramaz çorak bir araziden, içme suyu satan bir ekoköye dönüşmüştür. Yine Kolombiya'daki Sasardi Tabiat Koruma Alanı ve Ekoköyü Choco biyobölgesini korumaya yönelik özel bir bölgedir. Choco, olağanüstü bir biyoçeşitliliğe sahip olmasına rağmen altyapı geliştirme projelerinin tehditi altındaki bir bölgedir. 1985 yılında küçük bir grup Choco bölgesinde yaşamaya gitmiş, o günden beri de kurdukları ekoköyle bölgedeki kültürel ve ekolojik bütünlüğünü korumayı amaçlayan birçok etkinlik düzenlemişlerdir. Bunlardan en önemlisi nesli tehlike altında olan deri sırtlı deniz kaplumbağasını koruma projesidir. Bu proje sayesinde kaplumbağalar, ekoköy sakinlerinin kurduğu yuvalara 50 binden fazla deniz kaplumbağası yumurtası bırakabilmiştir.

Ekoköy toplulukları, sürdürülebilir olarak elde edilen yerel malzemelerle el işi yapımına destek olmak, yerel hekimleri tıbbi bitkiler ve otları araştırmaya sevk etmek, sürdürülebilir balık üretim çiftlikleri kurmak ve besicilik gibi birçok projenin yanında okullar için çevre eğitim programları hazırlanmasına yönelik çalışmalar da yapmıştır. Tennessee'deki The Farm Ekoköyü de kapsamlı ekolojik yenileme projelerinde yer alanlardan biridir. Bu kapsamda yapılanların arasında; dere kenarı ıslahı, su havzalarının korunması, ormanların yeniden canlandırılması, otlak ıslahı, yaban hayatı alanlarının belirlenmesi ve korunması gibi işler vardır. Bu topluluğun üyeleri ay-

rıca Swan Koruma Vakfı[21] adlı kuruluşa da öncülük etmiştir. Bu sivil toplum kuruluşunun amacı, Tennessee'nin kuzeybatı yakasının su kalitesini ve yaban hayatını koruyup yenilemektir. Hassas ekolojik dengeleri olan bölgede bugün 600 dönüme yakın ormanlık arazi, ağaç kesiminden ve parsellenip imara açılmaktan korunmakta, erozyona karşı yeni ağaçlandırma çalışmaları yapılmaktadır. Aynı zamanda kâğıt fabrikalarının da yoğun tehdidi altındaki bu orman arazisi için, The Farm topluluğunun başlattığı girişim 400.000 dolar bağış toplanmasını sağlamıştır. Bir başka topluluk projesi; "Save Our Water Now" (Suyumuzu Şimdi Koruyalım) tarım ilacı üreten firmaların yeraltı su tabakalarına doğru derin kuyular açmasını durdurmak için çalışmaktadır.

Sólheimar Ekoköyü de İzlanda'nın güneybatısındaki yeniden ağaçlandırma programının önemli bir katılımcısıdır. Sólheimar arazisine her sene 17,500 ağaç dikmektedir. Topluluğun ağaçlandırmadaki nihai hedefiyse 450 bin ağaçtır.

Bir dizi talihsiz olay sonucunda harap olan Portekiz'in doğal ormanlarına Tamera ekoköyü 10 bin adet ağaç dikmiş ve on sekiz ay boyunca ülkeyi kasıp kavuran kuraklığa rağmen fidanlar başarıyla korunmuştur.

Kibbutz Lotan'ın etkinlikleri ise, Yahudilerin dünyayı yenilemek ve dönüştürmek için kullandığı bir kavram olan "Tikun Olam"a dayalıdır. Yaratıcı Ekoloji Merkezleri[22] çöl ekosistemine uygun küçük bir organik bahçeyle işe başlamış ve bugün benzersiz bir göçmen kuş bölgesini, çöl ekolojisi eğitim merkezini ve doğa eğitim alanını içine alacak şekilde genişlemiştir.

---

21 İng. *Swan Conservation Trust* (ç.n.)

22 İng. *Center for Creative Ecology* (ç.n.)

KATILIMCI VE TOPLULUK ODAKLI YÖNETİM BİÇİMLERİ YARATMAK

Ekoköylerde öne çıkan rüzgâr türbinleri, çevre dostu evler gibi unsurlar birçoklarının ilgisini çekmektedir. Fakat ekoköyler yeşil teknolojilere verdikleri önem kadar, sosyal sürdürülebilirliğin de üzerinde dururlar. Bu süreçte katılımcılarla beraber diğer herkesi memnun eden yolları bulmanın getirdiği zorluklarla yüzleşirler. Bu aslında en yorucu işlerden biridir ve birçok ekoköy girişiminin başarısızlıkla sonuçlanmasının da başlıca sebebidir. Kuzeydeki toplulukların yapılarındaki çöküş göz önünde bulundurularak buna neden olan sebepler üzerine derinlemesine araştırmalar yapmak, canlı ve kendi kendini yöneten toplulukların devamı için oldukça önemli görünmektedir.

Ekoköylerin bu konudaki sorunları aşmaya yönelik çabaları şu üç temel üzerinde şekillenmektedir: Güven ve şefkat kültürünü desteklemek, verimli karar alma süreçleri yaratmak ve çatışmanın karşısında durmadan, ondan öğrenerek çalışmak. Birçok ekoköy daha dürüst ve şeffaf iletişim kurma yollarını kullanarak üyelerin arasında güvene dayalı bir kültür geliştirmenin yollarını arar. Bu, Alman ekoköyü ZEGG[23]'in de önceliklerinden biridir. Bu ekoköy şiddetsiz bir yaşam sürdürmeyi ve bunun yöntemlerini araştırmayı misyonlarından biri olarak görür. Yirmi beş yıllık bir süreçte ZEGG, 'Forum' adı verilen bir topluluk içi iletişim yöntemi geliştirmiştir. Kısmen bir toplantıyı kısmen de tiyatro gösterisini anımsatan Forum'da, üyeler toplanarak topluluğun ortak vizyonu bağlamında her bireyin deneyimledikleri üzerinde dururlar. Bu yöntem başka ekoköylere de ihraç edilmiş ve iletişimde şeffaflığı teşvik etmek, güven oluşturmak, ortak değerleri ve vizyonları keşfetmek gibi amaçlar için kullanılmıştır.

Birçok ekoköyde kararlar uzlaşarak alınmakta ya da uzlaşma-

23 Alm. *Zentrum für Experimentelle Gesellschaftsgestaltung*; Deneysel Kültür Tasarım Merkezi (ç.n.)

ya yakın ilkeler kullanılmaktadır. Bu, kararın ya oy birliği ya da buna yakın çoğunluk sağlanana kadar alınamayacağı anlamına gelir. Bu sistem, karar alma sürecini kimi zaman yavaşlatır ama amaç alışılageldik karar alma mekanizmalarında sıkça gördüğümüzün aksine, sayıca az olanları dışlamaktan kaçınmak, farklı bakış açıları arasında en iyi senteze ulaşmanın yollarını bulmak ve bu sayede bir uyum yakalamaktır. Aslına bakılırsa, bir ekoköy ne kadar küçükse, tüm üyelerin karar verme sürecine katılma ve oy birliğine ulaşılma şansı da o kadar çoktur. Ama topluluklar sayıca büyüyüp daha karmaşık hale geldikçe uzlaşmak giderek güçleşir ve birçok topluluk katılımcı demokrasiye geçer; böylelikle küçük bir azınlık karşı çıksa bile karar alınabilir. Bu eğilim ZEGG ve Sieben Linden ekoköylerinde görülebilir; her ikisinde de kararlar daha çok komiteler ve küçük çalışma grupları tarafından alınmaktadır.

Meksikalı ekoköy Huehuecoyotl'da kurulan Uluslararası Kolaylaştırıcılık ve Uzlaşma Enstitüsü (IIFAC)[24], karar alma ve kolaylaştırıcılık konularına yoğunlaşmış bir araştırma ve eğitim merkezidir. Bu enstitü, halihazırda ekoköylerde yaşayan ya da bir zamanlar yaşamış olan dünyanın farklı bölgelerindeki kolaylaştırıcılar aracılığıyla, ekoköy veya benzeri girişimlerde geliştirilmiş katılımcı iletişim araç ve tekniklerin daha geniş kitlelere ulaştırılmasına çalışır. Yakın zamanlı projeleri arasında ABD Dışişleri Bakanlığı ve Meksika Milenyum Hedeflerini Değerlendirme Forumu tarafından fonlanan, Ekvador Cumhuriyeti'ndeki "Kadın Barış Köyü[25]" vardır.

Ekoköylerin katılımcı ve topluluk odaklı yönetim biçimleri yaratmak için üzerinde çalıştıkları bir diğer alan da 'çatışma çözümü'dür. Hem bilinçli hem de alışılageldik topluluklar, kendilerini, tahmin edilenden çok daha sıklıkla çatışma içinde bulurlar. Ekoköylerin

24 İng. *International Institute for Facilitation and Consensus (IIFAC)* (ç.n.)
25 İng. *Women's Peace Village*

amacı çatışmaları bastırmak yerine dile getirilmesi zor duyguların yıkıcı olmayacak şekillerde ifade edilmesini teşvik ederek, çatışmanın içinde barındırdığı potansiyelden yaratıcı bir şekilde yararlanmaktır. Birçok ekoköy, çatışmaları çözmek için farklı yollar geliştirmiştir; kimileri üyelerine çatışmayla birlikte çalışma kursları bile vermektedir.

Almanya'daki Lebensgarten Ekoköyü geliştirdiği uzlaşma tekniklerini daha geniş kitlelerle paylaşmak için bir "İletişim ve Uzlaşma Okulu"[26] kurmuştur. Bu teknikler arasında okulun kurulduğu 1990 yılına göre radikal ve öncü olan, fakat bugün birçok kurumda ve her türlü müzakerede yaygın olarak kullanılan 'şiddetsiz iletişim' ve 'çatışma çözümü' uygulamaları vardır. Günümüzde bu okul, bir devlet üniversitesi olan Bremer Volkshochschule ile ortaklıklar yaparak resmi onaylı diplomalar verip, işletmelere ve sendikalara ekoköylerde geliştirilmiş uzlaşma tekniklerinin kullanıldığı danışmanlık hizmetleri sunar hale gelmiştir.

Findhorn Vakfı Danışmanlık Şirketi de benzer amaçlarla yani; karar almayı kolaylaştırma, çatışma çözümü, topluluk oluşturma gibi ekoköy içerisinde geliştirilen yöntemleri daha geniş kitlelerle paylaşmak için kurulmuştur. Örgütlenme süreci, liderlik eğitimi, grup kurma, çatışma çözümü gibi alanlarda danışmanlık yapar ve eğitim verir. Müşterileri arasında adil ticaretle organik üretime geçen 30.000 Bolivyalı çiftçinin oluşturduğu bir birlik olan AOPEB ve Greenpeace gibi sivil toplum kuruluşlarının yanında BP, Shell, GlaxoSmithKline, Pricewaterhouse, Coopers gibi büyük şirketler de vardır.

SOSYAL KATILIMCILIK

Ekoköylerin canlı ve kendi kendini yöneten topluluklar oluşturma amacının önemli bir boyutu da sosyal katılımcılıktır. Ekonomik ola-

26 Alm. *Die Schule für Verständigung und Mediation* (ç.n.)

rak zengin ülkelerden güneyin daha yoksul ülkelerinden olanlarına kadar tüm ziyaretçiler genellikle ekoköylerde gördükleri toplumluk yaşamının zenginliğine, canlılığına ve esenliğine hayran kalırlar. Ekoköy topluluklarında yaşça büyük üyeler bilgelik ve süreklilik kaynağıdır; çocuklar aile bireyleri ya da arkadaşlar tarafından gözetilir; engelliler de değerli birer üye olarak toplulukta yerlerini alır. Ekoköylerdeki bu yapıyla daha 'zengin' ülkelerdeki toplum yapısı arasında büyük bir tezat vardır.

Kuzeydeki ekoköyler topluluk yapısının yeniden kurulmasını mümkün kılan çeşitli sosyal düzenlemelerin birer öncüsü ve örneği olarak hareket ederler. Bu, bir dereceye kadar ölçeği küçültme ve basitleşme kararının getirdiği doğal bir sonuçtur -böylelikle diğer üyelerle geçirilecek daha fazla zaman kalır- fakat çoğunlukla, ekoköylerin esas varoluş sebebidir.

Mesela İzlandalı ekoköy Sólheimar, 1930 yılında, engelli çocukları topluma kazandırma amacıyla kurulmuştur. Rudolf Steiner'ın vizyonundan ve kuramlarından çok etkilenen İzlandalı Sesselja H. Sigmundsdóttir tarafından kurulan Sólheimar hem engelli hem de engelsiz kişilere birlikte yaşamak, çalışmak ve eğlenmek için sayısız fırsat sağlayan canlı ve yaratıcı bir topluluktur. Sólheimar sakinleri, sanat atölyesi, seramik stüdyosu, dokuma atölyesi, bitkisel sabun fabrikası, mum fabrikası, marangoz atölyesi, organik fidanlık, organik tarla, otel, kafe, lokanta ve mağaza gibi çok çeşitli iş yerlerinden birinde çalışmayı seçebilirler. Burada ayrıca tiyatroya, görsel sanatlara ve müziğe de çok önem verilir. 1931 yılında kurulan Sólheimar tiyatro grubu, engelli oyuncularla engelsiz oyuncuların İzlanda'da birlikte ve eşit şartlarda çalıştığı tek gruptur.

Ekoköyler ailesinde sosyal anlamda daha kapsayıcı bir modele öncülük etme arayışında olan diğer bir girişim Moskova'nın 300 km güneybatısında bulunan Kitezh projesidir. Sólheimar gibi, Kitezh de

sosyal olarak dışlanmış bir grup olan kimsesiz çocukları sevgi dolu bir topluluğun parçası yaparak topluma yeniden kazandırmayı amaç edinmiştir. Kitezh projesi, radyoda muhabirlik yapan Dimitri Morozov'un çocuklar için kırsalda bir topluluk kurmak amacıyla işinden ayrılması sonucunda doğmuştur. Kitezh, Morozov'dan esinlenen ve onu izleyen kişilerin katılımıyla 1992 yılında kurulmuştur. Yerel idare bu topluluğa, kolektif tarım sisteminin çöküşünden beri boş olan 100 hektarlık bir arazi vermiştir. Onlar da hemen işe koyularak evler, bir okul ve kilise inşa etmiş, sebze bahçeleri ve bostanlar yapmışlardır. Şu anda Moskova'nın 70 km güneyinde ikinci bir topluluk olan Orion'ı kurmak için çalışmalar sürmektedir. Kitezh topluluğu, bulundukları bölgedeki kimsesiz çocuklara yaz kampları ve orta sınıf ailelerin duygusal sorunları olan çocukları için de terapi programları düzenlemektedir. Programa katılan çocuklar bir süre Kitezh'de yaşayarak, doğanın iyileştirici ortamından faydalanırlar. Kitezh topluluğu öncülük ettikleri modelin önemini ve sonuçlarını gördükleri için, tüm Rusya'da aile temelli Çocuk Köyleri Ağı'nı kurmanın yollarını aramaktadır. Kitezh, 2003 yılında Birleşik Krallık'ta bulunan Charter House Terapi Toplulukları Grubu'nun uluslararası ilk üyesi olmuş ve bir terapatik eğitim topluluğu olarak resmen tanınmıştır.

Ekoköylerde geliştirilen sosyal katılımcılık örneklerinden sonuncusunu Tennessee'deki The Farm Ekoköyü'nden verebiliriz. The Farm topluluğunun üyeleri, "Sweat Equity" (Alınteri Sermayesi) adında kentli bir grup öncü ile iletişime geçerler. Bu grup kahramanca bir girişimle, Bronx'taki terk edilmiş evleri yoksul insanların yararına yenilemektedir. The Farm topluluğu bu gruptan aldığı ilhamla, Güney Bronx'ta yaşayanlar için acil durumlarda ve nakliyede kullanılmak üzere bir ambulans hizmeti yaratıp, 1978-1984 yılları arasında bu ambulansın tüm masraflarını karşılamıştır. Bu girişimden aynı zamanda çocuklar için bir program da ortaya çıkmıştır. Bu

programın misyonu "risk altındaki çocuklar için kültürlerarası değiş tokuşu destekleyen kırsal bir ortam oluşturmak, şiddetsiz çatışma çözümü yöntemleriyle olumlu bir anlayış yaratmak ve çocukların birbirleriyle sağlıklı ilişkiler geliştirmelerini desteklemek" şeklinde özetlenebilir. Yaz programında çocuklar doğada zaman geçirir, çatışma çözümünü öğrenir, el işleri yapar, geri dönüşüm ve bahçe işlerine katılır, güneş ocakları yapımında çalışır, etkinlikler düzenler ve yeni arkadaşlar edinirler. Yüksek risk altında bulunan yaklaşık 100 Nashvilleli[27] çocuk, bu etkinliklerden faydalanmak için her yaz The Farm Ekoköyü'ne gitmektedir.

Savaş ve küresel adalet ile ilgili kaygılar birçok ekoköyün ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu sebeple barış savunuculuğu ve uluslararası dayanışma da ekoköy etiğinin çok önemli bir parçasıdır. Dayanışma, değiş tokuş programları ve kardeş projeler ekoköy ağında çok yaygındır. Bunlardan özellikle bazıları dikkate değer.

Sri Lanka'da 15 bin köyle çalışan GEN'in en büyük üyesi Sarvodaya, ülkede otuz yıldır devam eden iç savaşın sona ermesini sağlayan barış anlaşmasına etkin olarak aracılık etmiştir. Sarvodaya'nın 1999 yılında, Colombo'da[28] düzenlediği 'Barış Meditasyonu'na 170 bin kişi katılmıştır. Şu sıralardaysa tsunami sonrası yaraları sarmak ve yeniden yapılanmayla meşguller. Tüm dünyadaki ekoköy ailesinden toplanan maddi yardımlar, Sarvodaya'ya ve tsunami yaralarını sarmaya çalışan bir diğer ekoköy olan Auroville'e aktarılmış, ayrıca Avustralya'daki Crystal Waters Ekoköyü mühendislerini, tsunami sonrası stratejilerin belirlenmesine yardımcı olmak amacıyla Sarvodaya'ya göndermiştir.

The Farm ekoköyü de uluslararası dayanışma ve barış savunucu-

27 Nashville, ABD'deki Tennessee Eyaletinin başkenti ve Memphis'ten sonraki en büyük şehridir. (ç.n.)

28 Sri Lanka'nın başkenti ve en büyük şehri (ç.n.)

lığına özel bir önem vermektedir. Topluluğun dışarıya uzanan eli olarak 1974 yılında kurulan Plenty International, The Farm'da yetiştirilen üretim fazlası ürünleri bölgede yaşayan yoksullara dağıtarak işe başlamıştır. Nashville, Memphis, Chicago kentlerindeki ve Alabama ile Mississippi'nin kırsal bölgelerindeki yoksulların farkına varıldıkça, topluluk gıda yardımlarını daha uzaklara da göndermiştir. 1976 yılında 23 bin kişinin ölümüne ve milyonlarca kişinin de evsiz kalmasına sebep olan yıkıcı deprem Guatemala'yı vurduğunda, yeniden inşa sürecine yardımcı olmak için Plenty ekoköydeki marangozları deprem bölgesine yönlendirmiş, Plenty gönüllüleri dört sene içerisinde 1.200'den fazla ev, okul ve kamu binası inşa etmiştir. Bu çalışma aynı zamanda, halen işlemekte olan bir soya sütü fabrikasının kurulmasına vesile olmuştur. Plenty, dünyanın birçok ülkesinde soya fasulyesi yetiştiriciliği ve kullanımıyla ilgili uzmanlık eğitimleri vermektedir. Afrika, Asya, Karayipler ve Latin Amerika'daki çeşitli gruplardan gelen talepler üzerine, 1991 yılında Soya Fasulyesi Kullanımı Eğitim Programı[29] başlatılmıştır. Program halen Orta Amerika Gıda Güvenliği Girişimi'nde önemli bir role sahiptir. Organizasyon 1980 yılında, "Doğru Yaşam Ödülü"nün de sahibi olmuştur. Plenty'nin yakın zamanlardaki son icraatıysa Katrina fırtınasının ardından yardım ve iyileştirme çalışmalarına katılarak, ev tadilatı ve temizliği, çatı tamiri eğitimi, erzak, giyecek, ilaç ve temizlik ürünlerinin teminine yardımcı olmaktır.

The Farm'da bulunan diğer bir organizasyon da, kendini şiddet içermeyen yöntemlerle barışın tesisine adayan Peace Roots Alliance'tır. Bu organizasyonun çalışmaları arasında, savaş harcamalarının tüm dünyadaki küçük çiftçileri desteklemesi, açlığa ve hastalıklara dikkat çeken girişimlere aktarılması için kampanyalar düzenleyen 'Farms Not Arms' ve kendilerini vicdani retçi olarak tanımlayan

29 İng. *Soybean Utilization Training Assistance Program; SUP* (ç.n.)

gençlere rehberlik ve danışma hizmeti sağlayan 'Conscientious Objectors'[30] projesi bulunmaktadır.

Portekiz'deki Tamera Ekoköyü ise kendisini bir 'şifa ortamı' ve 'uzun ömürlü barış süreçleri için araştırma merkezi' olarak tanımlar. Ana misyonları, dünya çapında benzer merkezlerden oluşan bir ağ yaratarak küresel bir şifa alanının oluşturulmasına katkıda bulunmaktır. Son beş yıl boyunca Filistinli ve İsrailli barış yandaşları arasında bir ağ kurulmasını desteklemiş, bazıları çalışmalar yapmak için Tamera'ya davet edilmiştir. 2005'in başlarında, Tamera'nın kurucularından Sabine Lichtenfels, paranın insanileştirilmesi, bir başka deyişle, savaşlara yatırım yapıldığı kadar barışa da yatırım yapılmasını desteklemek için, sahip olduğu her şeyi bağışlayıp tek kuruşsuz olarak Almanya'dan İsrail'e doğru bir hac yolculuğuna çıkmıştır. Sabine'in "Biz düşman olmayı reddediyoruz" sloganıyla çıktığı bu barış yolculuğuna, İsrailli, Filistinli ve uluslararası seyyahlardan oluşan elli kişilik bir grup katılmıştır. Grup yolculuk boyunca "Biz Düşman Olmayı Reddediyoruz" adlı tiyatro gösterileri sergilemiş ve hem 1938 yılında gerçekleşen Kristalnacht'ın[31] hem de 1989 yılında Berlin Duvarı'nın yıkılmasının yıldönümü olan 9 Kasım'da büyük bir meditasyon yapılmasına önayak olmuştur. Grubun nihai hedefi İsrail ve Filistin arasında bir 'Barış Köyü' kurulmasıdır.

Tamera Ekoköyü, Kolombiya'da bulunan San José de Apartadó köyü ve başka on iki köyden oluşan 'barış köyleri' ağıyla da yakın olarak çalışmaktadır. Bu köyler, etraflarında süregiden ve sakinlerinin pek çoğunun ölümüne neden olan acımasız iç savaşta tarafsız olduklarını ilan ederek çatışmalarda yer almamayı seçmişler-

30 İng. Vicdani Retçiler (ç.n.)

31 Kristal Gece, Alman Nazilerinin Yahudi ev, işyerleri ve sinagoglarına 9 Kasım 1939 gecesi düzenlediği kanlı ve ölümcül saldırıların adıdır. Gecenin sonunda 91 Yahudi öldürülmüş, yüzlercesi ağır yaralanmış, 7500 işyeri yağmalanmış ve 177 sinagog yıkılıp yakılarak pek çok mezarlık tahrip edilmiştir. (ç.n.)

dir. Amaçları, Tamera'nın da desteğiyle barışı destekleyen bir ekoköyler ağı oluşturmak, savaşa bir cevap olarak şiddetsizliği ve ekolojik sürdürülebilirliği sunmaktır. Eğer Avrupalılar bu köylerde kalırlarsa, buraların haydutlar tarafından saldırıya uğrama riski düşüktür çünkü yabancıların ölümü, uluslararası medyanın ilgisini istemedikleri bir biçimde üzerlerine çekecektir. Bu sebeple Tamera ekoköyünden bir grup gereken desteği vermek için hazırlanmaktadır. 'Doğru Yaşam Ödülü' sahibi ve Avrupa çapında bir sürdürülebilir enerji inisiyatifi olan 'Eurosolar'ın kurucusu Hermann Scheer, şimdiden San José köyü için tasarlanacak planlara yardımcı olacağına söz vermiştir. Bu proje kapsamında Tamera ve San José arasında karşılıklı ziyaretler yapılmış, bu geliş gidişler güneş teknolojilerinin aktarımının gerçekleşeceği 2006 sonlarında doruk noktasına çıkmıştır.

İtalyan ekoköyü Comune di Bagnaia da, son iki yıldır, İsrail-Filistin barış çalışmalarında etkindir. Bagnaia topluluğu, bir İsrail-Filistin ortak organizasyonu olan Windows[32]'un düzenlediği barış kamplarında genç insanları ağırlamaktadır. Bu kamplar eskiden İsrail'de düzenlenmekteydi ama intifada[33] başlayınca, insanların İsrail ile işgal altındaki topraklar arasında özgürce gidip gelmesi imkânsız hale gelmiştir. Bagnaia topluluğu ekoköylerini bir buluşma yeri olarak sunmuş ve Windows da bu öneriyi sevinçle kabul etmiştir. Bagnaia'da gençler gündüzleri rehberler eşliğinde sohbet edip çalışır, geceleri de yerel ailelerin yanında konaklar. Bagnaia'daki barış kamplarına katılanların aktardıklarına göre, genelde zor ve acı öğrenme süreçleri içeren bu deneyim, barış kampının canlı bir topluluk bağlamında gerçekleşmesinden ötürü büyük ölçüde kolaylaşmıştır. Barış kampına ev sahipliği yapmanın masrafı yaklaşık

32 İsrail ve Filistin'li gençlerin birbiriyle tanışarak arkadaş olmasını sağlayan iletişim kanallarına verilen isim. (ç.n.)

33 Filistinlilerin İsrail işgaline karşı başlattığı direniş için kullanılan özel bir kelime (e.n.)

20.000 avro'dur. Bagnaia'nın bu kampı gerçekleştirmesi bu yüzden ancak yerel vakıfların ve diğer bağışçıların katkıları sayesinde mümkün olmaktadır.

Ekoköylerde gerçekleşen çeşitli uluslararası dayanışma girişimlerine vereceğimiz son örnek "Bikes for Senegal"(Senegal için Bisikletler)'dir. COLUFIFA organizasyonuna 2.500'den fazla bisiklet ve bu bisikletlerin bakımı için iki takım atölye ekipmanı yollayan Bikes for Senegal, aynı zamanda çok sayıda dikiş makinesi, daktilo, tekerlekli sandalye, gözlük ve tıbbi alet edevatın da tedarik edilmesine aracılık etmiştir (COLUFIFA hakkındaki detaylı bir durum çalışmasını ikinci bölümdeki Faoune örneğinde okuyabilirsiniz). Tüm bu maddi destek işin yalnızca görünür yönüdür; karşılıklı öğrenme ve kültürel değiş tokuş karşılıklı etkileşimin diğer getirileridir. Bikes for Senegal 'her iki ülkenin katılımcıları için barış' konulu, dinler arası üç diyalog düzenlemiştir. 1997 yılından beri Danimarka'dan birçok kişi iş, eğitim ya da tatil amacıyla COLUFIFA'yı; COLUFIFA'dan da birçok kişi kardeş liselere gitmek ya da kültürlerarası iletişim amacıyla Danimarka'yı ziyaret etmektedir.

Ladakh Projesi de birbirine uzak toplumlar arasında sağlıklı ve eşit buluşmaları destekleyerek benzer bir işlevi yerine getirmektedir. Tibet kültürüne turizm, reklamlar ve televizyon üçlüsüyle yayılan çağdaş kent yaşamına dair parıltılı imgeler bu özel bölgede yaşayanların çevreyle olan bağlantılarına zarar vermektedir. Bunu dengelemek amacıyla, Ladakhlı topluluk liderleri Kuzey'e 'gerçeklerle yüzleşme' turlarına çıkarılmaktadır. Bu deneyimler sayesinde Ladakhlılar gelecekleri hakkında daha bilinçli seçimler yapabilmektedir. Bu arada turistler de unutulmamış; Ladakh'da geçirdikleri sürede yarattıkları etkiler hakkında duyarlılıklarını arttırmak için "Değişim için Turizm Programı (Tourism for Change) geliştirilmiştir. Bu programda turistlere ekolojik, ekonomik ve kültürel açıdan sorumlu davra-

nış önerileri sunulmaktadır. Bu proje dahilinde Ladakh'daki okullarda ders kitabı olarak da kullanılan ve 'Batılı anlamda kalkınmanın dezavantajlarına değinen "Journey to New York" başlıklı bir karikatür kitabı da yayınlamıştır.

Senegalli ekoköylerle Ithaca Ekoköyü arasında kurulan işbirliğiyse, Üçüncü Uluslararası Ekokentler Konferansı'nın Senegal'deki balıkçı kasabası Yoff'ta yapılmasına ve bunun akabinde Senegal Ekoköyleri Ağı'nın kurulmasına önayak olmuştur. İtalyan ekoköyü Torri Superiori tarafından verilen destek ve eğitimler de Balkan Ekoköyler Ağı'nın kurulmasına katkıda bulunmuştur. Bu ekoköy ağı, özellikle iç savaşta açılan yaraların sarılmasına destek olma konusunda umut vermektedir. Lebensgarten'daki İletişim ve Uzlaşma Okulu'nun da 1994 yılından beri Hırvatistan'daki kuruluşlarla ortaklaşa çalışmalar yürütmesi, Hırvatistan Ekomerkezi Latinovac'ın ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur.

Danimarka ekoköy ağının kurucularından ve Avrupa'daki en büyük ekolojik araştırma-sergileme alanlarından biri olan Kuzey Enerji Merkezi[34] uzmanlığını dünyanın daha yoksul bölgeleri ile paylaşmak için çok büyük özveri göstermektedir. Örneğin Mali Enerji Merkezi[35]ne yenilenebilir enerji teknolojileri konusunda teknik destek sağlamış, kırsaldaki küçük kuruluşlara girişimcilik geliştirme hizmetleri götürmüş ve Mali hükümetiyle enerji ve çevre politikaları konusunda iş birliği yapmıştır.

BÜTÜNCÜL EĞİTİM

Ekoköylerin hakim kültürle köprü kurmak konusunda en başarılı oldukları alan belki de eğitimdir. Eğitim aynı zamanda birçok ekoköy ekonomisinin de ana gelir kaynağını oluşturmaktadır. Ekoköy-

34 İng. *Nordic Energy Folkecenter* (ç.n.)

35 İng. *Mali Folkecenter* (ç.n.)

lerin verdiği eğitimler permakültürden ekoköy tasarımına, yenilenebilir enerji sistemlerinden sanat ve el işlerine, gösteri sanatlarından, spiritüelliğe kadar çok çeşitli konuları kapsamaktadır. Geleneksel eğitim yapısının kısıtlılıklarından sıyrılan ekoköyler, kendi topluluklarının sahip olduğu deneyimi sosyal ve teknik birer laboratuvar olarak kullanabilme olanakları sayesinde bu tür eğitim paketlerini tasarlama ve sunma konusunda ustalaşmıştır. Bunun sonucunda ekoköylerin birçoğu özel merkezler olarak ulusal ve uluslararası anlamda takdir kazanmış, ödüllere layık görülmüştür. Örneğin Kibbutz Lotan çevre eğitimi konusundaki çalışmaları nedeniyle İsrail Çevre Bakanlığı tarafından 2000 İsrail Şekeli ile ödüllendirilmiştir; Brezilya'daki ekomerkez IPEC, geliştirdiği kuru kompost tuvaletleri ve su tankları için saygın "Banco do Brasil" ve doğal yapılardaki yenilikçi tasarımları sayesinde de "Casa Claudia" ödüllerini kazanmıştır; The Farm Ekoköyü'ndeki Ekoköy Eğitim Merkezi, Birleşik Devletler Ulusal Sürdürülebilirlik Konseyi tarafından üç sene arka arkaya tasdik edilmiş, çocuklarla yapılan çalışmalardan dolayı da Ulusal Bahçıvanlar Birliği tarafından iki kez ödüllendirilmiştir; Avustralya'daki Crystal Waters Ekoköyü'nün eğitim alanında faaliyet gösteren işletmesi Ekolojik Çözümler de 2001 yılında Sunshine Coast Çevre Konseyi ödülünü kazanmıştır.

Resmi olmayan eğitime dair en renkli ve yaratıcı örneklerden biri "Barış İçin Gökkuşağı Kervanı" anlamına gelen "La Caravana del Arcoiris por la Paz" projesidir. Bu proje için on farklı ülkeden gelen yaklaşık yirmi kişilik bir gezgin topluluk, karavanlarla Orta ve Güney Amerika'da seyahat ederek permakültür, sürdürülebilirlik ve vatandaşlık hakları gibi konularda eğitim vermektedir. Benzer bir örnek, Meksikalı ekoköy Huehuecoyotl'daki iki ekoköy aktivisti tarafından yaratılan La Caravana'dır. Huehuecoyotl'daki topluluk oyunculardan, dansçılardan, bestecilerden, akrobatlardan ve diğer sanatçılardan

meydana gelmektedir. 1996 yılında kurdukları La Caravana (Kervan) ile on dokuz ülkede, çoğunlukla yoksul yerli köyleri ve mahallelerinde çalışmışlardır. Kuzey ve Güney Amerika Ekoköyler Ağı, La Caravana'yı 2000 yılında resmen bir 'gezici ekoköy' olarak tanımıştır.

Bu çeşit bir girişime Avrupa'dan verilebilecek bir örnek, Gezici Yaşam Okulu[36] olarak adlandırılan projedir. Avrupa Birliği (AB) tarafından desteklenen bu girişim, gençlere Orta ve Doğu Avrupa'daki ekoköyler arasında seyahat ederek çeşitli yeşil teknolojileri ve topluluk oluşturma, organik bahçecilik gibi becerileri öğrenme şansı sunar.

Birkaç ekoköyün, resmi eğitim kurumlarıyla çoktandır devam eden bir ilişkisi vardır. Bunlardan en önde geleni CAT'tir. CAT bir topluluk olarak yola çıkıp, üyelerinin çoğunu başka yerlere taşınmayla kaybetmiş olsa da halen GEN Avrupa'nın faal bir üyesidir. Bu ekoköy yıl boyunca çoğunluğu okul çağındaki çocuklardan oluşan 70 bin civarında ziyaretçiyi ağırlar.

Ekoköy eğitimi başlangıçta resmi bir nitelik taşımıyordu; resmi okul ya da üniversite programlarından bağımsız ve kredisiz derslere katılmak için para ödeyen kişiler bu eğitimlerde yer alıyordu. Son zamanlardaysa ekoköyler ile üniversite ve yüksekokullar arasında yapılan işbirlikleri belirgin ve heyecan verici şekilde artmıştır. Bu gelişme, kurumların ekoköyleri canlı topluluklar bağlamında kuramsal ve uygulamalı öğrenimi sentezleyen eğitim merkezleri olarak görüp, değerlerini fark etmeye başlamasıyla olmuştur.

CAT, belki de resmi bir üniversiteyle ortak bir program başlatan ilk ekoköydür. Doğu Londra Üniversitesi mimarlık bölümünde yüksek lisans yapan öğrencilere "İleri Çevre ve Enerji Çalışmaları" dersi verilmektedir. CAT'in katıldığı ilk yılda programın on beş öğren-

36 İng. *Travelling School of Life* (ç.n.)

cisi vardı. Yedi sene sonra bugün, 200'den fazla öğrenci bu programda öğrenim görmektedir.

Eğitim hayatına benzer bir şekilde başlayan Brezilyalı Enstitü IPEC, bugün Brezilya'nın haricinde İspanya, Birleşik Devletler ve Porto Riko'daki üniversitelerle işbirlikleri geliştirmiştir. Bunlara ek olarak, IPEC yeni ve heyecan verici bir proje olan 'Sürdürülebilir Okul' programını başlatmıştır. Bu program öğrencilere, öğretmenlere ve velilere sürdürülebilir okul yerleşkeleri yaratmak için ihtiyaçları olan becerileri kazandırmayı amaçlamaktadır.

Daha önce bahsi geçen Ithaca Ekoköyü de yine birçok yükseköğrenim kurumu ve üniversite için önemli bir eğitim merkezi ve ortağı olmuştur. Dünyanın her yerinde sayıları her geçen gün artan yüksek lisans öğrencisi, araştırma projelerini ekoköy etkinlikleri üzerine yapmaktadır.

Ekoköyler ve üniversiteler arasındaki kurulan ilişkilere bir örnek de ABD'de bulunan "Living Routes" (Yaşayan Yollar) organizasyonudur. Bu organizasyon 1999 yılında, ABD'deki üniversite öğrencilerine sürdürülebilir bir geleceğin kurulmasıyla ilgili bilgiler aktarmak için kurulmuştur. O günden beri de Hindistan'daki Auroville'de, İskoçya'daki Findhorn'da, Meksika'daki Huehuecoyotl'de, Senegal'deki EcoYoff'ta, Brezilya'daki Ecoversidade'de, ABD'deki Sirius ve Peru'daki Amazonlarda yarım dönemlik ya da daha kısa süreli kurslar düzenlemiştir. Tüm kurslar, Massachusetts-Amherst Üniversitesi aracılığıyla yüksekokul ve üniversiteler için kredili olarak sunulmaktadır. Living Routes'un ekoköylerde gerçekleşen programlarına yaklaşık 400 öğrenci katılmıştır. Brezilya, İsrail ve ABD'deki ekoköylerin katılımıyla birlikte yakın gelecekte yeni programlar planlanmaktadır.

Living Routes'un uzun vadeli vizyonu, öğrencilerin dünyanın farklı yerlerindeki ekoköylerden ve diğer yenilikçi organizasyonlar-

dan dersler alarak sonunda 'sürdürülebilir yaşam diploması' alabileceği bir 'topluluk üniversitesi' yaratmaktır. Öğrencilerin sistem tasarımı, ekolojik mimari, bütüncül sağlık, yeşil teknolojiler, halka dayalı yönetim ve karar verme gibi alanlarda eğitim alabilmesi öngörülmektedir.

Son yedi yılda GEN ve UNITAR[37] arasındaki işbirliği de, ortak bir program olarak şekillenmeye başlamıştır. UNITAR, 1999 yılından beri Findhorn Vakfı'nda her sene düzenlenen ve dünyanın farklı bölgelerinden yaklaşık kırk akademisyen, aktivist ve uzmanı bir ay boyunca bir araya getiren 'Ekoköy Eğitim Programı'nın sponsorluğunu üstlenmektedir. Ayrıca son birkaç yıldır, UNITAR'ın CIFAL[38] organizasyonu tarafından yürütülen eğitim programına da, ekoköy eğitim birimleri eklenmeye başlanmıştır. GEN temsilcileri Durban, Curitiba, Kuala Lumpur ve Ouagadougou'daki CIFAL merkezlerinde belediye başkanlarına ve diğer yerel yetkililere sürdürülebilirlikle ilgili konularda eğitim vermektedir. Bugün, Findhorn Vakfı Ekoköyü küçük kasaba ve şehirlerin yetkililerine sürdürülebilirlikle ilgili kurslar vermek gibi özel bir görevle CIFAL eğitim merkezleri ağının yeni üyesi olmuştur.

Son birkaç yıldır, ekoköy eğitmenlerinden oluşan bir grup Gaia Eğitim[39] adı altında çalışmaktadır. Amaçları, her kıtadan eğitimcileri bir araya getirerek, ekoköylerdeki ekoloji, ekonomi, spiritüel ve sosyal sürdürülebilirliğin en iyi uygulamalarını derleyip, standart bir ekoköy eğitim müfredatı tasarlamaktır. Bu müfredat, Ekoköy Tasarım Eğitimi (Ecovillage Design Education; EDE) adıyla 2005 yılının Ekim ayında resmen açıklanmış ve UNESCO tarafından, Bir-

37 İng. *United Nations Institute for Training and Research* (ç.n.)
38 İng. *International Training Centre for Local Authorities* (ç.n.)
39 İng. *Gaia Education* (ç.n.)

leşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi[40]nin önümüzdeki on yılı için önemli bir unsuru olarak onaylanmıştır. Programın yetkinliği çeşitli ekoköylerde ve eğitim merkezlerinde uygulanarak sınanmıştır.

Sözü edilmesi gereken bir başka ekoköy eğitim girişimi de yeni kurulan Gaia Üniversitesi'dir. İki eski ekoköy eğitimcisinin kurulmasına önayak olduğu Gaia Üniversitesi, deneyimlemeye ve aktif olmaya dayalı projelerle öğrencilerin kendi eğitimlerini kendilerinin yönlendireceği bir eğitim alma fırsatını sunmaktadır. Gaia Üniversitesi'nin ilk bölgesel merkezi olan Gaia Eğitim ve Araştırma Merkezi 2006 yılında Tennessee'deki The Farm Ekoköyü'nde açılmıştır.

La Caravana bile resmi eğitim merkezleriyle köprüler kurmaktadır. Yakın zamanda Brezilya Kültür Bakanı Gilberto Gil tarafından oluşturulan yeni bir girişime katkıda bulunmak üzere davet edilmişlerdir. Amaç, hem geleneksel hem de çağdaş kültür merkezlerinin Brezilya'nın her yerinde ortaya çıkmasını desteklemektir ve La Caravana'nın da önemli bir kaynak olarak projede yer alması önemli bulunmaktadır. Topluluğun üyelerinden Alberto Ruz'un ifadesiyle La Caravana'nın projedeki rolü "bu merkezler arasında ağ oluşturmak, yerel topluluklarla deneyimleri paylaşmak, bir arada yaşayan kültürel zenginliğin korunmasını desteklemek ve tanıtmak için bütün kültürlerin bir aradalığından bir şeyler öğrenmektir".

SONUÇLAR

Tüm bu hikâyede gözümüze çarpan ilk şey katıksız enerji ve yaratıcılıktır. Ekoköyler birçok alanda yeni modellere öncülük etmektedir. Ekoköylerin engelli ve engelsiz kişileri bir araya getirme, organik tarım, topluluk destekli tarım, yeşil inşaat teknikleri, para birimleri, gü-

40 İng. *United Nations Decade of Education for Sustainable Development 2005-2014* (ç.n.)

neş teknolojileri, biyolojik atık su arıtma sistemleri geliştirme gibi zamanla toplumda geniş kitleler tarafından da yaygın olarak benimsenen yeniliklere ne kadar sık öncülük ettiğini görünce hayrete düşmemek mümkün değil.

Ekoköylerin, yenilikleri uygulama ve tanıtma konusunda diğer değişim öncülerine göre daha hızlı ve cesur olmasını sağlayan kendilerine has özelliklerinin olduğunun altını çizmek önemlidir. Ekoköylerin küçük ölçekli ve ortak değerlere sahip oluşu işleri gerçekten kolaylaştırır. En az bunlar kadar önemli bir diğer etkense, işin topluluk boyutudur. Bugün, sürdürülebilirlik yolunda karşımıza çıkan o kadar çok zorluk vardır ki, hepsinin kişisel olarak, hatta küçük bir grup tarafından bile çözülmesi mümkün değildir. Bu yüzden topluluk seviyesinde eylemler gereklidir. Topluluk destekli tarım, biyolojik atık su arıtma sistemleri, yerel para birimleri, ekolojik onarım projeleri, dışlanmış grupların sosyal yapıya geri kazandırılması gibi öneriler yalnızca yeterli sayıda insanla hayata geçirilebilir.

İkinci ve üçüncü bölümlerin gösterdiği bir başka sonuç da ekoköylerin yapıları hakkındadır. Fakat burada ilginç olan, Auroville, Damanhur, Findhorn gibi birkaç istisna haricinde burada tarif edilen bilinçli toplulukların hiçbiri aslında gerçek bir 'köy' olarak nitelendirilebilecek büyüklükte değildir. Yaklaşık 100 nüfuslu, belki bir ekomezra olarak adlandırabileceğimiz bazı yerleşkeler vardır ama gerçek köyler çok azdır. Ayrıca, alışılageldik köylerden ziyade, burada tarif ettiğimiz girişimler kendilerini her şeyden önce topluluk odaklı araştırma, eğitim ve sergileme merkezleri olarak tanımlamaktadır. Kuzeydeki bir ekoköye gidip orada yaşamayı seçmek, genelde kişinin bazı özel değerleri içselleştirme ve daha büyük bir amaca ya da projeye hizmet etme isteğiyle bağlantılıdır.

Bu kavrayış ekoköyler ve alışılageldik topluluklar arasında daha net bir ayrım yapmamıza yardımcı olur. Aslında bu bölümü kısa-

ca şöyle özetleyebiliriz: Ekoköyler küçük, zengin ve yoğun etkinliğin olduğu özlerdir ve etraflarındaki her şeyi dönüştürürler; aynı bir yoğurt mayası gibi.

BÖLÜM 4:
ZORLUKLAR

Sorunlarımızı, onları yarattığımız düşünce sistemiyle çözemeyiz.

Albert Einstein

GEN'in kurucularının coşkulu iyimserliklerinden etkilenmemek mümkün değildir; hele ki kuruluşunun resmen açıklandığı 1990'ların ortalarında olan bitenlere baktığımızda... Bu dönem için GEN'in yaratıcılarından Albert Bates şöyle der: "Rüzgârlar ekoköylerin arkasından esiyor"; GEN için hazırlanan bir tişörtte yazanlarsa çok daha cüretkardır: "Geleceğe Hoşgeldiniz!"

Eldeki veriler son on yılda büyük gelişmeler kaydedildiğini gösterse de, ekoköylerin sürdürülebilirliğe pek gönüllü görünmeyen müzakerelerin dışında kaldığı da bir gerçektir. Örneğin İngiltere'deki son Sürdürülebilir Topluluklar İstişaresi'nde GEN, hükümet yetkililerinin algı alanına girememiş ve medyada 'ekoköyler' ya da 'sürdürülebilir topluluklar' olarak sunulan resmi örneklerin hiçbiri, GEN tarafından kullanılan ölçütü yani teknolojinin izin verdiği ölçüde yenilikçi tasarım özelliklerine sahip büyük yerleşkeler olmayı karşılamanın yakınından dahi geçememiştir. Ayrıca, son on yılda ekoköylerin sayısındaki artış GEN'in kurucularının umduğundan çok daha yavaştır. Dolayısıyla bu kitapta tarif edilen girişimlerdeki su götürmez canlılık ve yaratıcılığa rağmen, ekoköy ailesi hâlâ hem içten hem de dıştan kaynaklanan zorluklarla karşı karşıyadır.

DIŞ KAYNAKLI ZORLUKLAR

Öncelikle ekonomik açıdan zengin olan Kuzey ülkelerine bir bakalım. Son yirmi-otuz yıldır, Kuzey'de ekoköy kurmanın ve sürdürmenin giderek güçleştiği su götürmez bir gerçektir. Buna sebep olan iki ana etken vardır: İlk olarak, küreselleşme seri olarak üretilen, ucuz ürün akışını hızlandırmış ve arttırmıştır. Bu ürünler genelde gizli sübvansiyonlar taşır ve üretim süreçlerinin sosyal ya da ekolojik etkileri çok az hesaplanmıştır. Bu durum ekoköylerin oluşturmaya çalıştığı küçük ölçekli yerel ekonomilerin önünde bir engel teşkil eder ve göreceli olarak daha avantajlı bir konum elde edecekleri ekonomik nişleri tespit etmelerini de iyice zorlaştırır. Aynı zamanda, makroekonomik politikaların bir sonucu olarak Kuzey ülkelerindeki arazi fiyatları artmıştır. İşte bu iki etken yüzünden son dönemde yeni ekoköylerin oluşması ve başarılı olması güçleşmiştir.

Buna paralel bir diğer etken de yasal düzenlemelerin, ekoköylerin ve topluluk kurma amaçlı diğer sivil girişimlerinin önünde ciddi bir engel teşkil edecek şekilde sıkılaştırılmasıdır. Özellikle yeni yerleşkeler ve yapılar için onay alma süreci –hele de binaların planı yenilikçi ve sıradışıysa- oldukça zorlaşmıştır. Bu duruma iyi bir örnek Findhorn'dan verilebilir: Findhorn Vakfı Topluluğu, 2006 yılının başında kurmak istediği üç rüzgâr türbini için ancak rüzgâr enerjisi santrallerinin geçeceği bir planlama sürecini atlatmak zorunda kaldı. Sonuçta yeni türbinler için gerekli izinleri almak, bu türbinlerin satın alınması, nakliyesi ve kurulumundan daha pahalıya mal oldu!

Bankacılık ve yerel para birimleriyle ilgili düzenlemeler de son dönemde topluluk girişimlerinin serpilmesini zorlaştıracak şekilde sıkılaştırılmıştır. Örneğin "Ekolojik İnşaat Topluluğu" 1981 yılında 5000 sterlinlik bir sermaye ile kurulmuştur; oysa bugün Avrupa Birliği içerisinde bir banka kurmak için gerekli olan anapara en az 5 milyon avrodur. Dolayısıyla küçük toplulukların böyle bir yo-

lu seçmesi artık neredeyse imkânsızdır. Bir önceki örneğe benzeyen bir durum yine karşımıza çıkıyor: Findhorn'un 'topluluk bankası' ve para birimi için yapılan en büyük harcama, yasal boşlukları araması için avukatlara verilen ücretlerdir.

Ayrıca köy ölçeğinde gıda işlenmesi ekonomik bir etkinlik olarak artık imkânsız hale gelmiştir ki, bu tüm düzenlemeler arasında ekoköyler için belki de en ciddi sonuçları olandır. George Mobiot, Birleşik Krallık'ta bu durumu şu şekilde tarif ediyor: "İki tür düzenleme vardır; büyük şirketlerin karşı çıktığı düzenlemeler ve büyük şirketlerin ses çıkarmadığı, hatta küçük rakipleri yetersiz kaldığı için teşvik ettiği düzenlemeler. Çiftlik hayvanlarını antibiyotiklere, sebzeleri tarım ilaçlarına, işlenmiş gıdaları katkı maddelerine ve yeraltı sularını nitratlara boğmak yasal olurken, soğutma sistemleri ve floresan lambaların kullanılmadığı işlemlerin yasa dışı ilan edilmesinin sebebi budur." Bugün gıda işlenmesi için gerekli olan asgari yatırım, birçok küçük girişimcinin iş kurmasını olanaksız hale getirmektedir.

İşte bu etkenler yeni ekoköylerin kurulmasını engellemiş, mevcut ekoköylerin de gelişimini kısıtlamıştır. Kuzey'deki ekoköylerin çoğu küçüktür, çoğunluğunun elliden az üyesi vardır. Ayrıca ekoköyler bazı durumlarda küçük kalırlar zira üyeleri öyle tercih eder. Ancak bu durumda yasal düzenlemeler karşılarına yalnız çok zeki, kararlı ve şanslı olanlarının kırabileceği camdan bir duvar çıkarır.

Bununla bağlantılı olarak, çoğu ekoköy bir araştırma, sergileme veya eğitim merkezi olarak değerlendirilemeyecek kadar küçük kalmıştır. Bu bahsettiğimiz kesin bir kural değildir, zira yirmiden daha az üyeye sahip bazı ufak topluluklar, değişimi tetikleyerek kendi sınırlarının çok ötesine geçmiş ve son derece etkili olmayı başarmışlardır. Bununla beraber genel bir kural olarak, topluluk ne kadar küçükse uzmanlaşma şansı o kadar azdır ve işlerin yürümesi için üyelerin harcaması gereken vakit de bir o kadar fazladır.

Ayrıca, zenginliği ve gücü amaçlayan büyük küresel ekonomik birleşmelere doğru olan eğilim, Kuzey'deki ekoköyleri, halihazırda dışında oldukları ana akım politik görüşmelerin daha da uzağında bırakmaktadır. Daha geniş çaplı küresel ekonomik birleşmelerse, refah ve iktidarın dengesiz dağılımına sebep olarak, Kuzeydeki ekoköyleri zaten çok da yakın sayılmadıkları 'ana akım' diyaloglardan iyice uzaklaştırmıştır. Karar vericiler ve planlamacılarla görüşen ekoköy temsilcileri genellikle, "Ben buradan başlamazdım"dan başka bir cevap alamamaktadır. Aslına bakılırsa bu, günümüz düşünce sistemlerindeki bir paradigmaya dikkat çekmek isteyen tüm değişim öncülerinin duymaktan yorulduğu klişeleşmiş bir sözdür.

Küreselleşme eğiliminin artması, Güney ülkelerindeki ekoköyler için de hayatı zorlaştırmıştır. Güney'deki durumda üç etken rol oynamaktadır: İlki, küresel pazar ve turizm uğruna giderek daha büyük arazilerin toplulukların kontrolünden çıkması ve yerel ihtiyaçları karşılayacak besin üretiminin azalmasıdır. Bu, yerel toplulukların gıdaya, toprağa, suya erişimini ve bu kaynaklar üzerindeki kontrolünü etkilemektedir. İthal ürünlerin yoğun olarak üretildiği yerler dışında kalan bölgelerde, hatta bazen oralarda bile, yoksulluk artmakta ve çalışma çağındaki insanlar giderek daha fazla oranda kentlere göç edip gecekondu mahallelerine yerleşmektedir.

İkinci etken, küresel medyanın etki alanını inanılmaz genişletmesi ve tüketimi yüceltirken geleneksel değerleri ve yaşam şekillerini zayıflatan mesajların en ücra topluluklara bile ulaşmaya başlamasıdır.

Üçüncü etkense, küresel ısınma ve diğer ekolojik bozulmalardan Güney'in yoksul ülkelerinin orantısız bir şiddette etkilenmesidir. Bu durum, çevre felaketlerinden mağdur olan mülteci akınları yaratmakta ve ikinci bölümdeki Mbam Ekoköyü örneğinde gördüğümüz gibi, kendi ekosistemlerinde bir çeşit denge tutturmanın yolunu bulmuş olan toplulukların istila edilmesine sebep olmaktadır. İşte tüm

bu etkenlerin bir araya gelmesi, Güney'deki toplulukların sürdürülebilir yaşamın yollarını bulmasını giderek daha da zorlaştırmıştır.

Bahsetmeye değer son dış kaynaklı zorluk ise, toplumun genelinde bireysellik eğiliminin artmasıdır. Bu durum kendini ekoköylerde de göstermektedir. Bunun ekoköylerin canlılığı ve kapasitesi bağlamında yarattığı sonuçlar, iç kaynaklı zorluklar bölümünde incelenecektir.

İÇ KAYNAKLI ZORLUKLAR

Geçen iki bölümde de görüldüğü üzere, ekoköyler birçok cephede faaliyet göstermektedir. Bu yaratıcı etkinliklerin yarattığı bolluksa ekoköylerin kendine has bir özelliği ve güç kaynağıdır. Fakat ekoköyler, en nihayetinde bir sektör uzmanı değil, çok yönlü yerleşkeler olmanın yollarını arayan topluluklardır. Bununla beraber, tam da bu zengin çeşitlilik yüzünden güçlerinin ve profillerinin zayıfladığı söylenebilir.

İkinci bölümde, tüm ekoköylerde ortak olan özellikleri belirlemiştik. Hatırlamak gerekirse, ekoköyler:

- Bağımsız sivil girişimlerdir,
- Topluluk halinde yaşamak isterler,
- Topluluğun kaynakları üzerinde kontrolü kazanmanın yollarını ararlar,
- Genellikle spiritüellik olarak adlandırılan, güçlü ortak değerler taşırlar,
- Araştırma, sergileme ve çoğu zaman da eğitim merkezleri olarak etkinlik gösterirler.

Bununla beraber, bu ilkeler bu şekilde ifade edildiğinde bazı girişimler kendilerini ekoköy ailesinin ikincil üyeleri gibi hissedebilir. Mesela, Sólheimar ya da Kietzh gibi Camphill topluluklarının ken-

dilerini öncelikli olarak sosyal katılımcılığa özen gösteren organizasyonlar ailesine dahil etmeleri, Sarvodaya'nın en yakın akrabalarının diğer Güney Asya geliştirme organizasyonları olması ve Damanhur gibi çok bariz şekilde ezoterik misyonu olan toplulukların ilişkilerinde önceliği diğerlerinden ziyade kendileri gibi olan uluslararası organizasyonlara vermesi ihtimal dahilindedir. Bu ve bunun gibi birçok örnekte olduğu gibi, GEN bünyesindeki ekoköylerin ilgi alanlarının ortak olması bu girişimleri kolektif organlar ya da hareketler olarak tanımlamaya yetmeyebilir.

Bu, tabii ki her bir ekoköyün kendi yerel bölgesinde veya birinci dereceden bağlı olduğu ailede yaptığı işlerin değerini ya da önemini hiçbir şekilde azaltmaz fakat birleştirici bir simge olarak ekoköy kavramının değerini ve GEN gibi, bu geniş ve birbirinden farklı aileyi temsil etme iddiasında olan kurumların gücünü ve netliğini azaltması muhtemeldir. Bu durum, belli bir dereceye kadar kaçınılmazdır.

Benzer bir zorluğa ekoköylerin aldığı biçimlerdeki farklılık sebep olmaktadır. Önceki bölümlerde tarif edilen girişimlerin türü, ölçeği ve yapısı arasındaki çeşitlilik muazzamdır. Bu aslında kendi başına bir sorun değildir, ta ki bu modelleri çoğaltmanın zorluğu fark edilene kadar. "Bir ekoköy nasıl yaratılabilir?" diye mütevazı bir soru soranların basit ve faydalı bir cevap bulması gerçekten zordur. Ekoköylerin son on yılda umulduğu ve beklendiği kadar çoğalamamasının ana sebebi, hiç şüphe yok ki, ekoköy kurmak isteyenlerin örnek alabileceği modellerin eksikliğidir. Bu tür modellerin yaratılması ekoköy hareketinin ana görevidir; buna son bölümde özellikle değineceğiz.

Gördüğümüz üzere, ekoköyler bağımsız sivil girişimler olarak radikal ve hızlı (ya da en azından oy birliğiyle karar alma mekanizmalarının izin verdiği kadar hızlı) bir şekilde harekete geçmenin tadını çıkarır. Ama bunun bir dezavantajı da vardır; ekoköylerin, özellikle

Kuzey ülkelerinde bulunanların resmi fon kaynaklarına erişimi çok sınırlıdır ve büyük ölçüde özel kaynaklara ihtiyaç duyarlar. Bu gerçek göz önünde bulundurulduğunda ekoköylerin bugüne kadar başardıkları aslında hayret vericidir. Ekoköyler kendi bünyelerinden, arkadaş bağlantılarından, ekoköylerin değerlerini ve projelerini destekleyenlerden büyük miktarda para toplamıştır. Bu büyük ölçüde ekoköy sakinlerinin fon bulmadaki yaratıcı zekâlarından kaynaklanmaktadır. Fakat aynı zamanda bu yöntem çok daha yaratıcı bir şekilde değerlendirilebilecek olan zamanı ve kaynakları tüketir, başarılabilecek şeylerin önüne sınır koyar; ekoköylerdeki birçok harika fikir, finans yokluğu yüzünden asla gün ışığına çıkamamış veya tam anlamıyla uygulanamamıştır.

Yukarıda giderek artan bireyselleşme eğiliminden ve ekoköyler bünyesinde zayıflayan topluluk dürtüsünden bahsetmiştik. Bu durum, bireylerin kolektif yapılar yerine kendileri için ev yapmaya yönelmesi, üyelerin daha fazla özel alan talep etmesi, ortak ekonominin zayıflaması, üyelerin daha hızlı bir şekilde değişmesi ve kimi zaman da toplulukları bir arada tutan değerler sisteminin zayıflaması olarak su yüzüne çıkar.

Danimarka'daki Svanholm Ekoköyü bunun canlı bir örneğidir. 1978 yılında, seksen beş yetişkin ve kırk beş çocuktan oluşan bir grup, 410 hektarlık arazi içindeki büyük bir malikaneyi ve etrafındaki muhtelif binaları satın almıştı. Topluluğun ortak değerleri eşitlik ve kendine yeterliğe dayanıyordu, topluluk üyeleri başından beri arazinin organik üretime geçmesine büyük önem vermişti. Topluluk gıda anlamında hızlı bir şekilde kendine yeter hale geldi, binalar yenilendi ve dönüştürüldü. Üyelerin yaklaşık üçte biri topluluk dışında çalışıyordu ama bütün gelir bir havuzda toplandı ve gıda, konaklama, deniz kenarındaki tatil evleri, üyelerin ücretli izinleri gibi şeyler için gerekli harcamalar topluluk birliği tarafından karşılandı.

Topluluğa katılan birçok üye, yaşamlarının geri kalan kısmını orada geçirmeyi umuyordu.

Bugün Svanholm'da, biraz da genç insanları ortak ekonomik sisteme çekmenin zorluğundan dolayı, yaşlanan bir nüfusu vardır. Ayrıca daha fazla özel alana ihtiyaç duyulduğundan topluluğun nüfusu üçte bir oranında küçülmüş, altmış yetişkin ve otuz çocuğa düşmüştür. Özel alan ihtiyacını karşılayacak yeni binalar inşa etmek ve nüfusu yeniden yükseltmek için bankadan kredi alınmıştır. Ortak ekonomi sistemi şimdilerde biraz gevşetilmiş; gelirlerinin yüzde yirmisi üyelerde kalmaya başlamıştır. Topluluk da önceye kıyasla daha az ortak hizmet sunmaya başlamıştır. Üye değişim hızı artmış, gönüllü sadelik, kendine yeterlik ve topluluğa gönülden bağlılık gibi değerler de zayıflamıştır.

Bazı istisnalar haricinde bu tip eğilimler ekoköyler ve diğer bilinçli topluluklardaki herkese yansımıştır. Bu bazı açılardan bakıldığında aslında çok da kötü olmayabilir; sonuçta ekoköyler genel teamülden insanlara daha cazip gelmektedir, ama bunun bir bedeli de olacaktır. Kişiler kendi evlerini inşa etmeye başlayınca ortak tasarım özelliklerinden faydalanmak uygulama açısından daha zor bir hal alır. Ortak su ısıtıcıları, ortak atık su arıtma tesisleri, güneş enerjisi jeneratörleri gibi yalnızca belli ölçeğin üzerinde kurulduğu zaman işlevsel olan teknolojilerin toplu yerleşkeler yerine müstakil evlere eklemlenmesi de zor olur.

Ayrıca evlerin büyüklüğüyle, kalitesiyle ya da üye gelirleriyle giderek belirginleşen eşitsizlik de topluluk içindeki dayanışma duygusunu kaçınılmaz bir şekilde etkilemektedir. Aynı şey giderek kolaylaşan uçak yolculukları ve artan yurtsuzluk hissi için de geçerlidir. Bu durum topluluk içindeki üye değişimini yani bir üyenin yerini farklı bir üyenin almasını hızlandırmaktadır. Birçok ekoköyün karşı karşıya olduğu demografik zorlukları açıklayan unsurlardan birisi işte bu-

dur. 1960'lı ve 1970'li yıllarda kurulan büyük ekoköylerin çoğuna öncülük eden nesil yaşlanmaktadır ve onların yerini almak için gelen genç sayısı yetersizdir.

Bu eğilime rağmen birçok ekoköyün hâlâ sadık üyelerden oluşan çekirdek bir kadrosu vardır; bu sayede dışarıya güçlü bir amaç ve ortak değerler hissi yansıtırlar. Bununla beraber, son yıllarda yeni kurulan büyük ve başarılı ekoköylerin nispeten nadir görülmesinin ana sebeplerinden biri, bu temel topluluk itkisinin giderek zayıflamasıdır.

Ekoköylerin karşı karşıya olduğu son zorluk ise, bulundukları bölgeyle yeterince iletişim ve etkileşim içerisinde olmamalarıdır. Bu cümle, geçtiğimiz iki bölümde ekoköylerin dış dünyayla kurduğu yoğun bağlar hakkında söylenilenler düşünüldüğünde çelişkili görünebilir; fakat birçok ekoköyün kendi biyolojik bölgelerine sadece kenarından iliştiği de bir gerçektir. Burada iki boyut vardır. İlki, daha önce bahsettiğimiz ölçek konusudur. Küçük ekoköyler çok daha az iş gücüne sahiptir ve herkes işlerin gerektiği gibi yürütülmesiyle o kadar meşguldur ki daha büyük yerel ya da uluslararası amaçlara çok az zaman ayrılabilir.

İkincisi, ekoköyler çoğunlukla kendilerini (genelde uzakta yaşayan ve eğitim programları ya da danışmanlık hizmetleri almak için para ödeyen) müşterilerinin veya ideolojik müttefiklerinin ihtiyaçlarını karşılamayla hemen yanıbaşlarındaki komşularının ihtiyaçlarını karşılama arasında sıkışmış hissederler. Eğer komşu topluluklar anlayışsız, hatta düşmanca davranıyorsa ve yakınlarındaki ekoköylerin potansiyel değerinden habersizse bu sorun iyice beter bir hal alır. Yakın gelecekteki enerji kıtlığı bizi daha yerel bir dünyaya geçmeye zorunlu olarak sevk edeceği için, ekoköylerin bu sorunun üstesinden gelmesi anahtar niteliğindedir.

İlerleyen sayfalarda ekoköylerin yaratıcı potansiyallerini özgürce

kullanmak ve karşılaştığı zorlukları aşmak için hükümetlerle nasıl iş-birlikleri kurabilecekleri sorusuna yanıt arayacağız.

BÖLÜM 5:
EKOKÖYLER; SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN YENİ UFUKLARI

(...) Bu bana dünyanın birçok yerinde kaynak tüketimini azaltmaya çalışırken, aynı zamanda bir cankurtaran sandalı yapmaya yani ekonomik sistemin çöküşünden sonraki dönemler için sürdürülebilir yerel alanlar üretmeye çalışan bilinçli toplulukları ve ekoköylerdeki dostlarımı hatırlattı. Ekoköy sakinleri bir yandan küreselleşme karşıtlığı, barış ve çevre hareketleri gibi birçok alanda etkin olup eylemlerde bulunurken, bir yandan da ata yadigârı tohumları sakladıkları, yerel ve doğal malzemelerle evlerini inşa ettikleri, hem kendilerinin hem de gelecek kuşakların ihtiyaç duyacağı yaşamsal yetenekleri biledikleri merkezler oluşturmuşlardır. Bu insanlara gerçekten özeniyorum. Bugün durduğumuz yerden, gerçekten sürdürülebilir bir geleceğe doğru uzanan makul bir yol varsa, nasıl gidileceğini bilenler hiç şüphesiz bu insanlardır.

Richard Heinberg, Powerdown

Ekoköyler, çağımızın baskın sosyoekonomik paradigması olan küreselliğe karşı bugüne kadar azimle kürek çekmişlerdir. Küreselleşmeciler, toplumsal ve ekolojik sorunların üstesinden gelmek için uzmanlaşmanın, sermaye birikiminin ve ticaretin arttırılması gerektiği görüşünü savunurken, ekoköyler gönüllü sadeliğin ve kendine yeterliğin canlı temsilcileridir. Mevcut ekonomik düzenlemelerin seri üretimi ve dağıtımı ne kadar teşvik ettiği düşünüldüğünde, bunlardan yeterince faydalanamayan ekoköylerin bugüne kadar başarmış oldu-

ğu şeyler hayret vericidir.

Bununla beraber, küreselleşme çağının sonuna yaklaşıldığına ve hatta bu sonun çok yakın olduğuna inanmak için elde somut sebepler vardır. Tüm bir sistemin, dünyanın bir ucundan öbürüne nakledilen ürünlerin petrol fiyatlarındaki artışlardan çok kolay etkileniyor olması bu sebeplerin en belirginidir (Standart bir İngiliz kahvaltısındaki malzemelerin yaklaşık 78 bin kilometrelik bir mesafe katettiği hesaplanmaktadır.) Yine, petrol elde etmede mümkün olabilecek en üst seviyeye gelinmesi beklendiği, belki de çoktan bu noktaya varılmış olduğu için, petrol fiyatları sürekli olarak artmaktadır ve bu artışın kaçınılmaz olarak devam edeceği düşünülmektedir. Büyük ölçekli tarım da bundan önemli ölçüde etkilenecektir; zira bugün uygulandığı şekliyle makinesiz düşünülemeyecek bu tarım yöntemleri fosil yakıtlara göbekten bağlıdır.

Küreselleşme, sayısız ekolojik krizin temelini oluşturan birtakım bedelleri de beraberinde getirmiştir. Bunlardan en ciddisi iklim değişikliğidir. İklimleri etkileyen sebepler, ekonomik küreselleşme tarafından desteklenen büyük ölçekli, merkezi endüstriyel süreçlerle ve sürekli taşıt kullanmayı gerektiren yerleşim biçimlerinin ve toplumsal yapıların ortaya çıkmasıyla doğrudan ilişkilidir. Endüstriyel tarım, topraktaki besin maddelerinin eksilmesine, bu da erozyona yani yüzeydeki humuslu toprağın aşınmasına neden olmakta; ayrıca yeraltı su tabakalarından doğal süreçlerle yenilenemeyecek oranda su çekerek ardında kimyasal maddelerden oluşan bir kirlilik bırakmaktadır. Tüm bunların yanında, küreselleşmenin ana etmeni olan finansal piyasanın libarelleşmesi çok fazla dalgalanma yaratmış ve sistemi şoklara karşı kırılgan hale getirmiştir. Zenginlik ve güç açısından küresel farklılıkları ve kutuplaşmayı arttırmaktan, köylü çiftçileri arazilerinden etmekten ve baskın paradigmaya karşı silah kuşanacak kadar yabancılaşmış bir sınıf yaratmaktan başka bir işe yarama-

yan küresel sistemin toplumsal bedelleriyse anlatmakla bitmez.

Küreselleşme aslında şu krizlerin herhangi biri yüzünden iflas edebilir: Küresel ısınmadan dolayı artan petrol fiyatları ya da sigorta zararları, kimyasal girdilerin artması yüzünden gıda kaynaklarının azalması; suyun azalması, toprağın verimini kaybetmesi, yüklüce borcu olan bir ülkenin borcunu ödeyememesinden dolayı ya da genel bir güven kaybından ötürü finans piyasasının iflası veya teröristlerin stratejik noktalara ya da hayati önemdeki ikmal hatlarına saldırması. Aslına bakılırsa uçurumun kıyısına yaklaştığımıza dair azımsanamayacak sayıda kanıtımız var.

İnsanlık olarak sorunlu ve çileli bir döneme doğru kaçınılmaz şekilde sürüklendiğimizi görmek son derece endişe verici. Bununla beraber, vaziyet aynı zamanda petrole olan bağımlılığımızın kırılmak zorunda olduğu ve hem sosyal hem de ekolojik olarak yıkıcı sonuçlar doğuran bugünkü tekelci ekonomik sistemi geride bırakmamız gerektiği anlamına da gelmektedir. Geçişin nasıl olacağı ve ne kadar süreceği konusunda büyük bir belirsizlik vardır. Bu, ya kaynak tüketiminin bilinçli bir şekilde azaltılması sonucunda ya da tüm sistemi yerinden oynatacak bir kırılma şeklinde bize dayatılabilir, ki bu ikinci ihtimal giderek daha muhtemel gözükmektedir. Daha önce hiç şu an bulunduğumuz yerde olmadığımız için, olası senaryolar üzerine tahminler yürütmekten fazlasını yapmamız mümkün değil.

Ama görülen o ki, yakın geleceğin insan toplulukları, eninde sonunda bizim bugün olduğumuz halden daha yerel ve daha az merkezileşmiş olacaktır. Toplumun, ayağını gaz pedalından çekmekten başka bir seçeneği yoktur. Bugün büyük güç ve zenginlik odaklarının bağımlı olduğu büyük miktarlardaki üretim fazlalıkları, yarın artık mümkün olmayacaktır. Yaşam mecburen daha basit, daha yerele bağlı olacaktır ve insanlar hayatta kalabilmek için kendi yaşadıkları bölgeler hakkında daha fazla bilgiye sahip olmak zorunda kalacaklardır.

Ne var ki, son elli yılda tam da bahsettiğimiz geçiş sürecinde hayatta kalıp gelişmeye devam edebilmemiz için gerekli olan yapıların ve bilgi temelinin parçalanışına şahit olduk. Bizi bekleyen en büyük zorluk işte budur. İngiltere savaşın yarattığı ablukadan altmış yıl önce canlılığı ve hayal gücü yardımıyla kurtulabilecek durumdaydı. Kendine yeterliğin gerektirdiği beceriler, teknoloji, toplum yapısı ve ortak değerler hâlâ mevcuttu. Günümüzde artık bu ne yazık ki geçerli değildir. Şu anda toplumlar beslenme, giyim kuşam, barınma gibi temel ihtiyaçları kendi bölgelerinde bulunan becerilerle, kaynaklarla ve malzemelerle karşılamak konusunda o kadar yetersizdir ki, dışarıdan bir şok geldiğinde savunmasız şekilde kalakalacaktır. Bu açıdan bakıldığında tarihin tekerrür ettiğini söylenebilir; Roma İmparatorluğu'na da son günlerini yaşatan bu üç unsurdu, yani malzemeleri uzak mesafelerden getirmek zorunda olmak, kendi ihtiyaçlarını karşılama kapasitesinin azalması ve dışarıdan kaynaklanan zorlukların artması.

İyi haberse, ekoköylerin önümüzdeki dalgalı sularda yüzebilmek için tam da ihtiyaç duyduğumuz şeye sahip olmasıdır. Bu açıdan bakıldığında, ağaçlandırma, tohum saklama, enerji üretme, enerjiyi etkin şekilde kullanan konutlar tasarlama, yerleşim yerine uyarlanmış teknolojiler, katılımcı karar alma teknikleri geliştirme gibi birçok yönüyle bu sayfalarda tanıtılan girişimlerin yalnız kendi adlarına çalıştığını söylemek doğru olmaz. Geleceğin toplumları tam da bu yapılar üzerine kurulacaktır.

Dehşet verici bir küresel çöküşün yaklaştığına da inansak, ihtiyaçlarımızı kendi kendimize üretmek zorunda kalacağımız bir dünyaya geçme planları yapıyor da olsak, herkes için en mantıklı görünen şey, ekoköylerdeki bilgelikten, modellerden ve teknolojilerden olabildiğince geniş bir kitlenin faydalanmasını sağlamaktır. Birtakım ekoköy sakinlerinin inandığı gibi öylece oturup yeni, merkezileşmemiş

ekoköy dostu bir dünyanın ortaya çıkmasını beklemek yeterli değildir. Önümüzde uzanan petrol sonrası dönem birçok tehlike ve tuzakla doludur. Eğer ekoköyler bu geçişi kolaylaştırmak gibi önemli bir rol üstlenecekse, hem hükümetler hem de ekoköyler bir arada akıllıca ve işbirliği içerisinde çalışmalıdır.

EKOKÖYLER İÇİN YENİ UFUKLAR

Ekoköylerin merkezindeki kendine yetme ilkesi gözönünde bulundurulduğunda, gerekli değişikliklere göz atmaya öncelikle içeriden başlamamız uygun olur.

Yaklaşan enerji sıkıntısıyla ilgili arayış içinde olan ekoköyler, üç ana zorluk ve fırsatla karşı karşıyadır. Bunların en önemlisi, bulundukları bölgenin dokusuyla daha derin bir şekilde bütünleşme fırsatıdır. Neyse ki ekoköy ailesinde bu durumla ilgili fikir ve ilham alabileceğimiz örnekler vardır. Bazılarını zaten yukarıda belirtmiştik: Ithaca Ekoköyü'nün Sürdürülebilir Tompkins Kasabası Girişiminde ve yerel akademik çevrelerde üstlendiği katalizörlük görevi; Sieben Linden'in ve ZEGG'in yerel organik üretici ve tedarikçi ağlarının oluşmasındaki büyük katkısı; Auroville'in yerel topluluk Tamil Nadu ile şifalı bitkiler üzerine yaptığı çalışma, *Sólheimar*, The Farm ve diğerlerinin yerel ekolojik onarım projelerindeki çalışmaları.

Şimdi ekoköylerin yerel olanla nasıl daha fazla iç içe geçebileceğini göstermek amacıyla üç ilginç girişimden daha bahsedeceğiz. Bunlardan ilki, Orta Galler'de bulunan "Ecodyfi"dir. Alternatif Enerji Merkezi'nin (CAT) de önemli bir parçası olduğu Ecodyfi projesi, yerel yetkilileri, topluluk organizasyonlarını ve uzman acenteleri içeren geniş bir ittifaktır. Ecodyfi'nin faaliyet alanı CAT'in verdiği teknik destek sayesinde oldukça geniştir. Misyonuysa "Dyfi vadisinde sürdürülebilir toplulukların yeniden oluşmasını sağlamaktır". Bu amaca, sürdürülebilir bir şekilde ve ayırt edici yerel özellikleri gö-

zeterek erişmek gayretindedir. Ecodyfi'nin esas hedefiyse, yerel enerji ekonomisini 'yeşilleştirmek'tir. AB'nin desteklediği bir projeyle, 1998-2001 yılları arasında yerel ekonomiye 300.000 sterlin kazandırılmış, bölgedeki yerel halkın enerji konusundaki farkındalığı artırılmış ve küçük topluluklar için su, rüzgâr, güneş ve odun enerjisi sistemleri kurulmuştur; Birleşik Krallık'ın mülkiyeti topluluğa ait olan ilk rüzgâr türbini, çiftlikler için hidroelektrik sistemi ve on evde kullanılan güneş enerjili su ısıtma tesisatı bunlardan bazılarıdır. Rüzgâr türbininden elde edilen gelirin bir kısmı, bölgede yaşayan insanların enerji verimliliği girişimlerinden faydalanabilmesi için "Topluluk Enerji Fonu'na" aktarılmıştır. Topluluğa ait ikinci rüzgâr türbinini kurma ve bölgede biyodizel üretimi yapma gibi planlar da sıradadır. Ecodyfi'nin önemli bir parçası olduğu Powys Yenilenebilir Enerji Ortaklığı, bir Avrupa Komisyonu yarışmasında, '%100 Kırsal Topluluk'[1] ödülünü kazanmıştır.

Ayrıca Ecodyfi çeşitli programlarda da etkin bir ortaktır. Bunlar içinde Tarım Bağlantısı[2] organizasyonu ile ortaklaşa Dyfi Vadisinde çiftlik ölçeğinde bahçe ürünlerinin üretimini ve pazarlanmasını desteklemek, Dyfi Vadisi Tohum Koruma[3] ortaklığıyla tohum ve bitki değiş tokuşu, bahçe ziyaretleri düzenleyerek sosyal bağları güçlendirmek, atıkları azaltıp kompostlamayı arttırmak, topluluk temelli turizmi desteklemek, doğal yaşam alanlarını korumak, bölgede yaşayan insanların internet erişimini arttırmak, gençleri kaykay, paten ve bisiklet gibi spor olanakları için planlama, tasarım ve fon bulma konularına dahil etmek sayılabilir. Dyfi Biyosfer Alanı, Galler'deki tek UNESCO biyosferi olarak onaylanmıştır. Ecodyfi ayrıca, Dyfi vadisinin "Adil Ticaret Vadisi" statüsüyle ödüllendirilmesi için çok

1 İng. *100% Communities:Rural* (ç.n.)
2 İng. *Farming Connect* (ç.n.)
3 İng. *Dyfi Valley Seed Savers* (ç.n.)

başarılı bir kampanya yürütmüştür. Planlananlar arasındaysa Dyfi vadisindeki topluluk için yeni para biriminin oluşturulacağı bir pilot proje hazırlamak ve vadinin bir bölümünü karbon nötr olarak ısıtabilmek için odun ateşi kullanılan bölgesel bir ısıtma sisteminin oluşturulması vardır.

Nereden bakılırsa bakılsın, dahice işler başarılmıştır. Buradaki amaca uygun olarak, iki gözlem sıralanabilir. İlk olarak; Ecodyfi bir gecede kurulmamış, organizasyonlar arasında aşamalar halinde oluşan koalisyonların birbirleriyle yıllar boyunca devam eden tartışmalarının sonucunda ortaya çıkmıştır. İkinci olarak ise, CAT'in bu koalisyonda etkin bir ortak olabilmesi için, kendi bulunduğu bölgeye hizmet etmeye razı olması ve diğer yerel organizasyonlardan ayrı olarak tek başına nispeten çok daha az iş başarabileceğini anlaması gerekmiştir.

Kendi bölgelerinde etkin ve faydalı olmak için çalışan ekoköylere vereceğimiz ikinci örnek, ölçeğin diğer ucunda yer alır. İrlanda'da küçücük bir ekoköy olan Hollies, bölgede yaz kış yaşayan iki aileden oluşur. Aile mensuplarından iki öğretmen, bölgede bulunan Kinsale kasabasındaki ileri eğitim kolejinde eğitmenlik yapmaktadır. Bunlardan biri olan Rob Hopkins, dünyadaki ilk iki senelik tam zamanlı permakültür kursu olan 'Uygulanabilir Sürdürülebilirlik 'kursunu başlatmıştır.

Bu kursu alan öğrenciler, 2004-2005 akademik yılı boyunca Kinsale kasabasının 'enerji azaltma' planı üzerinde çalışmış ve fosil yakıt kullanımını azaltarak nasıl daha kendine yeter hale gelinebileceğini araştırmıştır. Bu süreçte, bölgede yaşayan birçok kişinin katıldığı günübirlik bir seminer de verilmiştir. Bu seminerde, '*Banliyönün Sonu*'[4] DVD'si gösterilmiş ve filmin gündeme getirdiği konuları tartışmak ve kasabada bu konularla ilgili neler yapılabileceği hakkın-

4 İng. *The End of Suburbia* (ç.n.)

da bir beyin fırtınası gerçekleştirmek için bir toplantı düzenlenmiştir. Senenin sonunda *Kinsale 2021: Enerji Azaltma Planı* adlı bir rapor yayımlanmıştır. Rapor on bir anahtar alanda küçülme için uzun vadeli bir vizyon ve planlı bir yol haritası sunmaktadır. Bu sektörler; gıda, gençlik ve toplum, eğitim, konutlar, ekonomi, sağlık, turizm, ulaşım, atıklar, enerji ve deniz kaynaklarıdır. Projenin ilk aşaması, Haziran 2005'te düzenlenen 'Geleceğin Deposunu Doldurmak-Petrol Kıtlığının Getirdiği Zorluk ve Fırsatlar' konferansıyla noktalanmıştır. Konferansa, enerji ve iklim değişikliği alanında etkinlik gösteren uluslararası liderlerden bazıları da katılmış, yapılan çalışmalar "Kinsale'in geleceği için daha bütüncül bir yaklaşıma doğru atılan ilk sağlam adımlar" olarak sunulmuştur. Kinsale'de geliştirilen rapor, daha sonra dünyanın her yerindeki topluluk girişimleri için büyük bir ilham kaynağı olmuş; Birleşik Krallık'ta Edinburgh ve Brighton, ABD'de de Kaliforniya, Kuzey Carolina, Colorado ve Nevada'da 'enerji azaltma' girişimleri tarafından taklit edilmiş ya da model olarak kullanılmıştır.

Fikir ve ilham vermesi için sunacağım son örnek Berlin'in güneyindeki ZEGG topluluğudur. ZEGG, eski Doğu Alman gizli polis teşkilatı olan STASI'nin eğitim merkezini devralmış, bölgeyi canlandırmak, bunu bir kaynak ve kazanca dönüştürmek için çok emek harcamıştır. Topluluk, biyolojik atık su arıtma sistemi, bölgede kesilen odunların talaşıyla çalışan karbondioksit nötr ısıtma sistemi ve organik gıda üretimi gibi kendi yeşil teknolojileri için gereken altyapıyı kurmuş, sonrasında da bu teknolojileri desteklemek için yerel bir tanıtım ve bilgilendirme kampanyası başlatmıştır. Bu kampanya dahilinde seminerler, çalıştaylar, ziyaretçi günleri düzenlemiş, yerel gazetelerde makaleler yayımlamış, yenilenebilir enerji ve biyodizel gibi sürdürülebilir kalkınmayla ilgili konuların incelendiği yöresel günlere ev sahipliği yapmıştır.

ZEGG sakinleri kendilerine patates, yumurta, ekmek, meyve ve sebze sağlayan küçük ölçekli organik çiftçi ve fırınlardan oluşan yerel bir ağın oluşturulmasına da katkıda bulunmuşlardır. Ayrıca, 'Der Winkel' isimli özerk bir okulun kurulması için yerel girişimlerde önemli görevler üstlenmişlerdir. Der Winkel aşırı sağcılığa ve şiddete karşı hoşgörüyü savunup mülteciler ve sığınmacılarla hazırlanan projelere, adil ticaret ürünlerini, topluluk destekli tarımı ve her türlü kültürel etkinliği destekleyen kampanyalara, yerel takas ticareti sistemlerine ve ormanın içindeki bir çocuk yuvasına ev sahipliği yapmaktadır. ZEGG ayrıca bölgedeki diğer küçük topluluk projeleri için bir arkadaşlık, dayanışma ve destek ağı kurmuştur. 300 üyeden oluşan bu ağ, yılda birkaç kez buluşur. ZEGG, bölgesine yaptığı katkılardan dolayı 2005 yılında Avrupa Ekoköy Mükemmellik Ödülü'ne[5] layık bulunmuştur.

Bu üç topluluk; Ecodyfi, Hollies ve ZEGG, ekoköylerin bulundukları bölgeyle daha fazla bütünleşmesi konusunda ilham vericidir. Diğer ekoköyler de, yaklaşan sosyal ve ekonomik yerelleşme sürecine etkin olarak katılmak istiyorlarsa benzer yolları takip etmelidir.

Ekoköylerin çözmesi gereken ikinci ana sorun, bu modelleri çoğaltmanın zorluğudur. Topluluk aktivisti Diana Leafe Christian, *Birlikte Bir Yaşam Kurmak: Ekoköyler ve Bilinçli Topluluklar için Pratik Yöntemler*[6] isimli çığır açıcı kitabında gözlemlerini "Hevesli ekoköylerin ve toplulukların çoğu (muhtemelen %90'ı) başarı sağlayamamış, hayallerini uygulamaya geçirememiştir" şeklinde aktarmıştır. Bir ekoköy yaratmak için çekirdek grubu belirlemek ve kurmak, arazi bulmak, planlama yetkilileriyle çalışmak, yatırılacak anaparayı bulmak, uygun yasal yapıyı oluşturmak, binaları yapmak, karar al-

5 İng. *European Ecovillage Excellence Award* (ç.n.)

6 İng. *Creating a Life Together: Practical Tools to Grow Ecovillages and Intentional Communities* (ç.n.)

ma yapıları hakkında mutabakata varmak, nasıl gelir elde edileceğini ve dağıtılacağını belirlemek, çatışmayla çalışabilmek gibi adımları atmak gerekir ve bu hiç kolay değildir. Bunun üstüne bir de ortak kabul gören modellerin ya da şablonların olmaması yüzünden, ekoköy olmak isteyen her yeni grup neredeyse tekerleği yeniden icat etmek zorunda kalmaktadır.

Bu açıdan ortak konut hareketinden öğrenilecek çok şey vardır. Bu hareketin hızla yayılmasının arkasında yatan sebeplerden biri de çekirdek modellerin geliştirilmiş olmasıdır ve bu durum planlamacılarla iletişimi çok kolaylaştırmaktadır. Dolayısıyla son zamanlarda kurulan ekoköylerden bazılarının ortak konut modellerinden faydalandığını görmek sürpriz değildir. Bunun en açık örneği, New York'taki Ithaca ve Danimarka'daki Munksoegaard Ekoköyleri'nde görülür; her ikisi de kendilerini şeklen ortak konut ekoköyleri olarak tanıtmaktadır. Her iki örnekte de, ortak konut modelinin yasal açıdan avantajlı olduğu açıktır. Yetkililer, bu örneklerin yapmaya çalıştığı şeyi tanımış, anlamış ve desteklemiştir. Ayrıca her iki topluluk da ekonomik anlamda görece tutucudur, bu yüzden ortak ekonomiden kaçınma şeklindeki ortak konut ilkesi sorun yaratmamaktadır. Önlerinde elverişli ve hazır bir yasal yapı olması dolayısıyla yeni bir yapı kurmaya harcayacakları zaman ve kaynak kendilerine kaldığı için, bu topluluklar diğer alanlarda istedikleri kadar radikal davranabilmişlerdir.

Aslında Ithaca Ekoköyü birçok alışılageldik ortak konut girişimine göre çok daha güçlü bir topluluk bilinci geliştirmiştir. Ekolojik ayakizi, permakültür, sürdürülebilir yatırımlar, şiddetsiz iletişim, çatışma çözümü ve katılımcı topluluk oluşumu gibi birçok konuda çeşitli eğitim faaliyetleri yürütmüştür. Ayrıca topluluğun içerisinde, özellikle de sürdürülebilir eğitim alanında, güçlü bir hizmet etiği hakimdir ve sakinlerinin büyük bölümü (yaklaşık %60'ı) en azından

yarı zamanlı olarak ekoköyde çalışmaktadır.

2006'da inşaat süreci başlayan İrlandalı girişim "The Village" da gelecekteki ekoköyler için şablon oluşturma potansyeli olan ilginç bir modeldir. Çekirdek grubu oluşturan üyeler, işe 1990'ların sonunda Dublin'de toplantılar yaparak başlamıştır. Planlama izni olan bir arazi bulmada çok zorlanınca, bir uzman yardımına ihtiyaç duyduklarını kabul edip grup içinde para toplayarak, bu işleri yönetebilmesi için yarı zamanlı bir elemanla ve tasarımda onlara yardımcı olması için bir mimarla anlaşmışlardır. Planlamanın tamamlanıp ortaya çıkması ve yarı zamanlı elemanlarının kulis faaliyetleri sayesinde grup, yasal organlar tarafından biraz daha ciddiye alınmaya başlamış ve sonunda Kuzey Tipperary Kasabası Konseyi, Cloughjordan köyünün yanındaki arazide bir ekoköy kurulmasına izin vermiştir. Bu arazi, üzerine topluluk binası, oyun alanları, bisiklet ve yürüyüş yolları gibi 100 hizmet bölgesi kurulabilecek, ayrıca tarım ve doğal yaşam alanlarına da olanak veren 27 dönümlük büyük bir parseldir.

Bu örneklerden bazı dersler çıkarılabilir. İlk ders, planlama mevzuatları sıkılaştığı için grupların profesyonel destek olmaksızın yeni yerleşkeler oluşturmalarının zorlaşmış oluşudur. Bunu aşmanın yollarından biri, The Village'ın yaptığı gibi, yasal ya da kurumsal konularda danışmanlık almak ve yetkili mercilerle iletişimi kolaylaştırmak için profesyonellerle çalışmak ve bu iş için gruptan toplanan parayı risk sermayesi olarak bir havuzda toplamaktır. Yeni kurulan topluluklar yasal izni bu yöntemle aldıktan sonra, ekoköylerindeki yerleşkeleri oluşturmak ve yönetmek için daha bilindik yöntemlere başvurabilir. Mesela, The Village'taki inşaat, ağırlıklı olarak bireylerin sorumluluğundadır; bazı üyeler kendi evlerini kendileri inşa eder.

İkinci ders, ekoköylerin şartlarına ve amaçlarına göre şekillenen bazı kategorilere bakarak örnek alınabilecek modellerin geliştirilip sınıflandırılmasının, yeni ekoköylerin kurulmasını büyük ölçüde ko-

laylaştıracağıdır. Ortak konut modeli bu ekoköylerin bazılarının ihtiyaçlarını zaten karşılamaktadır, bunun gibi başka şablonlar da geliştirilebilir. Ekoköylerin görevi, gereksinimlerini iyi tespit edip mevcut yasaları olabildiğince kullanmak, dolayısıyla muhatap olmak zorunda kalacakları yerel yönetim görevlilerinin işlerini kolaylaştırarak kendi masraflarını azaltmaktır.

Ekoköylerin içindeki güçlü anarşist ruh da aslında ekoköylerin kolayca çoğaltılabilecek modeller yaratma sorunuyla bağlantılıdır. Ekoköy sakinlerinin kendi evlerinin tasarım ve inşa sürecine katılmak istemesi bunun bir göstergesidir. Fakat artık ekoköylerin böyle bir lükslerinin olup olmadığını sorgulama vakti gelmiştir. Burada zaten birkaç çelişki göze çarpar; öncelikle ekolojik tasarımlarda yerleşke ölçeğinde işe yarayan ama müstakil evler için geçerli olmayan birçok özellik vardır; bunun yanında toplu halde inşa edilen evlerin planlama, tasarım ve inşaat masrafı müstakil evlere oranla çok daha düşük olmaktadır; ayrıca, BedZED'i ziyaret eden kişilerin de doğrulayacağı gibi, kollektif şekilde planlanan yapılar, daha az ekolojik ayakizi olan kompakt yerleşkeler oluşturmaya daha müsaittir. Bu, özellikle Kuzey Amerika sahil şeridi ve Batı Avrupa gibi nüfus yoğunluğu fazla olan bölgelerde göz önünde bulundurulması gereken önemli bir konudur. Son olarak, planlama memurları açısından da kompakt modeller daha rahat algılanmakta ve dolayısıyla daha olumlu bulunmaktadır. Kollektif inşaatın hem sermaye hem de tasarım anlamında müstakil evler için geçerli olmayan organizasyonlar gerektirdiği bir gerçektir. Ama burada önerilen şey daha ucuz, sosyal katılımcı, çevre dostu ve çoğaltılabilir toplu konut modelleri yaratabilmek adına, ekoköy sakinlerinin bireysel eğilimlerini biraz dizginlemelerinin zamanının gelip gelmediğinin düşünülmesidir.

Ekoköylerin yaklaşan enerji kıtlığının getireceği fırsatlara tam olarak cevap verebilmek için daha becerikli olmaları gereken son

alan, kendi kendilerini finanse etme stratejileridir. Daha önce de gözlemlediğimiz üzere birçok ekoköyün gelişimi, önlerinde bir duvar gibi duran çeşitli zorluklarla engellenmiştir ve bunların başında da mali sorunlar gelmektedir. Bu yüzden birçok değerli ekoköy girişimi, projelerini gerçekleştirecek para bulamadığı için başlamadan bitmektedir. Yine de burada bir konunun altını çizmek gerekir; o da ekoköy altyapı projelerinin herhangi bir yerde bulunabilecek en güvenli ve faydalı yatırım olduğudur. Norveçli Camphill topluluklarının üçüncü bölümde anlatılan yöntemlerini uygulayarak birikimlerimizi menkul kıymetler borsasından başka bir kanala aktarmayı başarabilirsek, ekoköy projeleri için sermaye bulma konusunda önemli adımlar atabiliriz.

Yaratıcı bir ekoköy finans mekanizmasının nasıl işleyebileceğini görmek için, emekli aylıklarının durumuna bir bakalım. Halihazırda *Birleşik Krallık'taki emeklilik fonlarının yaklaşık %71'i yani* yaklaşık 530 milyar sterlin borsaya yatırılmaktadır. Ne var ki, çalışma yaşını geçmiş insanların aradığı güvenlik ihtiyacı tam olarak karşılanamamaktadır. Menkul kıymetler borsası yatırımcılarının güveni üzerine kurulmuş bir sistemdir. Fakat 2000-2003 arasındaki üç yıllık dönemde %43 değer kaybetmiş, Birleşik Krallık emekli fonlarının değeri sadece 2002 yılında 250 milyar sterlin düşmüştür. O günden beri bir iyileşme vardır ama yukarıda üstü kapalı olarak bahsedilen uzun vadeli eğilimler yine de pek de güven aşılamamaktadır. Oysaki ekoköy altyapı projeleri yatırımcıya somut bir varlık sunar. Bu, uzun vadeli kâr payı ödeyen kişilerden gelecek bir kira geliri yaratır. Burada püf noktası, ekoköylerde mali ihtiyaç içinde olan ve uzun vadede kira bedeli ödeyebilecek projeleri bir portföy altında birleştirerek 'Sürdürülebilirlik Emeklilik Fonları' yaratmaktır. Bu durumda ekoköy ailesinin önündeki fırsat, güvenli bir gelecek için birikim yapmak isteyenlerle bu geleceği yaratanlar arasında köprü kuracak me-

kanizmaları bulmaktır. Bir kez daha, ekoköylerdeki klasik düşünce kalıplarının dışına çıkarak, zekice düşünmek gerekmektedir.

HÜKÜMET YETKİLİLERİ İÇİN YENİ UFUKLAR

Ekoköylerin de açıkça gösterdiği gibi aslında çok az yasal destekle çok fazla şey başarılabilir. Bununla beraber, düzenleme mevzuatlarının sıkılaştırılması ve resmi fonlara erişim güçlüğü, hem yeni ekoköylerin hem de halihazırda var olanların önünü önemli ölçüde tıkamaktadır.

Bu sorunu çözmek için atılması gereken ilk adım, hükümetlerin ekoköyleri hem ulusal hem de uluslararası seviyede yeniden yapılanmayı hızlandıran toplumsal ve teknolojik öncüler olarak tanımasıdır. Bugün neredeyse dünyanın her köşesinde toplulukların yaşama gücü tüketilmektedir. Güneyde, kırdan kente göç gençleri köylerinden sağlıksız gecekondulara sürüklemektedir. Kuzeydeyse, çiftçilik ciddi oranda azalmakta, köyler âtıl nüfusların eline geçmekte veya terk edilmekte; bunalımlı şehirler de suç merkezleri haline gelmektedir. Ama bunlar aynı zamanda ekoköylerin özellikle ele aldığı sorunlardır. Topluluk bankaları ve yerel para birimleri, topluluk destekli tarım, yeşil teknoloji girişimleri, halka dayalı yönetim sistemleri bunalmış topluluklara hayat öpücüğü verebilir.

Hükümetlerin yerel toplulukları bölgesel ve ulusal seviyede yeniden yapılandırma arayışıyla ekoköylerin tam da bu amaca ulaşmak için geliştirdiği modeller arasındaki eşleşme açık şekilde görülmektedir. Bu eşleşmeyi kolaylaştırmak için hükümetlerin atabileceği en büyük adım, sürdürülebilir yaşam için yerelde uygulanabilecek modeller üzerine araştırma, sergileme ve eğitim yapan topluluk merkezlerinin ortaya çıkmasını kolaylaştıracak yeni planlamalar yapmaktır.

Yukarıda bahsedilenler İspanya, İtalya, Batı İrlanda ve İskoçya'nın kırsal bölgeleri gibi ciddi boyutta nüfus kaybeden yerler için

hemen uygulanabilecek, akla yatkın çözümlerdir. Bu sebeple olsa gerek Cloughjordan köyünün yanındaki arazide yeni ekoköy kurulmasına Kuzey Tipperary Kasabası Konseyi izin vermiştir. Buna benzer olarak Byron Bay de, Avustralya'daki ekoköyler için alan yaratan birkaç konseyden biridir, hatta bu alanlarda ekoköy oluşturmak 'yasal bir haktır'.

Planlama yetkililerinin, ekoköy gelişimlerine görece liberal yaklaşımları hiçbir şekilde 'açık çek' olarak görülmemelidir. The Village'a planlama izni veren yetkililer, yerleşkenin aralarında bazı ekolojik ilkelerin de olduğu yirmi beş şartı yerine getirmesini istemişlerdir. Birleşik Krallık'taki Tinker Bubble Ekoköyü sakini Simon Fairlie tarafından kurulan bir organizasyon olan Chapter 7, "çevresel anlamda akla uygun şekilde planlanmış tüm evlere arazi sağlanması" için kampanya yapmaktadır. İzin verilecek ev ve yerleşkeler için ise sıkı kontroller önermektedir. Örneğin proje, motorlu taşıt kullanımını en aza indirecek çözüm önerileri hazırlamalıdır; atık üretimini en aza indirmeyi ve bölgede yeniden kullanım ile geri dönüşümü sağlamayı planlamalıdır; enerji tasarrufu sağlayacak ve uzun vadede yenilenemez enerji kaynaklarına bağımlılığı, olabilecek en düşük seviyeye indirecek taktikleri olmalıdır; o bölgede uygunsuz olan ya da rahatsız edici hiçbir etkinlikte bulunmayacağını komşulara ve topluma gösterebilmelidir. Bu şartların oluşması ve inceleme için zaman tanınması, projenin yetkililer tarafından düşük riskli bir strateji olarak algılanmasını ve somut getiriler elde edilmesini sağlar. Ayrıca, ekoköyleri öncellikle yerel araştırma, sergileme ve eğitim merkezleri olarak ele aldığımızı düşünürsek, yerel yetkililerin bölgedeki her ekoköy projesine olumlu cevap vermesi gerekmez. Ama en azından başlangıçta her bölge -bu bölgelerin nasıl belirleneceği bir soru işaret de olsa- için bir projeye fırsat yaratmak ve bölgenin ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılama potansiyeli olan bir öneriye onay vermek

uygun olabilir.

Daha iddialı bir sistem, hükümetlerin terk edilmiş endüstri bölgelerini, arazi ortaklığı aracılığı ile ekoköylere tahsis etmesidir. Arazi ortaklığı modelinde bir arazi hükümet tarafından arazi bedelinin konutun gelecekteki satış değerinden düşülmesi şartıyla verilir. Böylece bu evler ucuz konut imkânı sağlar. Bu model şimdiden hemşireler ve öğretmenler gibi dar gelirli ve emlak edinme konusunda en alt basamakta yer alan çalışanlara destek olmak için hükümetler tarafından değerlendirilmektedir.

Küreselleşme süreci birçok işletme ve sanayinin kırsal bölgelerden taşınmasına sebep olmaktadır. Bu sebeple, bir kısmı eskiden hükümete ait olan eski işletmeler ve araziler boşalmaktadır. Bu imkânlardan bazıları ekoköy girişimlerine çevrilebilir.

Ayrıca, hükümetler ekoköylerin finans kaynaklarına erişimini üç farklı yolla kolaylaştırabilirler. Örneğin 'Sürdürülebilirlik Emeklilik Fonları' yaratılabilir. Bu öneri ilhamını ağırlıklı olarak Yeni Ekonomi Vakfı[7] (NEF) tarafından yakın zamanda yayımlanan *İnsanların Emeklilik Fonları* adlı makaleden almıştır ve ana fikri şudur: Hükümetler ve bankacılık endüstrisi, yeni bir dizi emeklilik fonu yaratmak için işbirliği yaparak insanların okul, hastane, sosyal merkezler gibi topluluk altyapılarına yatırım yapmasına izin verir. Bu tesislerden uzun dönemde gelecek olan kira geliri de emeklilik payını sağlar. Sürdürülebilirlik Emeklilik Fonları da yukarıdakine benzer şekilde işlem görebilir ve NEF'in makalesinde önerilen modele izin veren yasal düzenlemenin yapılması, bu fonlara da çok büyük fayda sağlar.

İkinci bir yol, yerel yetkililerin ekoköylerin başlattığı gibi yerel para birimlerine destek olması ve katılmasıdır. Bu para birimlerinin yerel ekonomileri canlandırma potansiyelini gösteren kanıtlar

7 İng. *New Economics Foundation; NEF* (ç.n.)

giderek artmaktadır. Yerel yönetimlerin de bu para birimlerinin daha yaygın bir şekilde kullanımını desteklemek için imkânları olduğu açıktır.

Son olarak, ekoköylerin ve yerel yönetimlerin doğal olarak kesiştiği alanları görmek gereklidir. Ekoköylerin mümkün olan en az dış fon desteğiyle sürdürülebilir modeller geliştirme konusundaki deneyimi göz önünde bulundurulduğunda, toplulukları harekete geçirme ve paranın değerlendirilmesi konusunda ustalaşmış oldukları söylenebilir. Merkezi ve yerel yönetimlerse geri dönüşüm, yenilenebilir enerji, karbon yayılımının azaltılması gibi çevreye yönelik hedefleri yerine getirmeleri konusunda gittikçe artan bir baskı altındadır. Bunlar ekoköylerin konuma özel uzmanlık geliştirdiği alanlardır. Bu noktada ekoköyleri sürdürülebilir topluluk geliştirme stratejilerinin tasarlanması ve uygulaması anlamında daimi bir ortak olarak ele almak oldukça mantıklıdır.

Ekoköylerin tarihsel bağlam içinde toplumun genel eğilimine alternatif sunan yolları izlemeleri anlaşılabilir bir şeydir, zira hayalini kurdukları türden mikro ölçekte bir toplum yaratmak, alışılageldik toplum yapısı içinde neredeyse imkânsızdır. Ayrıca baskın düşünme sistemlerinin dışına çıkarak yeni bir paradigma yaratmak da herkesin harcı değildir. Fakat ekoköyler, kendi ayakları üzerinde durabileceklerini göstererek büyük ölçüde güven kazanmışlardır.

Dünya şu anda büyük bir dönüm noktasındadır. Yaklaşan enerji kıtlığı, toplumlara, ekoköylerin öncülüğünü ettiği şekilde yeniden şekillenmekten başka çok az şans tanımaktadır. Ekoköyler kimi açılardan çok farklı dursalar da, aynı zamanda kendilerini ana akıma eskisine nazaran çok daha yakın hissetmektedir. Bir zamanlar gelenekçi komşularının hippiler ve kaçıklar olarak dalga geçtiği bu topluluklar, bugün yeşil teknolojilerini incelemeye gelen resmi heyetleri ağırlamaktadır.

Bu, ekoköyler için bir önemli fırsattır ve bu fırsat 'sıradışı olmanın' güvenli nişini bırakmaya cesaret ederek, önümüzdeki birkaç on yıl boyunca ana akım topluma yardımcı olmanın getireceği zorlukları kucaklamaktır. Bunun gerçekleşebilmesi için ekoköyler ve yerel yönetimler birbirlerine dostça el uzatmalıdır.

KAYNAKÇA

Bu bölüm, okuyucunun kitapta sözü geçen girişimleri ve fikirleri takip edebilmesi için organizasyonlar, yayınlar, internet siteleri ve videolardan oluşan kaynakları içermektedir.

EKOKÖYLER HAKKINDA BİLGİ ALINABİLECEK KAYNAKLAR

Ekoköyler hakkında ana bilgi kaynağı kısaca GEN olarak bilinen "Global Ecovillage Network" yani Küresel Ekoköyler Ağı'dır.

GEN'in web sitesi: www.ecovillage.org

Uluslararası ekoköy kaynaklarına ve etkinliklerine bağlantı sağlayan GEN veritabanı adresi: http://gen.ecovillage.org/iservices

Aşağıda GEN'in üç bölge sekreterliği hakkında bilgi verilmektedir. Her birinin üye olan ekoköylerden oluşan ulusal ve bölgesel listeleri vardır.

GEN-Avrupa

Avrupa'yla beraber Afrika ve Ortadoğu'yu da içermektedir.

Çift ofisi vardır: Sieben Linden ve Damanhur

İletişim bilgileri: GEN Avrupa, Sieben Linden 1, 38489 Beetzendorf Almanya

http://www.gen-europe.org info@gen-europe.org

Britanya'daki diğer ekoköyler hakkında Birleşik Krallık Ekoköyler Ağı'nm web sitesine bakılabilir: www.evnuk.org.uk

Amerika Kıtalarının Ekoköyler Ağı (Ecovillage Network of Americas - ENA)
Detaylı iletişim bilgileri için ENA'nın bölgesel bağlantılarının yer aldığı web sayfasına bakın: http://ena.ecovillage.org/English/region/

Asya ve Okyanusya için GEN (GENOA)
Lot 59, Crystal Waters Ekoköyü: 65 Kilcoy Lane, Canondale, Queensland 4552, Australia Tel: (61) 75494 4741 Faks (61) 75494 4578
Max Lindegger'in iletişim bilgileri: Lindegger@gen-oceania.org
http://genoa.ecovillage.org/genoceania/

Kitapta bahsedilen bazı ekoköyler GEN web sayfalarında yer almadığından ayrıca araştırılmaları gerekebilir:
Camphill Hareketi: www.camphill.org ya da www.camphill.org.uk
Nordic Energy Folkecenter: www.folkecenter.dk/en
Hollies Ekoköyü, İrlanda: http://homepage.eircom.net/~thehollies

Ayrıca bahsedilenlere ek olarak birkaç iyi rehber kitap daha vardır:
S. Bunker et al (Eds.), *Diggers and Dreamers: The Guide to Communal Living (in the UK) 2004/5*, Diggers and Dreamers Publications, 2003. www.diggersanddreamers.org.uk
Eurotopia: Directory of Intentional Communities and Ecovillages in Europe. www.eurotopia.de veya www.edgeoftime.co.uk
Nick White *(Ed.), Sustainable Housing Schemes in the UK: A Guide with Details of Access*, Hockerton Housing Project 2002. www.hockerton.demon.co.uk
Hockerton Housing Project, *The Sustainable Community: A Practical Guide*, www.hockerton.demon.co.uk

Barbara Knudsen, *Eco-Villages and Communities in Australia and New Zealand*, GENOA Publication ISBN 0-646-38593-3

KİTAPTA ADI GEÇEN EKOKÖY KAYNAKLI GİRİŞİMLER

Eğitim

Gaia Eğitim

www.gaiaeducation.org

Gaia Üniversitesi

www.gaiauniversity.org

Birleşmiş Milletler Eğitim ve Araştırma Enstitüsü-CIFAL (UNITAR/CIFAL)

www.unitar.org/dcp

Living Routes

www.livingroutes.org

Gezici Yaşam Okulu

www.zajezka.sk/doplnujuce%20dokumenty/TSoLife-Zajezka05report.rtf

The Farm Ekoköyü; Ekoköy Eğitim Merkezi, USA

www.thefarm.org/etc

Ekolojik Çözümler; Crystal Waters Ekoköyü, Avustralya

www.ecologicalsolutions.com.au/consulting.htm

Kibbutz Lotan Yaratıcı Ekoloji Merkezi, İsrail

www.kibbutzlotan.com/creativeEcology

Lebensgarten İletişim ve Uzlaşma Okulu, Almanya

http://www.mediation-steyerberg.de

Danışmanlık
Ekolojik Çözümler; Crystal Waters Ekoköyü, Avustralya
www.ecologicalsolutions.com.au/consulting.htm
Kibbutz Lotan Yaratıcı Ekoloji Merkezi, İsrail
www.kibbutzlotan.com/creativeEcology
Auroville Bilimsel Araştırma Merkezi; Auroville, Hindistan
www.auroville.org/research/csr/csr.htm
Lebensgarten İletişim ve Uzlaşma Okulu, Almanya
http://www.mediation-steyerberg.de
ÖkoLoggia, Lebensgarten, Almanya
www.oekologgia.de

Biyolojik Bölge Geliştirme
Sustainable Tompkins County, Ithaca, ABD
www.sustainabletompkins.org
COLUFIFA, Senegal
www.cresp.sn/gensen/colufifa.htm
www.sip.sn/faoune/aajac/texte%20aajac.htm
Ecodyfi, Galler
http://www.ecodyfi.org.uk

Barış Yandaşlığı, Aktivizm ve Uluslararası Dayanışma
Kids to the Country, The Farm Ekoköyü, ABD
www.plenty.org/KTC.htm
Senegal'e Bisikletler
ide.idebanken.no/bibliotek_engelsk/ProsjektID.asp?ProsjektID=333

Plenty International, The Farm Ekoköyü, ABD
www.plenty.org
PeaceRoots Alliance, The Farm Ekoköyü, ABD
www.peaceroots.org
Windows: İletişim Kanalları, İsrail
www.win-peace.org/texts/HalonotNews.pdf
Latinovac Eko Merkezi, Hırvatistan
www.latinovac.org
Yerküreyi Onarma
Trees for Life, Findhorn Ekoköyü, İskoçya
www.treesforlife.org.uk
Swan Koruma Vakfı, The Farm, ABD
www.swantrust.org
Kibbutz Lotan Yaratıcı Ekoloji Merkezi
www.kibbutzlotan.com/creativeEcology

Organik Üretim
EarthShare, Findhorn Ekoköyü, İskoçya
www.earthshare.co.uk/

Kolaylaştırıcılık ve Uzlaşma
Uluslararası Kolaylaştırıcılık ve Uzlaşma Enstitüsü, Meksika
www.iifac.org
Lebensgarten İletişim ve Uzlaşma Okulu, Almanya
http://www.mediation-steyerberg.de

Findhorn Vakfı Danışmanlık Merkezi, İskoçya
www.findhorn.org/connect/consultancy

Planlama
Chapter 7, Birleşik Krallık
www.tlio.org.uk/chapter7

Diğerleri
BedZED, Birleşik Krallık
www.bedzed.org.uk
Kasel Üniversitesi'nin Almanya'daki bilinçli topluluklar için yaptığı yayın çalışması:
http://www.usf.uni-kassel.de/glww/texte/ergebnisse/1bedarfsfeld0_zusammenfassung.pdf
http://www.usf.uni-kassel.de/usf/forschung/projekte/kaufungen.en.htm
Findhorn Vakfı ekolojik ayakizi çalışması hakkında detaylar için www.findhorn.org

DİĞER FAYDALI ORGANİZASYONLAR

Uluslararası Topluluk Çalışmaları Birliği
www.ic.org/icsa/conf_2004_program.html
Ütopya Çalışmaları Topluluğu, Avrupa
www.utopianstudieseurope.org
Bilinçli Topluluklar Derneği, ABD
www.ic.org

Eşitlikçi Topluluklar Federasyonu, ABD
www.thefec.org
Ortak konut ağları:
Birleşik Krallık: www.cohousing.co.uk
ABD: www.cohousing.org
Kanada: www.cohousing.ca

DERGİ VE YAYINLAR

GEN Avrupa web sitesinde ekoköyler hakkında birçok yayın bulunmaktadır.
http://gen.ecovillage.org/iservices/publications/articles.php
http://gen.ecovillage.org/iservices/publications/pm.php
Permaculture Magazine
www.permaculture.co.uk/
Bilinçli Topluluklar ABD ve uluslararası
www.ic.org/cmag
Ortak Konut ABD ve uluslararası
www.cohousing.org/services/journal

KİTAPLAR

Ekoköy ve bilinçli topluluk hareketinin mevcut durumuyla ilgili gözatılabilecek bazı güncel yayınlar:

Jan Bang, *Ecovillages: a practical guide to sustainable communities*, Floris Books, 2005

Diana Leafe Christian, *Creating a Life Together: Practical Tools to Grow Ecovillages and Intentional Communities*, New Society Publishers, 2003

Simon Fairlie, *Low Impact Development: Planning and People in a Sustainable Countryside*. Jon Carpenter 1997.

Hildur Jackson and Karen Svensson, *Ecovillage Living: Restoring the Earth and her People*, Green Books, 2002

Graham Meltzer, *Sustainable Community: Learning from the Cohousing Model*, Trafford, 2005

Bill Metcalf, *The Findhorn Book of Community Living*, Findhorn Press, 2004

Liz Walker, *Ecovillage at Ithaca: pioneering a sustainable culture*, New Society Publications, 2005

Bu konuda daha fazla bilgi edinmek isteyenler için tam kaynakça Bill Metcalf'ın kitabı *Findhorn Book of Community Living*'de bulunabilir.

İNTERNET SİTELERİ

Ekoköyler hakkında bilgi almak isteyenler için ana kaynak GEN'in internet sitesidir: www.ecovillage.org

Diğer faydalı internet siteleri ise:

EVNUK, Birleşik Krallık Ekoköyler Ağı
www.evnuk.org.uk

Detaylı anketlerin cevaplarına dayanan çok faydalı bir veri tabanı
www.sustainablehomes.co.uk

Bilinçli topluluklar veri tabanı
www.icdb.org

GEN'in doğmasını sağlayan vakıf
www.gaia.org

Birleşik Krallık ortak konut ağı sitesi
www.cohousing.org

Birleşik Krallık hükmetinin toplu konut idaresi
www.housingcorp.gov.uk

Çevreye Duyarlı Müteahhitler Birliği
www.aecb.net

Yaklaşan petrol krizini sürdürülebilir bir toplum yaratmak için fırsat olarak değerlendiren ve ekoköy deneyimlerinden güçlü bir şekilde beslenen fikirlerle ilgili
www.transitionculture.org

VİDEOLAR, DVD'LER VE DİĞER KAYNAKLAR

Auroville 36 Years of Research: Towards a Sustainable Future (2005)
outreach@auroville.in

Crystal Waters, Permaculture Village (1999)
http://genoa.ecovillage.org/genoceania/products/index.html

Damanhur: A great adventure (2003)
http://synergea.it

The Findhorn Foundation: Straight from the Heart (1995)
www.findhorn.org/store

The Future of Paradise (2000); Avustralyalı bir plancının Avrupa'daki ekoköylere yaptığı geziler
michael@byronpropertysearch.com.au

Sustainable in Community (2004); Almanya'daki toplulukların karbondioksit yayımlarıyla ilgili bir akademik çalışmayı konu alan film
http://www.gen-europe.org/e-shop/index.html

Visions of Utopia: Experiments in Sustainable Community (2002)
http://fic.ic.org/video

ZEGG: Presentation of a Cultural Model (1977)
ramona.stucki@t-online.de

EK 1:
FOTOĞRAFLAR

La Caravana del Arcoiris por la Paz topluluğu üyeleri Brezilya Kültür Bakanlığı'yla yaptıkları anlaşmayı kutluyor.

Almanya'daki Sieben Linden Ekoköyü'nde atlarla bir çalışma günü.

ABD Tennessee'deki *The Farm* Ekoköyü.

Galler Alternatif Teknoloji Merkezi'ndeki güneş panelleri.

Ekoköy danışmanı ve eğitmeni Max Lindegger.

İtalya'daki Damanhur Ekoköyü'nde fesleğen yetiştirme.

İskoçya'daki Findhorn Ekoköyü'nde 'Yaşam için Ağaçlar' projesi kapsamında ekolojik onarım.

Almanya'daki ZEGG Ekoköyü'nde ekoköy birliği.

Rusya'daki Kitezh Ekoköyü'nde duvar boyama.

İskoçya'daki Findhorn Ekoköyü'nün para birimi.

Hindistan'daki Auroville Ekoköyü'nde rüzgâr ve güneş enerjisi.

Senegal'deki Mbam Ekoköyü'nde mangrov dikimi.

Galler'deki Ecodyfi topluluğu yeni rüzgâr türbinlerinin önünde.

İsrail'deki Kibbutz Lotan Ekoköyü'nde doğal malzemelerle inşaat çalıştayı.

Sinek Sekiz

Sürdürülebilir Yaşam Kitapları Serisi

EKOLOJİ
Ernest Callenbach
Çev: Egemen Özkan

PERMAKÜLTÜRE GİRİŞ
Bill Mollison
Çev: Egemen Özkan

SLOW FOOD DEVRİMİ
Carlo Petrini, Gigi Padovani
Çev: Çağrı Ekiz

EKOKÖYLER
Jonathan Dawson
Çev: Deniz Dinçel

İYİLERİN YANINDA
Vandana Shiva
Çev: Çağrı Ekiz

Sürdürülebilir, barışçıl ve eşitlikçi bir gelecek, belki de 21. yüzyılın sonunda insan neslinin hayatta kalabilmesi için eldeki tek şanstır. Eğer dünyaya daha az hasar vererek yaşamayı öğrenemez ve işbirliği yerine çatışmayı seçersek daha çok yıkım ile karşılacağımız kesindir.

Elinizdeki kitap işte bu şansı değerlendirerek şimdiden başarıya ulaşmış toplulukları ele alıyor. Küresel Ekoköyler Ağı'nın başkanlığını yürütmüş olan yazar Jonathan Dawson, Hindistan'dan Auroville, Senegal'den Mbam ve Faoune, Almanya'dan Sieben Linden, ABD'den Ithaca, Brezilya'dan Ecoovilla ekoköyleri başta olmak üzere, dünya çapından örnekler vererek sürdürülebilir bir yaşamı seçmiş toplulukların sırlarını anlatıyor.

9 786056 147517

sürdürülebilir yaşam
kitapları · 4

Sinek Sekiz Yayınevi
www.sineksekiz.com
info@sineksekiz.com